

Jaarstukken 2024

Versie 2.0

Vaststelling dagelijks bestuur 22 april 2025

Vaststelling algemeen bestuur 6 juni 2025

INHOUD

KERNGEGEVENS	5
JAARVERSLAG	7
1. Voorwoord	8
2. Programmarealisatie 2024	10
2.1 Waterveiligheid	12
2.1.1 Doelstellingen	12
2.1.2 Prestaties en activiteiten	12
2.1.3 Financieel	16
2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem	18
2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen	18
2.2.1.1 Doelstellingen	18
2.2.1.2 Prestaties en activiteiten	18
2.2.2 Gezond en natuurlijk water	24
2.2.2.1 Doelstellingen	24
2.2.2.2 Prestaties en activiteiten	24
2.2.3 Financieel	29
2.3 Schoon water	31
2.3.1 Doelstellingen	31
2.3.2 Prestaties en activiteiten	31
2.3.3 Financieel	34
2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief	36
2.4.1 Doelstellingen	36
2.4.2 Prestaties en activiteiten	36
2.4.3 Financieel	41
3. Paragrafen	42
3.1 Ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar	42
3.2 Incidentele lasten en baten	43
3.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	44
3.4 Waterschapsbelastingen	46

3.5	Weerstandsvermogen	47
3.5.1	Weerstandcapaciteit en weerstandsvermogen	47
3.5.2	Inventarisatie van de risico's	47
3.6	Financiering	53
3.7	Verbonden partijen	57
3.8	Openbaarheidsparagraaf	60
3.9	Bedrijfsvoering	62
3.10	EMU-saldo	63
3.11	Investeringen	64
	JAARREKENING	67
4.	Jaarrekening 2024	68
4.1	Kostenverdeelstaat	68
4.2	Exploitatierekening naar kostendragers	69
4.2.1	Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager Watersysteembeheer	69
4.2.2	Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager Zuiveringsbeheer	74
4.3	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	79
4.4	Balans voor resultaatbestemming	82
4.4.1	Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling	83
4.4.2	Toelichting activa	85
4.4.3	Toelichting Passiva	90
4.4.4	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	100
5.	Voorstel en Besluit	101
	Bijlage SiSa verantwoording	104
	Bijlage Niet SiSa verantwoording	105
	Bijlage realisatie naar beleidsvelden	106
	Waterveiligheid	106
	Klimaatbestendig en gezond watersysteem	107
	Schoon Water	108
	Bijlage Verbonden partijen	109

KERNGEGEVENS

GEBIED		Begroting	Rekening
	Oppervlakte in hectare	161.000	161.000
	Aantal gemeenten	20	20
	Aantal bedrijven	16.564	17.091
	Aantal inwoners	784.221	787.420

TAKEN	Watersysteembeheer	110	km primaire waterkering
		198	km niet-primaire waterkering
		4.140	km watergangen/-lopen
		114	gemalen
	Zuiveringsbeheer	7	rioolwaterzuiveringsinstallaties
		102	rioolgemalen
		400	km transportleiding
		1.184.231	capaciteit zuiveringen i.e.

FINANCIEN		Begroting	Rekening
	Watersysteembeheer		
	Ingezetenenanslagen	322.600	326.756
	Waarde gebouwd in miljarden	€ 156,8	€ 156,8
	Aantal herleide ha ongebouwd	100.875	99.250
	Aantal ha natuurterreinen	25.300	27.548
	Aantal directe lozingen t.b.v watersysteemheffing	4.500	6.207
	Netto lasten in miljoenen	€ 86,5	€ 85,4
	Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 80,7	€ 81,6
	Tarief ingezetenen	€ 73,52	€ 73,52
	Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,02938%	0,02938%
	Tarief ongebouwd	€ 101,23	€ 101,23
	Tarief natuurterreinen	€ 6,66	€ 6,66
	Tarief verontreinigingsheffing	€ 55,56	€ 55,56
	Bruto investeringen in miljoenen	€ 112,5	€ 75,0
	Zuiveringsbeheer		
	Aantal ve's	1.181.500	1.184.231
	Netto lasten in miljoenen	€ 70,4	€ 72,5
	Opbrengst heffingen in miljoenen (inclusief beschikking reserves)	€ 66,1	€ 67,9
	Tarief zuiveringsheffing	€ 55,56	€ 55,56
	Bruto investeringen in miljoenen	€ 57,1	€ 59,3

JAARVERSLAG

1. Voorwoord

Het jaar 2024 was één van de natste ooit. Dit plaatste ons en de uitvoeringsorganisatie voor vele uitdagingen. Door de investeringen van de afgelopen jaren, onze gebiedskennis en de tomeloze inzet van onze medewerkers, hebben we het systeem - waar dat mogelijk was - kunnen sturen om gevolgen te minimaliseren. In het merendeel van ons gebied zijn we er met een robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem in geslaagd om overlast te voorkomen. Ondanks de vele inspanningen, zijn ingezet in sommige delen van ons gebied helaas geconfronteerd met (soms zelfs forse) overlast. Het klimaat verandert en de gevolgen door weersextremen zijn merkbaar.

Het jaarverslag blikt terug op de resultaten en mijlpalen die het afgelopen jaar zijn bereikt. We zijn ambitieus en leggen de lat hoog. Veel is gerealiseerd, maar niet alle doelen zijn dit begrotingsjaar al behaald. Omdat we vooraf al weten dat er altijd projecten zijn die anders lopen dan gepland, programmeren we meer dan we werkelijk kunnen uitvoeren. Daarmee zorgen we ervoor dat we mensen en middelen zo maximaal en efficiënt mogelijk kunnen inzetten.

Naast de reflectie op de inhoudelijke doelen, doet het dagelijks bestuur ook verslag over de financiële resultaten van het afgelopen jaar. Waar we in de loop van het jaar nog dachten te eindigen met een bescheiden negatief resultaat, sluiten de boeken uiteindelijk - mede dankzij bijsturing en enkele incidentele meevallers - toch ruimschoots positief. De middelen die overblijven vloeien via de resultaatbestemming grotendeels terug naar de algemene reserves, zodat we deze in volgende jaren weer kunnen inzetten.

2024 was ook een jaar van versnelling op de uitvoering van onze projecten. Binnen het watersysteem lopen er vele uitvoeringsprojecten voor beekherstel, natuurvriendelijke oevers, vispassages, en ecologische verbindingzones. Voor de waterketen is, naast de realisatie van de renovatie van de rzwi Oijen, ook de renovatie van de rzwi Land van Cuijk opgepakt en de volgende fase van de rzwi Dinther. Dit alles met de deadline van de KRW in 2027 in het achterhoofd. Verder is voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma, met de goedkeuring van het algemeen bestuur op het uitvoeringskrediet voor de Meanderende Maas (dijkversterking) van maar liefst € 445 miljoen, de daadwerkelijk realisatie gestart. Kortom, een groeiende projectenportefeuille met een omvang van formaat, waar we ook de komende jaren nog volop actief op zijn. Zo zijn de bruto investeringen in 2024 met 59% toegenomen ten opzichte van 2023 tot ruim € 134 miljoen.

De groei van zowel het aantal als de omvang van de projecten, gaat gepaard met een steeds verdere professionalisering van onze organisatie. In de bestuursrapportage hebben we al aangegeven dat we bij deze groei vooral inzetten op de ontwikkeling van (het behoud van) kennis voor onze organisatie en het beperken van inhuur. Dit betekent een groei in de omvang van de vaste organisatie, maar een beperking in de stijgende kosten van externe inhuur.

Naast de grote en in het oog springende projecten, zijn het soms de kleinere dingen die het verschil maken. In financieel opzicht is het programma “stad als spons” nog klein van omvang. De potentiële impact daarentegen is groot en dient meerdere doelen. Zo draagt het bij aan het voorkomen van verdroging, aan verbetering van de leefbaarheid in het stedelijk gebied, versterkt het de waterkwaliteit en moet het op de langere termijn zorgen voor nog beter en duurzamer functionerende zuiveringen (rwzi's).

Het jaar 2024 kenmerkt zich ook door een voortzetting van de grote kostenstijgingen, zeker in een krappe aannemers- en arbeidsmarkt. Naast de aanhoudende inflatie heeft dit een stempel gedrukt op de resultaten van 2024 en werpt het ook een schaduw vooruit naar 2025 en verder. We zien de kosten blijvend toenemen. Gelukkig hebben we deze afgelopen jaar ruimschoots kunnen compenseren met extra (incidentele) baten. Dit bestuur probeert samen met de organisatie richting te geven aan duurzaam financieel beleid, zodat we de opgaven kunnen realiseren en de lasten voor onze ingezetenen niet harder stijgen dan noodzakelijk. Dit betekent dat we ook nadrukkelijk keuzes moeten maken en dat we met innovatie en vernieuwing kansen

moeten benutten. Per saldo kijken wij met gepaste tevredenheid terug op de resultaten van het jaar 2024 dat we afsluiten met een positief saldo van € 3,67 miljoen. Het navolgende overzicht is hiervan een verklaring op hoofdlijnen. In de programmarealisatie wordt per programma een nadere toelichting gegeven. Als onderdeel van de jaarrekening gebeurt dit vervolgens ook gespecificeerd voor watersysteembeheer en voor zuiveringsbeheer.

Tabel 1: Analyse van het resultaat

Analyse resultaat 20224		* € 1 mln	
Positief jaarrekening saldo 2024 (voor resultaatbestemming)		3,67	V
Waarvan hogere belastingopbrengsten		2,67	V I
Saldo netto lasten		1,00	V
<u>Lasten:</u>			
Lagere kapitaallasten door effect lagere renteomslag		0,47	V S
Hogere personeelslasten door CAO effect en investeren in eigen mensen		-2,09	N S
Hogere kosten goederen en diensten en bijdragen aan derden op onder andere onderhoud waterkering en systeem, uitgaven bever en das, energielasten en bijdrage SNB		-0,88	N I/S
Onvoorzien niet gelabeld ingezet		0,30	V I
Mutaties voorzieningen/reserveringen, met name vorming bestemmingsreserve Land van Cuijk		-2,46	N I
Totaal hogere lasten		-4,67	N
<u>Baten:</u>			
Lagere interne rentebaten door lagere marktrente		-0,13	N S
Hogere financiële baten als gevolg van dividenduitkering		0,09	V I
Hogere vergoeding voor detachering personeel en ontvangen subsidies		0,83	V I
Hogere opbrengst overige goederen en diensten, onder andere suppletie btw, pacht en boekwinst grondverkoop		1,52	V I
Hogere bijdrage ontvangen voor diensten voor derden, onder andere diverse subsidies, covidbemonstering en bijdrage Blue deal		1,50	V I
Lagere doorbelasting van uren naar investeringskredieten (interne baat)		-1,01	N I
Mutaties voorzieningen/reserveringen, met name vorming bestemmingsreserve Land van Cuijk en vrijvallen deel van de APPA-voorziening		2,86	V I
Totaal hogere baten		5,66	V
V = voordeel N = nadeel			
I = incidenteel S = structureel			

Op basis van ons financieel beleid is het dagelijks bestuur bevoegd de netto lasten van een programma met 10% te overschrijden tot een maximum van € 1 miljoen zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur. Voorwaarden hiervoor is dat de uitgaven passen binnen het vastgestelde beleid en binnen de totaal beschikbaar gestelde middelen van watersysteembeheer respectievelijk zuiveringsbeheer. Voor 2024 kunnen we concluderen dat er geen sprake is van een onrechtmatigheid en dus geen begrotingswijziging nodig is.

Opbouw jaarverslag en jaarrekening

Het jaarverslag bestaat uit de programmarealisatie en de paragrafen. Hierin wordt inzicht gegeven in het gevoerde beleid en de realisatie per programma en in de programma overstijgende onderwerpen als belastingen en verbonden partijen. Het tweede deel, de jaarrekening, gaat nader in op de financiële realisatie. Dit wordt gedaan aan de hand van de kostenverdeelstaat, exploitatierekening en de balans.

Namens het dagelijks bestuur,

de secretaris,

Peter Verlaan

de dijkgraaf,

Mario Jacobs

2. Programmarealisatie 2024

Het programmaplan en de programmarealisatie zijn onderverdeeld naar vier bestuurlijke thema's:

1. Waterveiligheid;
2. Klimaatbestendig en gezond watersysteem;
3. Schoon water;
4. Samen, duurzaam, slim en effectief.

We behandelen ieder thema volgens dezelfde indeling: de doelstellingen van het beleid, de realisatie van de beoogde prestaties en activiteiten in 2024 en de kosten hiervan. Daarbij zetten we de realisatie steeds naast de begroting 2024. Onderstaande overzichten zijn een samenvatting van de totale realisatie, verdeeld naar de programma's en onze wettelijke taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Prestaties en activiteiten

Voor de realisatie van de prestaties en activiteiten gebeurt dit middels een stoplichtmodel. Het is goed om te beseffen dat de kleuren iets zeggen over harde prestaties, zoals gerealiseerde kilometers of hectares. Ze geven echter geen goed beeld van de geleverde inspanningen of de extra resultaten. Zo is het mogelijk dat er dit boekjaar voor een bepaalde prestatie, bijvoorbeeld beekherstel, niets gerealiseerd lijkt te worden. Dat terwijl er wel een forse inspanning wordt geleverd in de voorbereidingen voor de uiteindelijke realisatie. Dit speelt met name bij het programma 'Klimaatbestendig en gezond watersysteem'. Om die reden is voor dit programma ook de inspanning inzichtelijk gemaakt middels zogenaamde 'inspanningseenheden'.

	Realisatie verloopt volgens (meerjaren) prognose
	Realisatie verloopt vertraagd
	Planning wordt niet gerealiseerd

Financieel

In de navolgende tabellen en grafieken vergelijken we de werkelijke netto lasten in 2024 met de begroting. Ook vergelijken we de bruto investeringen uit 2024 met de begroting¹.

Dit hoofdstuk gaat vervolgens per bestuurlijk programma uitgebreid in op zowel de netto lasten (exploitatie) als op de investeringen.

In zijn algemeenheid kunnen we concluderen dat de werkelijke netto lasten met 0,7% dichtbij de begroting liggen. Kijkend naar de investeringen zien we een groter verschil. Op bruto begrotingsbasis hadden we € 169,6 miljoen geraamd. Dit is gebaseerd op de meerjarige investeringsvolumes uit het Waterbeheerprogramma (WBP), maar is meer dan we daadwerkelijk verwachten te kunnen realiseren. Omdat individuele projecten om tal van redenen kunnen vertragen, bijvoorbeeld door de weersomstandigheden, openbare procedures, meer tijd nemen voor het participatieproces vergunningen die nog niet rond zijn, we de grond nog niet in ons bezit hebben of doordat de aannemer meer tijd nodig heeft, passen we overprogrammering toe.

Overprogrammering draagt eraan bij dat we in het geval van vertraging snel verder kunnen met een ander project. Hiermee rekening houdend, is voor 2024 uitgegaan van een realisatie van € 142,9 miljoen. Hiervan hebben we € 134,3 miljoen daadwerkelijk gerealiseerd. De lagere realisatie doet zich met name voor binnen het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem en wordt in belangrijke mate bepaald door externe factoren. Zo is tegen de projecten Blauwe poort fase 2, Gebiedsplan Raam en Natte Natuur Parel (NNP)

¹ Binnen de programma's zijn de investeringen/mutaties ten laste van de grondbank niet meegenomen. Per saldo resulteert dit in hogere uitgaven van € 17,1 miljoen. In de verdeling van de uitgaven naar de taken en de balansoverzichten (materiële vaste activa) wordt wel rekening gehouden met de boekingen ten laste van de grondbank.

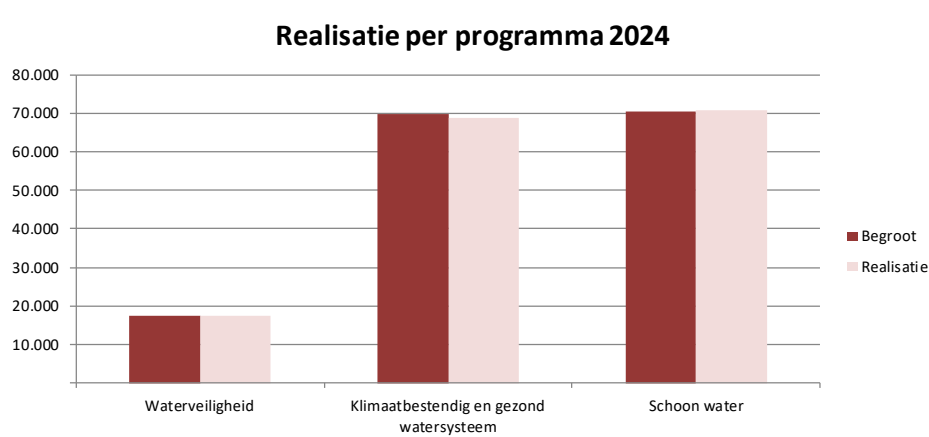
Wijboschbroek fase 2 beroep ingediend. De aanleg van de Ecologische Verbindingszone (EVZ) Beneden Aa-Leijgraaf is vertraagd in afwachting van de steeds uitgestelde gerechtelijke uitspraak en de uitvoering van het Integraal Gebiedsprogramma (IGP) Maasheggen-St Jansbeek is vertraagd door een combinatie van extreem natte terreinomstandigheden en een geschil met een belanghebbende. Daarnaast zien we ook de impact van netcongestie steeds groter worden met gevolgen voor de projectplanningen.

Exploitatie

Tabel 1: Programma's naar taken/kostendragers

Programma (Bedragen * € 1.000)	Totaal Begroting 2024	Totaal Begroting 2024 incl. wijziging	Realisatie Water-systeem- beheer	Realisatie Zuiverings- beheer	Totaal Realisatie 2024	Verschil v=voordeel, n=nadeel	
Waterveiligheid	17.398	17.398	17.526		17.526	N	-128
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	69.865	69.865	68.662		68.662	V	1.202
Schoon water	70.461	70.461		70.627	70.627	N	-165
Dividend (dekkingsmiddel)	-865	-865	-827	-124	-951	V	86
Netto lasten	156.859	156.859	85.362	70.502	155.864	V	995
Belastingen	-146.795	-146.795	-81.555	-67.914	-149.469	V	2.674
Toevoegingen en onttrekkingen aan/uit de reserves	-10.064	-10.064	-5.772	-4.292	-10.064	N	
Saldo			-1.966	-1.704	-3.669	V	3.669

Grafiek 1: Programmarealisatie 2024 (bedrag * € 1.000)

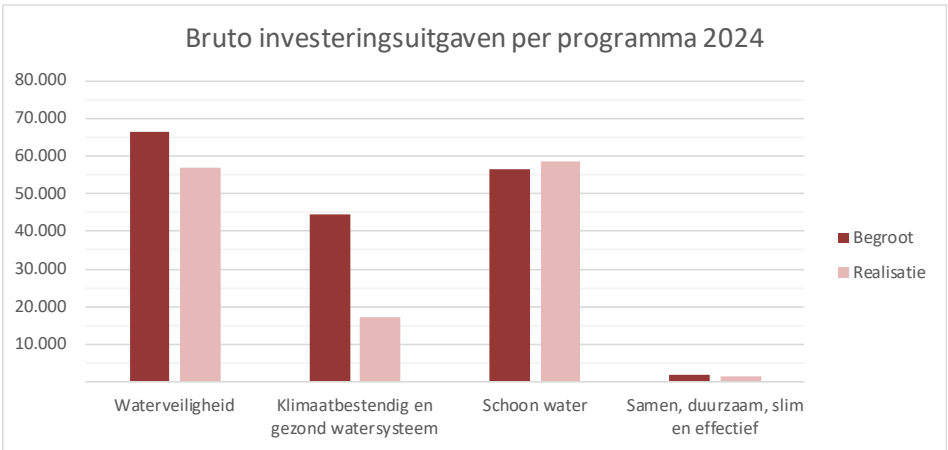

Investeringsen

Tabel 2: Bruto investeringen naar programma

Totaal bruto investering programma's (Bedragen * € 1.000)	Begroot	Realisatie	Verschil v=voordeel, n=nadeel	
Waterveiligheid	66.678	56.970	V	9.708
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	44.603	17.168	V	27.434
Schoon water	56.558	58.636	N	-2.078
Samen, duurzaam, slim en effectief	1.789	1.492	V	297
TOTAAL	169.628	134.267	V	35.361

Grafiek 2: Programmarealisatie 2024 (bedrag * € 1.000)

2.1 Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het programma omvat de versterking van de primaire waterkeringen langs de Maas in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Per project worden in een periode van acht tot tien jaar de fasen verkenning, planuitwerking en realisatie doorlopen. Daarnaast omvat het programma de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Ook de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen komt aan bod. Verder vallen de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen binnen dit programma. Duurzaamheid speelt bij de aanleg van waterkeringen een grote rol. We kijken naar materiaalgebruik, transport en materieel, en de effecten daarvan op de omgeving, zoals de uitstoot van CO₂ en stikstof.

2.1.1 Doelstellingen

- We beschermen inwoners en bedrijven optimaal tegen overstromingen vanuit de Maas.
- De regionale waterkeringen dragen optimaal bij aan de bescherming van inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit het regionale watersysteem.

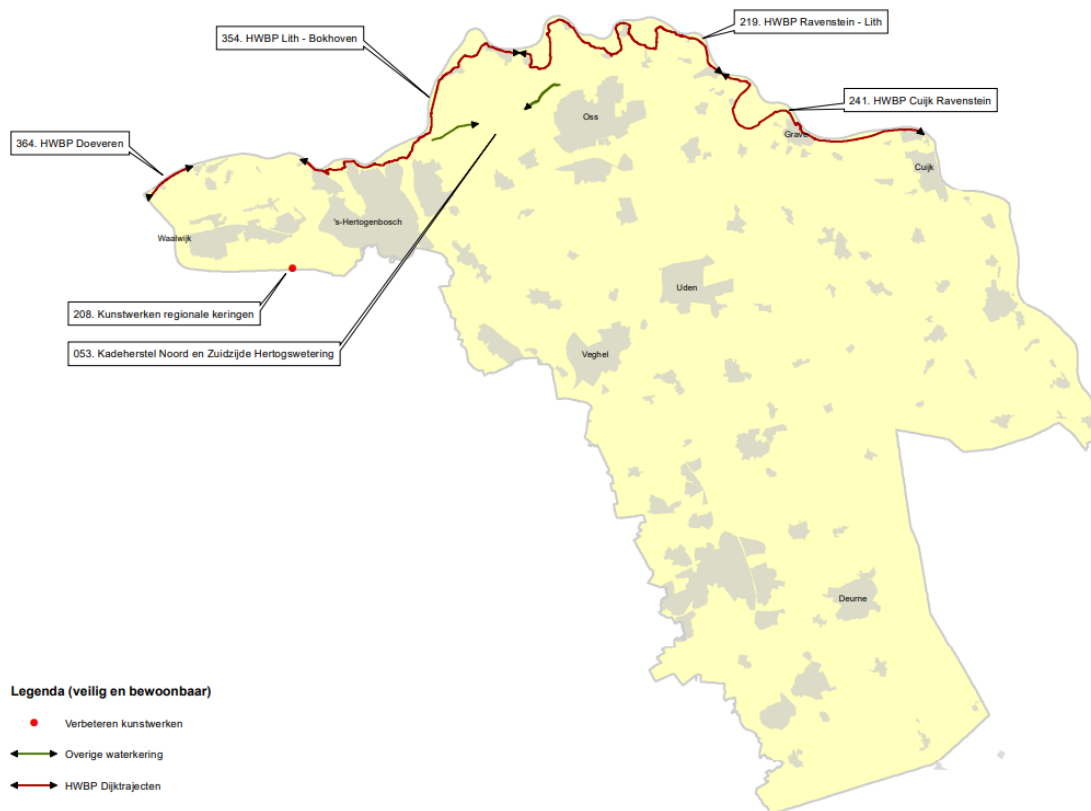
2.1.2 Prestaties en activiteiten

In 2024 hebben we de volgende prestaties geleverd en activiteiten uitgevoerd om onze doelstellingen te halen.

Tabel 3: Prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Meerjaren-begroting	Begroting 2024	Prognose Burap 2024	Realisatie 2024	T.o.v. Burap 2024	T.o.v. Begroting 2024
Primaire keringen	km	26	0	0	0		
Regionale keringen/verbeteren kunstwerken	stuks	4	1	1	1	groen	groen
Verkenningen en beleid voor 2024							
Planuitwerking Cuijk-Ravenstein: Voorlopig ontwerp					Opstellen		groen
Verkenning Lith-Bokhoven: Voorkeursalternatief					Opstellen		groen
Verkenning Doeveren: Voorkeursalternatief					Opstellen		groen

Kaart 1: Prestaties in 2024 binnen het programma Waterveiligheid

Voor het in stand houden van de waterkeringen:

- **Aandacht voor de zorgplicht voor de primaire waterkeringen**
 - In 2024 heeft waterschap Limburg een peer review (collegiale toetsing) uitgevoerd voor ons databeheer. Hieruit blijkt dat de doelen zijn behaald. Daarnaast is het netwerk versterkt.
 - We hebben in 2024 een dashboard zorgplicht opgesteld, dat inzichtelijk maakt hoe de verschillende onderdelen ervoor staan.
 - Begin 2024 heeft de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) haar nieuwe toezichtstrategie toegelicht en zijn we bijgepraat over de stand van zaken rondom LBO2 (Landelijke Beoordeling Overstromingskansen) en de zorgplicht. De ILT is tevreden over hoe wij hier vorm aan geven.
- **Nader onderzoek naar zwakke plekken in de primaire waterkering**

Na het hoogwater in juli 2021 en de eerste beoordeling in 2023 hebben we aandachtspunten en potentiële zwakke plekken in de primaire keringen onderzocht. We hebben maatregelen en de consequenties voor de organisatie uitgewerkt. Deze zijn opgenomen in het Hoogwaterdraaiboek en in actieplannen.
- **Assetmanagement van de waterkeringen professionaliseren**

We werken stapsgewijs aan het professionaliseren van het beheer en onderhoud van onze waterkeringen. Zo zijn de inspectieresultaten uniform vastgelegd en opgevolgd. Dit is een doorlopend proces. Verder zijn we in 2024 gestart met het aansluiten van de kunstwerken op het assetmanagement en de lange-termijn-assetplanning in het watersysteem.
- **Omgang met bevers en dassen, rekening houdend met dierenwelzijn**

In 2024 hebben we 547 keer een machtiging aangevraagd om te mogen ingrijpen bij ongewenste beveractiviteit. Dit is een toename die past in de stijgende lijn van de afgelopen jaren (2021: 85, 2022: 208 en 2023: 396 keer). De bever zorgt dus voor steeds meer werk. Daarom zetten we voor waterkeringen en watersysteem extra capaciteit in om preventieve maatregelen te nemen, bevers op te sporen, toezicht te houden en in te grijpen waar nodig. Waterschapsbreed werken we aan een visie op efficiënt en effectief omgaan met ongewenste graverij en beverdammen, en wat daarvoor eventueel nog extra nodig is qua

aanpak, inzet en middelen. Voor de waterveiligheid hebben we in 2024 drie alternatieve dassenburchten aangelegd ter compensatie van burchten in een dijk of beschermingszone. Voor nog vijf alternatieve dassenburchten hebben we voorbereidingen getroffen, zoals het maken van ontwerpen en het aanvragen van vergunningen. Op drie andere locaties hebben we ontwerpen gemaakt voor het inbrengen van gaas. De risicovolle locaties voor de das zijn vastgelegd op een kaart, zodat de dijkbeheerders weten waar ze intensief moeten inspecteren. Zo kunnen we nieuwe graverij ontmoedigen en beginnende graverij snel ongedaan maken. We volgen daarnaast de landelijke ontwikkelingen en doen actief mee aan nieuwe kennisontwikkeling.

- *Biodiversiteit dijkvegetatie*

Met ons maaibeheer en de drukkbe grazing stimuleren we de biodiversiteit en verhogen we de erosiebestendigheid. Dat doen we onder andere door gefaseerd te maaien. Ook hebben we een proef gedaan met Kleurkeur (waarin eisen zijn gesteld voor goed ecologisch bermbeheer) en waardevolle vegetatie gemarkeerd. Uit de evaluatie van het Kleurkeur-traject bij Cuijk blijkt echter dat deze aanpak niet wordt voortgezet, omdat de erosiebestendigheid van de begroeiing achteruit gaat. Dit is niet wenselijk voor de sterkte van de dijk. Verder was het door het natte voorjaar niet mogelijk om het gefaseerde maaien overal uit te voeren. Hier hebben we over gecommuniceerd met de omgeving. Daarnaast hebben we de regionale waterkeringen gemonitord op erosiebestendigheid en ecologie. Op basis van de uitkomsten passen we het beheer de komende jaren aan waar nodig.

- *Actualisatie van het juridisch kader en beheerregister*

Nu de uitvoering van het eerste HWBP-project is gestart, actualiseren we ook het juridisch kader (beleidsregels en legger waterkeringen) en het beheerregister. De nieuwe waterkerende objecten die we aanleggen, zoals damwandschermen en stabiliteitsbermen, moeten straks immers onderhouden en beheerd worden. De ligging, vorm en afmetingen van de nieuwe waterkering worden in de legger opgenomen en de regelgeving voor derden wordt hierop afgestemd. In 2024 zijn we gestart met de herziening van de beleidsregels (Brabantbreed), de legger en het beheerregister.

Voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

- *Start van de realisatie van de Meanderende Maas/Ravenstein-Lith*

Waterschap Aa en Maas is sinds 2017 trekker van het integrale project Meanderende Maas/Ravenstein-Lith. Daarin komen dijkversterking, rivierverruiming en gebiedsontwikkeling samen. Op 5 juli heeft het algemeen bestuur de benodigde middelen beschikbaar gesteld en op 9 juli is de bestuursovereenkomst voor de realisatie ondertekend. Vanuit het programmabureau HWBP is de subsidiebeschikking voor de realisatie ontvangen. In de tweede helft van 2024 zijn de eerste voorbereidende uitvoeringswerkzaamheden gestart. Daaronder valt onder andere het verleggen van kabels en leidingen en de bouw van het projectkantoor, het tijdelijke kantoor in Megen en een informatiecentrum.

- *Planuitwerking Cuijk-Ravenstein*

Sinds de tweede helft van 2023 zijn we samen met een ingenieursbureau bezig om het dijkontwerp uit te werken. Inmiddels is het voorlopig ontwerp voor de meeste dijksecties klaar. De herijkte marktbenaderingsstrategie is eind 2024 vastgesteld. Met de gemeente Land van Cuijk en bewoners hebben we constructief overlegd over een oplossing voor de kademuur in Grave. Het besluit van het waterschap hierover is in januari 2025 genomen. Het projectbesluit staat voor 2026 gepland.

- *Verkenning Lith-Bokhoven*

In 2023 is de verkenning van het dijkversterkingsproject Lith-Bokhoven gestart. Begin 2024 is het plan van aanpak afgerond, heeft het algemeen bestuur de benodigde middelen beschikbaar gesteld en hebben we subsidie gekregen vanuit het HWBP. De aanbesteding voor een ingenieursbureau is succesvol afgerond. We zijn gestart met de eerste veldonderzoeken en bijeenkomsten met de omgeving, ook specifiek voor de dijkdorpen Lith en Oud Empel. De dijk loopt door de Henriëttewaard. De gemeente 's-Hertogenbosch heeft de ambitie om dit gebied te ontwikkelen qua natuur, cultuurhistorie en recreatie. Dit biedt mogelijkheden om klei voor de dijk te winnen. In de Henriëttewaard is mogelijk een van de elf oplossingsrichtingen van het project Hoogwateraanpak Brabant-Oost (HoWaBo) voorzien (gemaal Crèvecoeur). Met het HoWaBo-

projectteam, de gemeente 's-Hertogenbosch en de provincie werken we samen aan een integraal plan voor de Henriëttewaard.

- *Verkenning en planuitwerking Doeveren*

In 2023 is de verkenning van het dijkverbeteringsproject Doeveren gestart en is een krediet beschikbaar gesteld voor het afronden van de verkenningfase. In juni 2024 heeft het HWBP hiervoor subsidie verleend en is het voorkeursalternatief vastgesteld. In de tweede helft van 2024 is het plan uitgewerkt tot een vergunbaar ontwerp. Eind 2024 is voor de planuitwerking subsidie aangevraagd bij het HWBP. Het ontwerp-projectbesluit en de milieueffectrapportage (MER) zijn opgesteld en de aanbesteding van de uitvoering is in voorbereiding.

- *Vervolgproces voor toekomstig dijktraject Maashees-Boxmeer*

Uit de beoordeling van dijktraject 36-1 Boxmeer-Cuijk is gebleken dat de aansluiting van de primaire waterkering op de hoge gronden ten zuiden van Boxmeer onvoldoende is. Daardoor moet de waterkering verlengd worden. In 2022 is voor de Maasdijk ten zuiden van Boxmeer (36-1) én de kade Groeningen (58-1) een voorlopig dijktracé bepaald. Het project is nu in de HWBP-programmering opgenomen onder dijktraject Vierlingsbeek – Cuijk met een beoogde start van de verkenning in 2028.

- *Financiën HWBP*

De financiële voortgang en risico's rondom de HWBP-projecten worden niet alleen verantwoord via de reguliere P&C-producten, maar ook via het dashboard HWBP. Daarin wordt het algemeen bestuur elk kwartaal op de hoogte gebracht van de laatste stand van zaken. De HWBP-projecten zijn ook opgenomen in het Projectenboek.

Voor de regionale waterkeringen

- *Verbetering van de kunstwerken in de regionale waterkeringen*

- Naar verwachting zijn we in 2025 klaar met de opwaardering van de kunstwerken in de regionale keringen langs het Drongelens kanaal.
- Het project Kunstwerk Bossche sloot is afgerond. Het werk is naar tevredenheid opgeleverd.
- In 2024 is de renovatie van de uitstroomconstructie bij de Zandleij voorbereid, in samenspraak met waterschap De Dommel. De uitvoering staat gepland voor eind 2025.

Voor Deltaprogramma Maas

- *Beleidskader en programma Integraal Riviermanagement – Maas*

We werken al enkele jaren met het Rijk en partners vanuit het Deltaprogramma Maas aan integraal riviermanagement (IRM). Dit moet leiden tot een programma waarin de kaders zijn opgenomen voor een toekomstbestendig riviersysteem dat goed functioneert en meervoudig bruikbaar is. Dit blijkt een weerbarstig proces dat meerdere keren vertraging heeft opgelopen. Het programma IRM en de bijbehorende MER zijn begin 2024 ter inzage gelegd en gepubliceerd. Het is echter nog niet definitief vastgesteld. Wel stelt het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onder de nieuwe naam 'Ruimte voor de Rivier 2.0' per riviertak werkhypothesen op voor de opgaven op het gebied van rivierbodemplugging en afvoercapaciteit. Wij volgen deze ontwikkelingen onder andere via het Deltaprogramma Maas.

- *Bijdragen aan rivierverruimingsprojecten Maas*

We dragen bij aan rivierverruimingsprojecten van andere partijen die helpen om de hoogwaterstanden op de Maas langs ons werkgebied te verlagen. Daarbij is de waterveiligheidsopgave ook de aanjager van natuur- en gebiedsontwikkeling. In 2024 ging het om twee projecten. De eerste is het project Ruimte voor de Maas Oeffelt (trekker: provincie Noord-Brabant), dat plaatsvindt in het kader van het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT). In 2024 hebben het Rijk en de regiopartners overeenstemming bereikt over het beschikbare budget en de scope van het project. Ook is de voorkeursvariant uitgewerkt en is het ontwerp toegelicht in een informatiebijeenkomst. Voor de MIRT-verkenning Lob van Gennep (trekker: waterschap Limburg) is de voorkeursbeslissing in 2022 genomen. Daarmee is vastgelegd dat de waterberging in het gebied er bij extreem hoogwater voor zorgt dat de waterstand van de Maas lager wordt. De planuitwerking en realisatie worden verder gefinancierd vanuit

het HWBP. De planuitwerking loopt ten einde nu het ontwerp-projectbesluit en de vergunningaanvragen eind 2024 grotendeels zijn voorbereid. Wij zijn en blijven op afstand betrokken bij het project.

En verder

- Doorontwikkelen van de calamiteitenbestrijding**
 Het calamiteitenbestrijdingsplan Hoogwater Maasdijk en regionale waterkeringen is volledig geactualiseerd en aangevuld met recente en praktisch bruikbare handleidingen en protocollen. Ook hebben we een stevige link gelegd met de zwakkeplekkenstudie, noodplannen bij graverij en het hoogwateractieplan van het project Meanderende Maas. In 2024 hebben we ons voorraadbeheer voor de noodplannen en waakvlamcontracten kritisch bekeken. De resultaten en verdere uitwerking van de studie naar zwakke plekken zijn daarin leidend geweest. De jaarlijkse training voor onze dijkwachters vond in november plaats. Het thema was regionale waterkeringen en waterbergingsgebieden.
- Actualisatie van de overstromingsscenario's in Noord-Brabant**
 In 2023 zijn we, in samenwerking met de provincie en waterschap Brabantse Delta, gestart met de actualisatie van de overstromingsscenario's bij doorbraken in de primaire waterkeringen. De vorige scenario's waren na vijftien jaar niet meer actueel. Eind 2024 zijn de modellen opgeleverd en zijn we gestart met het berekenen van de overstromingsscenario's.
- Informatiemanagement**
 In 2024 hebben we nadere afspraken gemaakt over de gegevensoverdracht vanuit Meanderende Maas naar de beheerorganisatie. Daarnaast hebben we stappen gezet om de structuur en vindbaarheid van de informatie uit gerealiseerde projecten voor de lange termijn te waarborgen. Ook hebben we in 2024 het project over hoogwatersimulatie en centrale informatievoorziening tijdens hoogwatercalamiteiten afgerond. Verder hebben we grote stappen gezet om de informatiestromen voor grondverwerving van de HWBP-projecten te verbeteren. Dit project ronden we naar verwachting begin 2025 af.

2.1.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 4: Exploitatie

INPUT-VERANTWOORDING WATERVEILIGHEID (bedragen * € 1.000)					
Omschrijving	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijziging	Realisatie 2024	Realisatie %	Verskil v=voordeel, n=nadeel
Totaal lasten	17.874	17.874	18.769	105%	N 895
Totaal baten	475	475	1.243	261%	V 767
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	17.398	17.398	17.526	101%	N 128
Totaal beschikking bestemmingsreserves				>	N
Netto lasten	17.398	17.398	17.526	101%	N 128

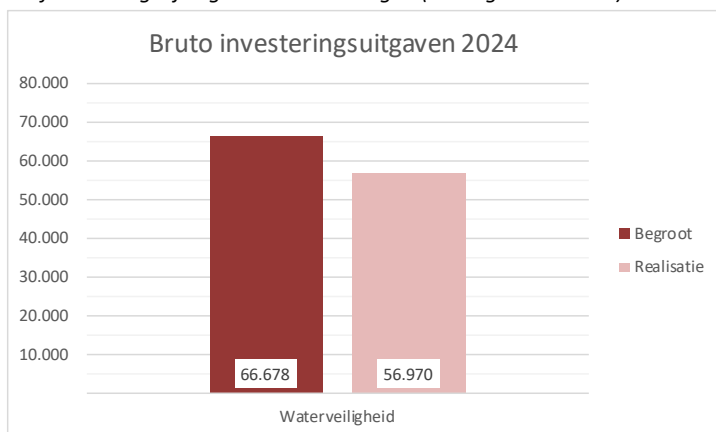
De netto lasten zijn hoger dan begroot door hogere onderhoudskosten voor de primaire en regionale keringen, hogere kosten voor dijkbewaking en door kosten voor calamiteiten op en aan de keringen. Ook zijn de personeelslasten toegenomen. Tegenover deze hogere lasten staan ook hogere baten. Dit komt met name door de verkoop van grond tegen een hogere prijs dan de boekwaarde en hogere opbrengsten uit het verhuren/verpachten van grond en water.

In paragraaf 4.2.1. wordt per kostensoort nog een toelichting gegeven.

I

Investeringsen

Grafiek 3: Vergelijking bruto investeringen (bedragen * € 1.000)

Van de in de begroting geraamde totale bruto investeringsuitgaven is 86% daadwerkelijk gerealiseerd. De investeringsuitgaven hebben betrekking op verschillende dijkversterkingsprojecten, de HWBP-bijdrage en een project rondom de bever:

- Ravenstein-Lith: na de nodige voorbereidingen in de eerste helft van het jaar is in de tweede helft van het jaar gestart met de uitvoering. De kosten van dit project zijn hoger dan voor dit jaar begroot.
- Cuijk-Ravenstein: de planuitwerking verloopt volgens planning, circa twee derde van het begrote investeringsvolume is besteed.
- Lith-Bokhoven: van de verwachte uitgaven is 90% gerealiseerd.
- HWBP Doeveren: er is toegewerkt naar een vergunbaar ontwerp, de investeringsuitgaven bedragen 75% van de voor dit project in 2024 begrote kosten.
- De jaarlijkse HWBP-bijdrage is door indexatie hoger dan voorzien.
- Samen met de Zoogdierenvereniging is gewerkt aan het ontwikkelen van inrichtingsmaatregelen bij Empel voor het aanleggen van (drijvende) hoogwatervluchtplaatsen voor de bever.

2.2 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

In het programma 'Klimaatbestendig en gezond watersysteem' draait het om een goed functionerend watersysteem. In normale én in extreem droge en natte situaties: robuust, veerkrachtig en stuurbaar. Daarbij sturen we op de kwantiteit via goede waterpeilen, waterconservering en het omgaan met wateroverlast en droogte, en op de chemische en ecologische kwaliteit. Het gaat daarbij niet alleen over het watersysteem zelf, maar ook over wat we met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen met het watersysteem. Denk aan: een vitaal platteland, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij de klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem. De doelen uit de Kaderrichtlijn Water zijn daarbij een belangrijk onderdeel van ons werk.

We werken met twee deelprogramma's: 'Voldoende water en omgaan met weersextremen' en 'Gezond en natuurlijk water'.

2.2.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

2.2.1.1 Doelstellingen

- We streven naar een klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem.
- We zorgen voor transparantie en draagvlak voor de inrichting en het beheer.
- We zorgen voor een integrale uitwerking van de verschillende opgaven in gebiedsplannen.

2.2.1.2 Prestaties en activiteiten

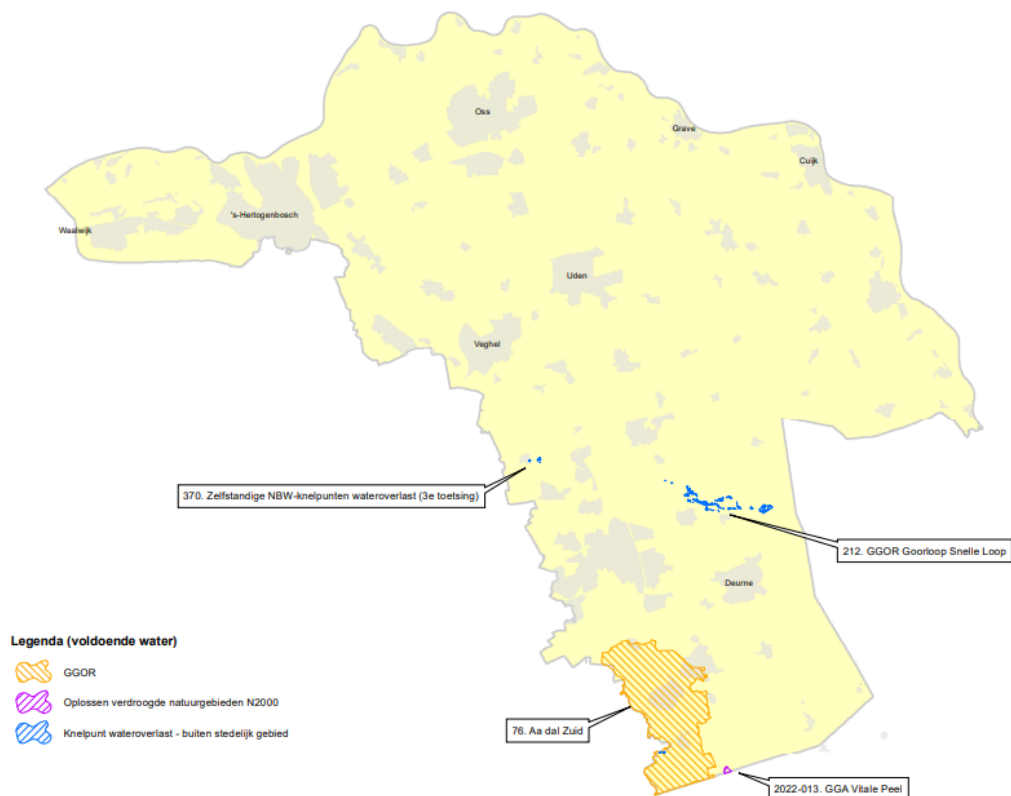
Voor dit deelprogramma zijn meerdere prestaties opgenomen in de begroting 2024. In onderstaande tabel ziet u de voortgang daarvan. In de kolom 'inspanningsprestaties' staat de geleverde inspanning die nog niet terug te zien is in de daadwerkelijk gerealiseerde prestaties. Dit doet meer recht aan de behaalde mijlpalen voor de afronding van een project. Daarbij houden we rekening met de voortgang van een project:

- 10% van de prestatie in een project telt mee als het plan van aanpak af is.
- 30% telt mee als er een vastgesteld voorkeursalternatief is.
- 60% telt mee als het projectplan Waterwet is vastgesteld.
- 100% telt mee na afronding van het project (daadwerkelijke realisatie).

Tabel 5: Prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Meerjaren-begroting	Begroting 2024	Prognose Burap 2024	Realisatie 2024	Inspannings-prestaties 2024	T.o.v. Burap 2024	T.o.v. Begroting 2024
Investeringsprojecten								
Natura 2000	ha	2.300	0	0	14		groen	groen
Natte Natuurparels	ha	1.000	380	0	0	145	rood	rood
GGOR 2.0 (GGOR landbouw + overig EHS)	ha	66.000	7.989	4.011	2.534	5.199	oranje	rood
Wateroverlast: Voldoen aan de normen (uitv. Progr. 2 en 3)	ha	258	50	52	52		groen	groen
Wateroverlast: Knelpunten bebouwd gebied	aantal	22	1	0	0		rood	rood
Wegwerken baggerachterstand	km	250	1*	0	0		rood	rood
Exploitatie								
Maaien	km	2.450	2.450	2.450	2.450		groen	groen
Cyclisch groot onderhoud	km	600	127	127	127		groen	groen
Wijzer onderhoud**	km	200	200					
* 1 km wegwerken baggerachterstand betreft het baggerwerk in het Ossemeer								
**n.a.v. de evaluatie ten aanzien van wijzer onderhoud werken we geen kilometers meer af, maar pakken we specifieke knelpunten aan.								
Verkenningen en beleid voor 2024								
Klimaatadaptatie (DHZ en DPRA)						Planvormen/Uitvoeren		groen
Brabantbreed grondwaterbeleid en Droogteagenda						Planvormen/Uitvoeren		groen
Totaalplan maatregelen tbv beregning bufferzones Peelvenen						Planvormen/Uitvoeren		groen
Kennisontwikkeling rondom droogte/robuust watersysteem						Uitvoeren		groen
GGA - visievorming						Uitvoeren		groen
Howabo						Verkennen		groen
GGOR 2.0						Uitvoeren		oranje

Kaart 2: Prestaties in 2024 binnen het deelprogramma Voldoende water en omgaan met weersextremen

Natuurnetwerk Brabant

- De provincie Noord-Brabant heeft in mei 2024 de aangepaste ontwerp-Omgevingsverordening Noord-Brabant vastgesteld en ter inzage gelegd. Hierin is een kaart opgenomen van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) en de plaatsen waar de beschikbare financiën wel en niet worden ingezet. Voor zo'n 2000 hectare NNB is geen financiering beschikbaar vanuit de provincie en het Rijk om de natuurfunctie te realiseren. Dit heeft consequenties voor ons op plekken waar wij als onderdeel van onze waterprojecten wél werken aan de realisatie van het Natuurnetwerk. Voor de natte natuurplek in ons gebied is inmiddels aanvullende financiering beschikbaar gesteld, zodat die projecten door kunnen gaan conform de afspraken. Voor de rest van het NNB is dit nog onzeker en zoekt de provincie nog naar andere financiering.
- Ten westen van de Groote Peel is het project Mussenbaan uitgevoerd. Hiermee is 14 hectare nieuwe natuur aangelegd waarmee het herstellend hoogveen in de Groote Peel hydrologisch ondersteund wordt. Het project is uitgevoerd door Staatsbosbeheer, maar heeft wel een duidelijke link met het watersysteem. Zo is er een A-watergang gedempt, is er een nieuwe stuw aangelegd en is er een kering aangelegd met de status overig. Met de realisatie van het Mussenbaanproject is Natura2000-gebied de Groote Peel weer wat robuuster geworden.
- In 2024 is binnen het project Wijboschbroek het projectplan Waterwet onherroepelijk verklaard. Ook zijn diverse conditionerende onderzoeken uitgevoerd naar flora, fauna en explosieven. We hebben grond gekocht en een traject ingezet om verworven gronden over te dragen aan de toekomstige eindbeheerder. Uiteindelijk bleek de planning iets te optimistisch: de uitvoering vindt nu medio 2025 plaats.
- In de Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) werken we samen met onze partners aan de opgaven voor water, natuur en klimaat. In de GGA Vlijmens Ven/Moerputten is een visie vastgesteld en gaan we nu verder naar de planuitwerking voor een eerste fase. In Aa-dal-Noord hebben we de planuitwerking in de deelgebieden verder voorbereid. In GGA Vitale Peel is de provincie de trekker. Hier is gestart met de planuitwerking in enkele deelgebieden. In GGA Strabrechtse Heide trekken wij het deelproject Sang en Goorkens. Hier hebben we een belangrijke stap gezet in de grondaankoop en is de projectorganisatie voor de planuitwerking ingericht.

GGOR 2.0, werken aan een meer robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem

- In het watersysteem van de Diepenhoeksloop en omgeving hebben we meerdere waterhuishoudkundige maatregelen uitgevoerd als onderdeel van het project Aa-dal-Zuid fase 1. Zo zijn duikers verruimd om de waterafvoer te verbeteren en is er een stuw geplaatst voor een betere peilbeheersing. Dankzij deze ingrepen is het waterbeheer in het hele GGOR-gebied Diepenhoek geoptimaliseerd.
- Vanwege langlopende rechtszaken zijn de projectplannen binnen GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek vertraagd. Dit betreft de deelgebieden Snelle Loop-Heieindsche Loop en de waterloop nabij de Esperloop. Ondanks deze vertragingen hebben we afgelopen jaar wel gemonitord. Daarnaast is het project Fabrieksloop vertraagd door de wens om daar een industrieterrein aan te leggen. Hierdoor moeten de voorgestelde maatregelen mogelijk worden aangepast. Het deelgebied Groenesteeg-Pandelaarsekampen is dit najaar wel uitgevoerd. Hier zijn nieuwe duikers en stuwen aangelegd en is een watergang opgewaardeerd.
- In de begroting 2024 stond dat we het GGOR-project St. Anthonis zouden realiseren. Dit was echter eind 2023 al klaar. Hoewel de GGOR-prestatie daarmee in theorie lager uitvalt, zijn de hectares in de praktijk wel gerealiseerd en al gerapporteerd in 2023.
- Voor de Maashorst hebben we in 2024 de bestekken voor de werkzaamheden voorbereid en is de aanbesteding voor de uitvoering doorlopen. Door de vele regenval zijn de werkzaamheden nog niet uitgevoerd.

Wateroverlast vanuit het regionale oppervlaktewatersysteem

- In de winter van 2023-2024 zijn drie waterbergingen ingezet. Voor de waterbergingen Ham-Havelt en Diesdonk was dit de eerste inzet. Daarmee hebben we wateroverlast vanuit de Aa voorkomen in Helmond en Veghel, en is het kanaalstelsel ontlast, zodat de scheepvaart niet onnodig is stilgelegd.
- De aanpak van het knelpunt in het bebouwd gebied in Aarle-Rixtel (uit het tweede uitvoeringsprogramma wateroverlast) heeft vertraging opgelopen. De voorkeursoplossing is achterhaald en we verkennen in 2025 samen met de gemeente een nieuwe oplossing.
- Vanuit het derde uitvoeringsprogramma wateroverlast hebben we binnen de projecten Aa-dal-Zuid fase 1, GGOR Goorloop Snelle Loop en Renoveren gemaal Grensweg voor 52 hectare de maatregelen uitgevoerd om weer te voldoen aan de normen. Daarmee is inmiddels 90% van de WBP-opgave 2022-2027 gerealiseerd (258 hectare).
- Op 22 februari 2024 hebben we met de provincie de uitgangspunten vastgesteld voor de vierde watersysteemtoets (voorheen NBW-toets) en het omgaan met wateroverlast. De uitvoering van de toetsing is gestart (zie ook kopje Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie).

HoWaBo

- Voor de grote opgave om 's-Hertogenbosch en omgeving voldoende te beschermen tegen wateroverlast (HoWaBo) hebben we in 2024 samen met onze partners elf kansrijke bouwstenen verkend. De bouwstenen die wij zelf uitvoeren, zoals de verkenning voor gemaal Crèvecœur, zijn opgenomen in het Projectenboek. Op programmaniveau hebben we gewerkt aan de notitie 'Reikwijdte en detailniveau' en aan de coördinatie, de communicatie en de financieringsstrategie.

Grondwaterconvenant en Droogteagenda

- Op 3 juli 2024 heeft het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg (BBG) ingestemd met de Droogteagenda Brabant. Dit is een aanscherping van de Brabantbrede afspraken uit het Grondwaterconvenant naar aanleiding van het advies van de Commissie Droogte.
- In december 2024 is een nieuwe versie van het mijlpalenoverzicht opgeleverd aan de BBG. Daarin staan de activiteiten uit het Grondwaterconvenant en de Droogteagenda in een gezamenlijke planning. Dit is een eerste stap naar een betere integrale sturing van de lopende projecten en inspanningen van alle samenwerkende grondwaterpartners in Brabant.
- In 2024 heeft de ZLTO de deelnemers geworven voor de beregeningspilot rondom de Bult. Alle agrariërs in de omliggende beschermingszone doen mee.

- In de eerste helft van 2024 hebben we voorbereidingen getroffen om het voorgestelde beregeningsbeleid te beoordelen qua haalbaarheid, effectiviteit en uitvoerbaarheid. In het najaar heeft de bestuurlijke werkgroep geconcludeerd dat er voldoende gezamenlijke basis is om in de eerste helft van 2025 een eerste versie van een beleidsdocument op te leveren. In het najaar van 2024 is de commissie watersysteembeheer bijgepraat over de laatste stand van zaken. Ook de pilot is uitgebreid besproken.

Waterconservering

- *Waterconservering in A-watergangen*
In 2024 hebben we op drie locaties in A-waterlopen zonder KRW-doelstelling extra rijplaatstuwen geplaatst om meer water te kunnen vasthouden. Daarnaast bereiden we de uitvoering voor van nog 27 stuwen en drie locaties voor het verondiepen van watergangen. Naar verwachting zijn medio 2026 alle geplande waterconserverende maatregelen in onze eigen watergangen gereed.
- *Waterconservering in de haarvaten in natuurgebieden*
Onder leiding van de terreinbeheerders hebben we meegewerkt aan een rapport over kansen voor waterconservering in een aantal natuurgebieden die buiten de GGA-gebiedsprocessen vallen. Het rapport inclusief begroting is eind 2024 opgeleverd aan het BBG. Bij het treffen van anti-verdrogingsmaatregelen in de natuurgebieden leren we van de huidige situatie met lokale hoge grondwaterstanden.

Deltaplan Hoge Zandgronden

- In 2022 is het tweede uitvoeringsprogramma (2022-2027) van het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) in uitvoering gegaan om de zoetwatervoorziening te verbeteren. Hiervoor wordt cofinanciering vanuit het Deltaprogramma en de provincie ter beschikking gesteld. Ook in 2024 investeerde waterschap Aa en Maas in passende maatregelen door veel verschillende projecten uit te voeren. Denk aan: GGOR, klimaatadaptief beekherstel, maatregelen in de haarvaten en digitale transformatie. Dat doen we in samenhang met ons beleid rondom droogte en grondwater.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

- DPRA combineert analyses voor wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen. Zo kan de ruimtelijke inrichting worden aangepast om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. Daarnaast kijkt DPRA naar de (gevolgen voor) vitale en kwetsbare functies als de drinkwater- en energievoorziening en ziekenhuizen, die van belang zijn voor de continuïteit van onze samenleving.
- In 2024 is de bovenregionale samenwerking hoogwater en extreme neerslag opgestart. Samen met onze partners (de provincie, de veiligheidsregio, Defensie, Rijkswaterstaat en de andere waterschappen) hebben we een aanpak opgesteld om onze samenwerking bij crisissituaties te verbeteren. Ook delen we informatie, zodat gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening kunnen houden met de risico's van hoogwater en extreme neerslag.
- Naar aanleiding van het hoogwater in Limburg in 2021 worden in het hele land bovenregionale stresstesten uitgevoerd. Deze moeten in beeld brengen wat de gevolgen zijn als een vergelijkbare hoeveelheid regen als in Limburg elders in Nederland valt (200 millimeter regen op 50 km² in 48 uur). Het ministerie heeft begin 2024 een handreiking daarvoor aangeleverd. Wij hebben in overleg met onze partners de trajecten van onze watersysteemtoetsing, de 'landelijke' bovenregionale stresstest en de plannen voor bovenregionale samenwerking op elkaar afgestemd en voorzien van een realistische planning. De uitvoering is gestart in 2024.

Bebouwd gebied en nieuwbouwlocaties

- Het waterschap wil zo vroeg mogelijk betrokken zijn bij de locatie- en inrichtingskeuze van bestaande en nieuwbouwlocaties. 'Water en bodem sturend' wordt anno 2024 door andere overheden nadrukkelijker als uitgangspunt geformuleerd. Zo is in het Ontwikkelperspectief NOVEX Stedelijk Brabant het eerste ontwikkelprincipe 'water en bodem sturend' opgenomen. Ondanks dat het huidige kabinet 'sturend' heeft veranderd in 'rekening houden met', moeten we door de druk op de woningbouwopgave stevig blijven opkomen voor het waterbelang, zodat de kosten en de impact van wateroverlast niet worden afgewenteld

op toekomstige generaties. De watersignaleringskaart uit het Ontwikkelperspectief van NOVEX Stedelijk Brabant is een belangrijk instrument om onze rol in dit proces goed in te kunnen vullen. Deze is inmiddels opgenomen in de Omgevingsverordening van de provincie.

Stad als spons

- In 2024 is het programma Stad als Spons van start gegaan, waarin we de samenwerking met gemeenten optimaliseren, gericht op het vasthouden en infiltreren van hemelwater. Voor dit programma heeft het algemeen bestuur vanaf 2025 budget vrijgemaakt. We hebben onze aanpak in de werkregio's met de gemeenten besproken en zetten in op gezamenlijke watersysteemanalyses, het leveren van (hydrologisch) advies en op de gezamenlijke beïnvloeding en stimulering van particulieren, woningbouw en bedrijven om regenwater af te koppelen en te infiltreren.
- We hebben in 2024 opnieuw subsidie beschikbaar gesteld aan particulieren voor afkoppelacties, waterconservering en groene daken. De subsidie is gesplitst in twee regelingen: één voor Boekel, Bernheze, Oss, Meijerijstad en Maashorst (werkregio As50+) en één voor de rest van het beheergebied. Met de As50+-gemeenten hebben we een gezamenlijke regeling ingesteld waarvoor wij de loketfunctie invullen. Deze samenwerking bespaart ambtelijke capaciteit. In totaal zijn er 304 subsidieaanvragen binnengekomen, een lichte daling ten opzichte van eerdere jaren. De terugloop heeft niet geleid tot minder afgekoppeld oppervlak. Wel zijn er wat minder groene daken gerealiseerd.

Beleidsnota en Participatieproces Peilbesluiten

- Op basis van de nota peilbesluiten uit 2023 hebben we in 2024 de bestaande situatie in beeld gebracht en geëvalueerd. Het hydrologische model van de polder is op orde gebracht. We hebben een bureau ingehuurd om het peilbesluit op te stellen en te ondersteunen bij het participatietraject.

Instandhouding

- Weersextremen door klimaatverandering vergen steeds meer van ons watersysteem. Een klimaatbestendig, stuurbaar en gezond watersysteem, waarin de ecologie zich in de gewenste richting kan ontwikkelen, heeft onderhoud nodig. We zetten beheer en onderhoud in om de basis op orde te brengen en te houden. Een goede afstemming met onze inwoners is hierin belangrijk, vooral omdat ook andere maatschappelijke doelen een toenemend beroep doen op beheer en onderhoud.
- In het peilbeheer hebben we de lijn van de afgelopen jaren voortgezet. We benutten de beheer- en conserveringsmarge en waar het kan houden we zo veel mogelijk water vast. Tegelijk houden we ruimte om te anticiperen op wisselende omstandigheden, wat in het nate 2024 op diverse plekken nodig was.
- Om de biodiversiteit te bevorderen, sparen we bij het maaien en baggeren van sloten een deel van de begroeiing en het slib.
- De landelijke gedragscode Flora en Fauna voor bestendig beheer en onderhoud loopt eind 2024 af. Samen met de Unie van Waterschappen en enkele andere waterschappen hebben we veel energie gestoken in een nieuwe, werkbare gedragscode. Met het ministerie van LNV hebben we een moeizaam compromis bereikt dat in december als eindversie ter goedkeuring is voorgelegd. Daardoor is er per 1 januari 2025 tijdelijk geen gedragscode. Voor de overbruggingsperiode werken we aan oplossingen. De nieuwe gedragscode is niet optimaal qua uitvoerbaarheid, de waterdoelen en biodiversiteit. Daarom blijven we in 2025 met onze collega-waterschappen werken aan verbeteringen en alternatieven.
- Bij het slootonderhoud werken we vanaf 2022 met raamovereenkomsten waarin het maaionderhoud van de waterlopen, het onderhoud van de natuurlijk ingerichte gebieden en het cyclisch baggeren zijn geïntegreerd. Dit werkt naar tevredenheid van alle partijen.
- Het slootonderhoud wordt per rayon aanbesteed. Op dit moment werken we met elf rayons. In januari 2024 zijn de onderhoudsbestekken van rayon Koningsvliet en rayon Deurne opnieuw aanbesteed. Rayon Deurne kreeg een nieuwe aannemer die met hulp van onze medewerkers zijn weg vrij gemakkelijk heeft gevonden.

- Door de natte omstandigheden was de draagkracht van machines voor het maaionderhoud soms een probleem. Waar nodig hebben we rupsmaterieel ingezet. Ondanks de nattigheid is het maaionderhoud zonder al te veel problemen uitgevoerd.
- Met 3D-maaien verzamelen we nu in zeven bestekken bij elke maaibeurt gegevens over het slootprofiel. Daar komen in 2025 de onderhoudsbestekken van Someren-Asten en Helmond bij. De komende jaren ontwikkelen we hieruit informatieproducten. Op dit moment ondersteunt de data ons al bij het bepalen van de jaarlijkse baggeropgave.
- Met behulp van inspectie- en inventarisatie software kunnen we de detailplanning van het maaionderhoud via de Perceelwijzer ontsluiten. In het voorjaar zat hier een kink in de kabel, bij de grote maaironde in het najaar was dit opgelost.
- In het voorjaar is er minder gebaggerd dan gepland, omdat het materieel het land niet op kon vanwege de natte omstandigheden. Het baggerwerk is in het najaar van 2024 (na het broed- en groeiseizoen) weer opgestart en de beoogde kilometers zijn alsnog gehaald.
- Naast het reguliere baggerwerk stond het wegwerken van de baggerachterstand in het Ossemeer op de planning voor 2024. Het onderzoek naar de waterbodempkwaliteit zorgde echter voor een aanpassing van het bestek en de raming. De kredietaanvraag en de start van de uitvoering staan nu gepland voor 2025.
- Ook in 2024 hebben we via Wijzer Onderhoud de mogelijkheden voor onderhoud verbeterd op plaatsen waar dit nog onvoldoende was. Op basis van de evaluatie uit 2023 hebben we onze werkwijze aangepast. We merkten dat het effectiever en doelmatiger is om ons te richten op specifieke onveilige situaties in plaats van het aflopen van waterlopen. Door deze aangepaste werkwijze kan de geleverde prestatie niet langer in kilometers aangegeven worden.
- Eind 2024 zijn we gestart met het actualiseren van het onderhoudsplan voor het onderdeel natuurlijk ingerichte gebieden. We hebben een audit gehad vanuit de SKAL, een orgaan dat toezicht houdt op de naleving van de biologische productievoorschriften. Zij hebben daarbij aanvullende eisen gesteld. Die hebben we gerealiseerd in de natuurlijk ingerichte gebieden. Ook hebben we een nieuwe risico-inventarisatie uitgevoerd en de bedrijfsomschrijving herzien. In 2024 hebben we de eerste 33% van de bomen op ons grondgebied geïnspecteerd volgens het bomenbeheerplan. Medio 2025 worden deze onderhouden.
- In 2024 hebben we een inhaalslag gemaakt met de inspecties van onze gemalen en automatische stuwen. De staat van deze objecten is nu volledig en gedetailleerd in beeld gebracht in een Lange Termijn Asset Planning (LTAP). Daarnaast zijn we begonnen met het inspecteren van de automatische krooshekreinigers om ook hier ons inzicht te vergroten en deze objecten op te nemen in de LTAP. De inspecties hebben aangetoond dat de meeste objecten in een betere staat zijn dan werd aangenomen. Hierdoor hebben we een aantal geplande renovaties kunnen uitstellen.
- We zijn gestart met de voorbereiding van de renovatie van gemaal Meerwijkweg in Empel. Dit project is deels een pilot om te bepalen hoe we onze duurzaamheidsdoelen het beste kunnen halen. Het bepalen en treffen van de juiste maatregelen neemt extra tijd in beslag, waardoor de uitvoering doorschuift naar 2025.

Kennisvragen

- Het kennistraject KLIMAP (klimaatadaptatie in de praktijk) is afgerond met een eindsymposium in april 2024. De kennis uit KLIMAP wordt al in diverse projecten ingezet. Bij GGA Aa-dal-Noord worden bijvoorbeeld extremen (nat en droog) in beeld gebracht en binnen GGA Vitale Peel zoeken we met de gebiedspartijen oplossingen voor een toekomstige waterhuishouding.
- De meetnetten van neerslag, verdamping, bodemvocht en oppervlaktewater zijn verder uitgewerkt binnen het project Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK). Het KNMI valideert nu de neerslagmetingen en gaat die gebruiken voor de kalibratie van de radarneerslagbeelden.
- Verder hebben we:
 - het peilbeheer van de afgelopen jaren geanalyseerd. De resultaten dienen als basis bij de advisering over beleid en projecten.

- de wateroverlast van afgelopen winter geëvalueerd. Dit heeft ons meer geleerd over de inzet van het kanalenstelsel en de waterbergingsgebieden Diesdonk en Ham-Havel. Deze inzichten worden onder andere gebruikt voor de verbetering van het beslissingsondersteunend systeem BOS-hoogwater.
- verder gemeten aan de pilots regelbare drainage/infiltratie en de resultaten zijn geanalyseerd. Dit moet nog vertaald worden naar conclusies voor het beregenings- en drainagebeleid. Om verdere inzichten te verzamelen, hebben we besloten om de pilots te verlengen.
- voor de rwzi Land van Cuijk op hoofdlijnen de inzet van effluent verkend, onder andere als aanvulling van het grondwater. We zijn ook aangesloten bij het STOWA-onderzoek 'Verantwoord infiltreren', waarvan de rapportages in Q1 van 2025 worden verwacht.
- verdere stappen rond de klimaatscenario's van het KNMI gevolgd. De klimaatstatistieken zijn in oktober 2024 opgeleverd. Waterschap Aa en Maas heeft het initiatief genomen om aansluitend via STOWA ook de informatie te genereren en te ontsluiten die nodig is voor droogte. Deze resultaten worden in het voorjaar van 2025 verwacht.
- als voorbereiding op de toetsing aan de provinciale wateroverlastnormen en de regionale stresstest (beide worden in 2025 uitgevoerd) de simulatiesoftware voor hydrodynamische stromingsmodellen doorontwikkeld. Ook hebben we opdracht gegeven voor de ontwikkeling van nieuwe neerslag-afvoermodellen. Verder is de overstortschatter uitgebreid en hebben we de tools om de herhalings tijden te bepalen verbeterd (gekoppeld aan het project IRM).
- samen met waterschap Brabantse Delta verkend of geavanceerde simulatietools gebruikt kunnen worden om met hoge resolutie overstromingsbeelden dijkdoorbraken bijna realtime te simuleren bij (dreigende) calamiteiten.
- opdracht gegeven voor een project om de effect- en nulmeting voor Leegveld en Deurnsche Peel wetenschappelijk te onderbouwen via statistische toetsen.
- een begin gemaakt met een project om via remote sensing beregening en water op het maaiveld te detecteren.

2.2.2 Gezond en natuurlijk water

2.2.2.1 Doelstellingen

- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem (inrichting, stoffen, en beheer en onderhoud).
- We dragen bij aan meer biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.

2.2.2.2 Prestaties en activiteiten

Voor dit deelprogramma zijn meerdere prestaties opgenomen in de begroting 2024. In onderstaande tabel ziet u de voortgang daarvan. In de kolom 'inspanningsprestaties' staat de geleverde inspanning die nog niet terug te zien is in de daadwerkelijk gerealiseerde prestaties. Dit doet meer recht aan de behaalde mijlpalen voor de afronding van een project. Daarbij houden we rekening met de voortgang van een project:

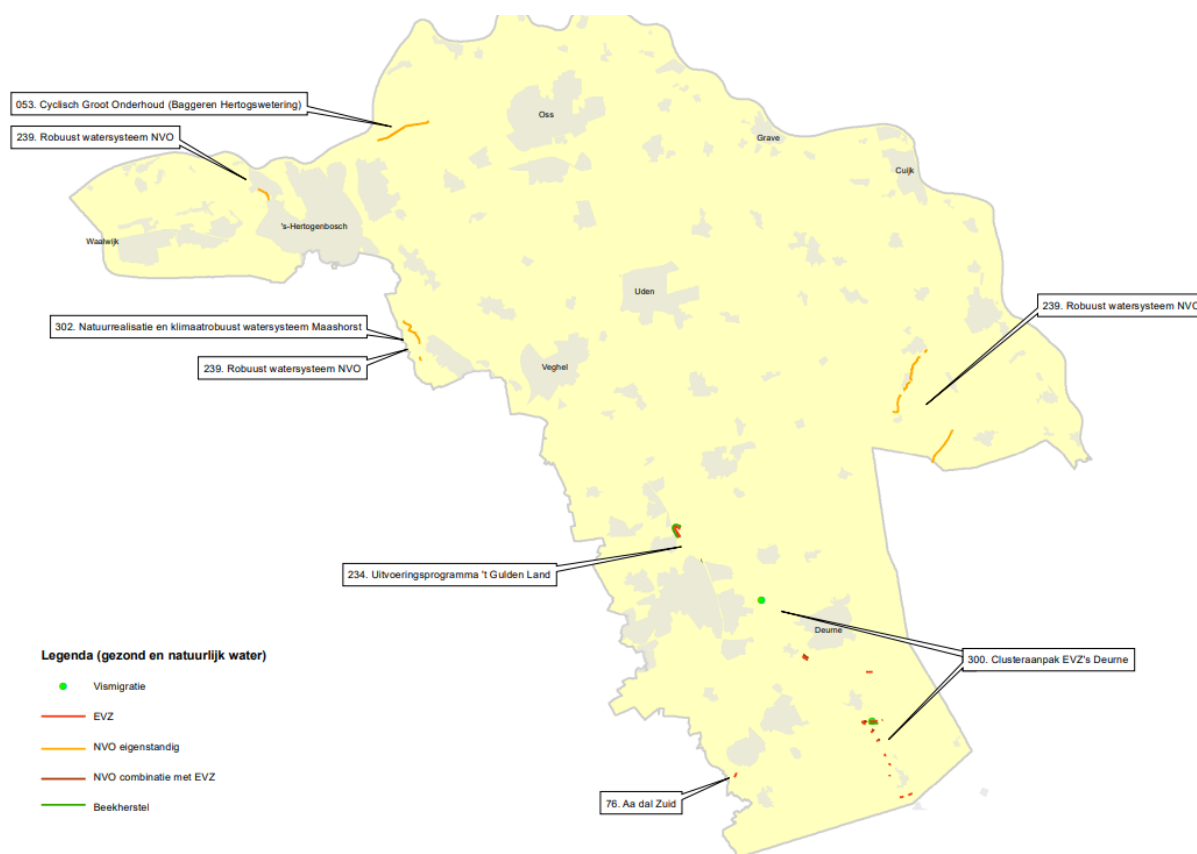
- 10% van de prestatie in een project telt mee als het plan van aanpak af is.
- 30% telt mee als er een vastgesteld voorkeursalternatief is.
- 60% telt mee als het projectplan Waterwet is vastgesteld.
- 100% telt mee na afronding van het project (daadwerkelijke realisatie).

Tabel 6: Prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Meerjaren-begroting	Begroting 2024	Prognose Burap 2024	Realisatie 2024	Inspannings-prestaties 2024	T.o.v. Burap 2024	T.o.v. Begroting 2024
Beekherstel	km	116	3	2	2	2	groen	oranje
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	203	24	17	15	17	oranje	oranje
Natuurvriendelijke oevers gecombineerd	km	43	4	1	1	3	groen	rood
Ecologische verbindingzones	km	95	7	4	5	6	groen	oranje
Beekmondingen	aantal	2	0	0	0			
Vispassages	aantal	170	13	12	2	10	rood	rood
Recreatie	aantal	18	18	20	20		groen	groen

Verkenningen en beleid voor 2024		
Waternverdeling en waterkwaliteit	Opstellen	
Kennisontwikkeling waterkwaliteit (o.a. opkomende stoffen)	Uitvoeren/Opstellen	
Beïnvloeden en stimuleren aanpak diffuse bronnen	Uitvoeren	

Kaart 3: Prestaties in 2024 binnen het deelprogramma Gezond en natuurlijk water

Kaderrichtlijn Water (KRW)

In 2024 is een parameteranalyse uitgevoerd voor de KRW om per waterlichaam scherp te krijgen waar we staan ten opzichte van de KRW-doelen en wat wij of anderen extra kunnen doen om zo dicht mogelijk bij die KRW-doelen te komen. Na de zomer hebben we het handelingsperspectief per waterlichaam bekeken. De conclusies volgen in 2025 in een KRW-vervolgstrategie en een uitvoeringsprogramma.

Onderdeel van het uitvoeringsprogramma is ook om nog scherper te gaan sturen op de realisatie van de inrichtingsopgaven. Net als voorgaande jaren was ook in 2024 de realisatie van beekherstel, natuurvriendelijke oevers en vispassages minder groot dan begroot. Met de naderende KRW-deadline in 2027 moeten we de komende jaren een inhaalslag maken.

Parallel werken we ook met onze partners in Brabant, het Maasstroomgebied, de Unie van Waterschappen en in heel Nederland uit hoe we verder werken aan de KRW (KRW-Impuls).

- Tot en met 2027 hebben we nog een grote opgave om onze waterlopen zó in te richten dat ze bijdragen aan een ecologisch goed functionerend watersysteem. Het gaat dan om beekherstel, natuurvriendelijke oevers en vispassages. We voeren deze inrichtingsmaatregelen op zo'n manier uit dat dit ook leidt tot een klimaatrobuster watersysteem dat beter is voorbereid op klimaatextremen (te droog en te nat). Het merendeel van de geplande maatregelen is al in uitvoering of in voorbereiding. Toch is het nog een

aanzienlijke inspanning om ze uiterlijk in 2027 klaar te krijgen. We hebben in beeld gebracht wat de ecologisch meest waardevolle trajecten zijn en zijn (voor)verkenningen gestart voor trajecten waar nog geen project loopt. Hiermee gaat het overgrote deel van de resterende opgave richting uitvoering.

- Dit jaar hebben we langs delen van de Soeloop, de Astense Aa en de Oude Aa en bij het Gulden Land twee kilometer aan beekherstel gerealiseerd. Voor het herstel van de beek bij de Groene Punt bij Helmond voeren we een aanvullende hydrologische analyse uit vanwege de natte winter van afgelopen jaar. Hierdoor is de uitvoering naar 2025 verschoven.
- We hebben 16 kilometer natuurvriendelijke oever (NVO) aangelegd: 15 kilometer eigenstandig en 1 kilometer in combinatie met een ecologische verbindingszone (EVZ). De meeste van deze kilometers komen vanuit ons clusterproject NVO. Verder hebben we een NVO aangelegd bij de Hertogswetering binnen het project Kadeherstel. Deze 16 kilometer is minder dan de beoogde 28 kilometer. Het project Raam EVZ NVO (7 kilometer) heeft vertraging opgelopen in de planprocedure en er loopt een rechtszaak bij de Leijgraaf (2 kilometer). De werkzaamheden bij De Vlier (2,5 kilometer) zijn gestart en worden naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025 afgerond.
- Met de aanleg van de vispassages lopen we achter. De werkzaamheden bij De Vlier (4 stuks) zijn gestart in november en worden naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025 afgerond. Er loopt een rechtszaak bij de Leijgraaf (4 stuks). Bij het project Peelseloop Benedenloop (4 stuks) hebben we vertraging opgelopen door de levertijd van materialen, waardoor de oplevering uitloopt naar 2025. Het clusterproject Vismigratie heeft geïnvesteerd in een gedegen voorbereiding en standaard aanbestedingsstukken om in een later stadium tijd in te lopen. De aangelegde vispassages liggen in de Oude Aa en de Soeloop.
- Grond blijft een cruciale factor voor het succes van de inrichtingsprojecten binnen de KRW. Hier hebben we in 2024 sterk op ingezet en we hebben veel gronden verworven die nodig zijn om onze doelen te halen.

Ecologische verbindingszones (EVZ)

- In 2024 realiseerden we 5 kilometer EVZ bij de Soeloop, Het Gulden Land, de Astense Aa en de Oude Aa. Ook hebben we 120 meter gerealiseerd langs de Leijgraaf bij Vorstenbosch door een particulier via de stimuleringsregeling (STILA). Met deze 5 kilometer blijven we onder de 7 kilometer die was beoogd. Dit komt door het uitblijven van de EVZ bij de Leijgraaf (2 kilometer) door de rechtszaak die daar loopt.

Biodiversiteit

- In de begroting van 2024 hebben we een actualisatie aangekondigd van het actieplan biodiversiteit. Daarvoor zijn we deels afhankelijk van meer duidelijkheid vanuit het Rijk en de provincie over de doelstellingen (en de financiering) rondom groenblauwe dooradering en de bossenstrategie. Echte duidelijkheid hierover is er nog niet. Daarom is ook onze actualisatie uitgesteld. Toch hebben we ingezet op meer biodiversiteit, onder meer via inrichtingsmaatregelen in het watersysteem, op onze dijken en onderhoudspaden en via onze subsidieregeling. Hiervoor hebben we geen actueel actieplan nodig.
- De subsidieregeling Biodiversiteit was opnieuw populair. Mensen vroegen onder meer subsidie aan voor bijenhôtels, poelen en de aanplant van inheemse soorten.
- Tweemaal per jaar organiseren wij samen met de provincie en de waterschappen De Dommel en Brabantse Delta de netwerkdag biodiversiteit, waarvoor vele organisaties en vrijwilligers worden uitgenodigd. Deze dagen waren afgelopen jaar opnieuw een groot succes. Een van de thema's was invasieve exoten.

Invasieve Exoten

- Invasieve exoten zijn planten- en diersoorten die van oorsprong niet in ons land voorkomen en door de afwezigheid van concurrentie domineren in ons watersysteem. Ze kunnen een risico vormen voor de biodiversiteit, de (water)veiligheid en/of het peilbeheer. Voorbeelden zijn de grote waternavel, de Japanse duizendknoop en de Amerikaanse rivierkreeft.
- Het probleem van invasieve exoten wordt provinciaal en landelijk steeds serieuzer genomen. Ook bij waterschap Aa en Maas neemt de overlast door invasieve exoten toe. We zijn in 2024 gestart met een

actualisatie van ons beleid, in lijn met het landelijke Aanvalsplan Invasieve Exoten. Belangrijke onderdelen van onze aanpak zijn een goede samenwerking met andere terreineigenaren en meer aandacht voor het goed schoonmaken van het materieel dat we inzetten.

Recreatief medegebruik

- Via recreatie en educatie kunnen we onze inwoners bereiken om hun waterbeleving en waterbewustzijn te vergroten. Zo komen zij in aanraking met het werk van het waterschap. In 2024 hebben we het volledige subsidiebudget uitgegeven om twintig externe initiatieven te ondersteunen.
- Afspraken rondom sportvisserij worden gemaakt via de Visstandbeheercommissie Aa en Maas (VBC). In 2024 hebben we met de VBC een nieuw visplan opgesteld en bestuurlijk laten vaststellen. Het visplan beschrijft de intenties van de betrokken partijen en biedt kaders voor verdere afspraken. Belangrijke thema's blijven: het toewerken naar een loodvrije sportvisserij en de implementatie van visserijvrije zones.

Zwemplassen

- De bacteriologische zwemwaterkwaliteit was in 2024 in alle zwemplassen 'uitstekend'. Wel was het nodig om voor twee zwemplassen een negatief zwemadvies af te kondigen vanwege blauwalgen.
- Zwemseizoen 2024 was bijzonder ten opzichte van afgelopen jaren, doordat de winter, het voorjaar en de zomer relatief nat waren. Bij enkele zwemplassen leidde dit tot onveilige situaties door zeer hoge waterstanden, waarvoor (soms wel het hele zwemseizoen) gewaarschuwd moest worden. Ook was het wat rustiger op de meeste stranden, waardoor er meer watervogels verbleven. De regen zorgde voor afspoeling van ontlasting naar de zwemzone. Dit leidde op enkele locaties tot overschrijdingen van de bacteriologie, maar die waren van te korte duur om tot een negatief zwemadvies te leiden.
- Na een landelijke oproep vanuit de Unie van Waterschappen hebben we in 2024 alle zwemplassen onderzocht op de aanwezigheid van PFAS. Bij geen enkele zwemplas werd de advieswaarde van het RIVM overschreden. Wel viel op dat - naast zwemplas Berkendonk - ook zwemplas Dierenbos een relatief hoge toetswaarde had, maar nog wel ruim onder de advieswaarde voor natuurzwemplassen.
- Brabantbreed herijken we zo nodig de afspraken rondom zwemwater met de provincie, de omgevingsdienst en de waterschappen. Dit bleek in 2024 niet nodig; de definitieve provinciale verordening heeft namelijk niet geleid tot een verschuiving van taken en verantwoordelijkheden.

Waterkwaliteit

- We zijn in beeld gaan brengen wat we onder de Omgevingswet kunnen aanpassen in onze regels om de waterkwaliteit te verbeteren. We baseren ons hierbij op de uitgevoerde parameteranalyse (zie het kopje Kaderrichtlijn Water).
- Op drie rwzi's voeren we maatregelen uit om de hoeveelheid stikstof en fosfor in het effluent te verlagen. Op rwzi Dinther hebben we een aanvullende stap in gebruik genomen om medicijnresten te verwijderen: de ozon-installatie.
- We hebben extra ammoniumsensoren geplaatst in diverse zuiveringen om meer inzicht te krijgen in de bijdrage vanuit de rwzi en de mogelijkheden in de processturing.
- Ook in 2024 hebben we deelgenomen aan projecten om landbouwemissies te verlagen. Dat doen we in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Het provinciale programma BodemUp Brabant is hierbij het belangrijkste instrument met € 200.000 per jaar voor de periode 2023-2027. Het bedrijfsbodem- en waterplan (BBWP) zetten we hierbij in voor advisering en het monitoren van de voortgang op bedrijfsniveau. In 2024 maakten we een inhaalslag in aantallen deelnemers, individuele adviesbezoeken en groepsbijeenkomsten. In totaal waren er 650 deelnemende agrariërs. Eind 2024 is ook een tussenevaluatie van BodemUp gestart. De resultaten daarvan komen begin 2025 beschikbaar.
- Het programma Schoon water voor Brabant, dat de emissie van gewasbeschermingsmiddelen terugdringt en niet-chemische bestrijding promoot, is in 2024 voortgezet.
- In het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023-2027 draagt waterschap Aa en Maas bij aan groenblauwe diensten onder het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Via deze diensten leveren

agrariërs een bijdrage aan het behalen van onze WBP-doelen (waterkwaliteit, KRW, klimaat en biodiversiteit). In het eerste kwartaal van 2024 is de GLB-regeling 'productieve investeringen water' opengesteld voor boeren. Naar aanleiding van vragen vanuit het programma Schoon Water voor Brabant hebben we met deze regeling de aanleg van wasplaatsen op boerenbedrijven gestimuleerd. Hier is goed gebruik van gemaakt.

- In 2024 hebben we vanuit de Stimuleringsregeling Landschap (Stila) bijna € 95.000 beschikbaar gesteld voor elf projectaanvragen. Via deze regeling voeren particuliere grondbezitters inrichtingsmaatregelen uit op het gebied van biodiversiteit, de waterkwaliteit en het klimaat. Twee projecten hebben een bijdrage geleverd aan de inrichting van EVZ's in de vorm van stapstenen: de EVZ aan de Dorshout in de gemeente Meierijstad en EVZ de Leijgraaf in Heeswijk-Dinther.
- Daarnaast zijn er projecten uitgevoerd bij particulieren en boeren voor landschapsontwikkeling en de ontwikkeling van stapstenen in het landschap. Zo is er in Boerendonk een oude beekloop hersteld met ruimte voor natuurvriendelijke oevers en struweelranden. In Gemert-Bakel is bij de Wilde Bertram een poel gegraven met de ontwikkeling van een bosschage.
- In het projectgebied in Westerbeek is een vervolgonderzoek gestart voor sensorgestuurd boeren. Dat doen we onder de paraplu van STOWA in een consortium met een groot aantal overheden (waaronder de ministeries van IenW en LNV) en kennisinstituten (Deltares, Wageningen Universiteit, KWR en RIVM). Daarnaast is er in 2024 groen licht gekomen voor een groot EU-onderzoeksproject om met *nature-based solutions* nutriëntenverliezen vanuit landbouwpercelen naar het oppervlaktewater te verminderen. Door onze bijdrage aan die praktijkonderzoeken staan we in de voorhoede qua kennisontwikkeling en willen we zo goed mogelijk helpen om de landbouwsector perspectief en handvatten te geven om het verlies van nutriënten en ammonium richting het oppervlaktewater terug te dringen.
- We zetten in op het meten en monitoren van toxische stoffen en non-target screenings. Deze resultaten brengen we ook in bij de Schone Maaswaterketen, waar monitoring plaatsvindt van het stroomgebied. Dat doen we enerzijds om opkomende stoffen sneller in het vizier te krijgen en anderzijds om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen.
- In 2024 is een driejaarlijkse screening uitgevoerd op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen (de zogenaamde smalle screening). Hierbij hebben we een nieuwe, landelijk ontwikkelde analysemethode toegepast met lagere analysegrenzen voor een groep van bijna honderd stoffen. Deze kunnen zo al met lagere concentraties worden aangetoond in het oppervlaktewater. Dit levert een beter beeld op van de verspreiding van deze stoffen en mogelijke overschrijdingen van de normen die voorheen onder de analysegrenzen lagen. De resultaten worden in 2025 gerapporteerd.
- Er komen steeds meer giftige stoffen in ons oppervlaktewater, wat een bedreiging vormt voor de gezondheid van mens en dier. We ontwikkelen gereedschap om de 'toxische druk' beter in kaart te kunnen brengen. Veel methodieken zijn complex en vragen expertkennis die dun gezaaid is. Het is onze rol om het onderzoek en de dagelijkse praktijk met elkaar te verbinden. Zo zijn we betrokken bij een consortium met STOWA en de TU Eindhoven om nieuwe sensortechnieken te ontwikkelen die in de medische wetenschap gebruikt worden. Ook werken we mee aan de ontwikkeling van de nieuwste DNA-technieken. We zijn ook bezig om een methode te verfijnen die de ophoping van gifstoffen in vissen en mosselen kan meten.
- Ook via vergunningverlening, toezicht en handhaving zetten we in op een betere waterkwaliteit. Vooruitlopend op de besluitvorming over het KRW-uitvoeringsprogramma hebben we in 2024 al meerdere acties uitgevoerd:
 - We hebben 7 vergunningen voor directe lozingen geactualiseerd, zodat de voorwaarden hiervoor zijn gebaseerd op de meest actuele inzichten. De verwachting is dat deze in 2025 daadwerkelijk de huidige vergunning gaan vervangen, in afstemming met de betreffende ondernemers.
 - 19 vergunningen voor directe lozingen zijn al lange tijd niet actief. We hebben voorbereidingen getroffen en er zijn gesprekken gaande met de vergunninghouders om deze lozingsvergunningen in te trekken.
 - Om ook de resterende 32 vergunningen voor directe lozingen te actualiseren, hebben we een prioritering gemaakt om dit uiterlijk in 2027 afgerond te hebben.

- Bij 8 lozende bedrijven hebben we, naast de parameters in de vergunning, gecontroleerd of zij andere ongewenste stoffen lozen. Bij één bedrijf bleek dit het geval. Er lopen nu gesprekken om dit te verminderen en hier voorwaarden voor te stellen in de vergunning.
- Bij 2 terreinen van Defensie hebben we onderzocht of er PFAS-houdend water geloosd wordt. Dit blijkt het geval. We zijn in overleg met Defensie en andere bevoegde gezagen om deze lozingen te verminderen.
- We werken aan een beleidslijn om beter te kunnen toezien en handhaven bij wasplaatsen, waar gewasbeschermingsmiddelen vrij kunnen komen. Nu is handhaving alleen mogelijk bij een heterdaad waarneming van een overtreding, wat zorgt voor een kleine pakkans. Wij willen ook achteraf (via monsternamen) kunnen bepalen of de regels zijn nageleefd.

2.2.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 7: Exploitatie

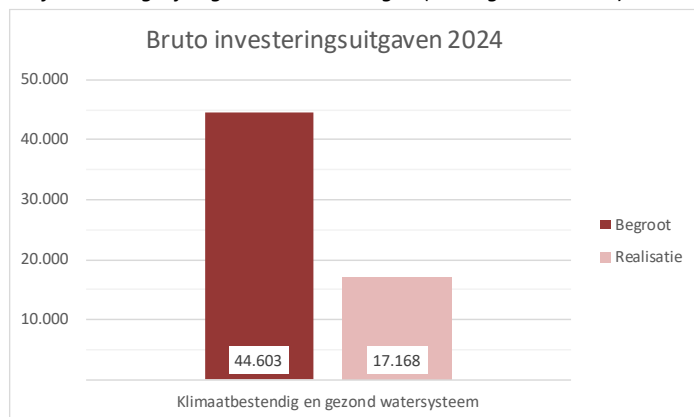
INPUT-VERANTWOORDING KLIMAATBESTENDIG EN GEZOND WATERSYSTEEM (bedragen * € 1.000)					
Omschrijving	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijziging	Realisatie 2024	Realisatie %	Verskil v=voordeel, n=nadeel
Totaal lasten	71.017	71.017	72.072	101%	N 1.055
Totaal baten	1.152	1.152	3.388	294%	V 2.236
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	69.865	69.865	68.683	98%	V 1.181
Totaal beschikking bestemmingsreserves			21	>	V 21
Netto lasten	69.865	69.865	68.662	98%	V 1.202

De nettolasten zijn ruim een miljoen lager dan begroot. Dit komt met name door hogere opbrengsten uit het verhuren/verpachten van grond en water en winst op de verkoop van grond met een hogere transactieprijs dan de boekwaarde. Ook diverse bijdragen van derden, bijvoorbeeld in relatie tot de thema- en gebiedsgerichte plannen, zijn hoger dan begroot. Naast de baten zijn ook de lasten hoger, maar het verschil is kleiner. Zo zijn de energiekosten voor het beheer van de hoeveelheid water en de kosten voor het bedienen en onderhouden van de kunstwerken binnen watersysteembeheer hoger dan voorzien. Daarnaast hebben we te maken met onvoorziene kosten voor (het bestrijden van) calamiteiten. Ook zijn de personeelslasten toegenomen door de noodzakelijke inzet van mensen en als gevolg van de cao-afspraken. De kosten voor het cyclisch groot onderhoud van de waterlopen en monitoring waren als gevolg van de natte omstandigheden juist lager. Door het doorschuiven van projecten in de tijd zijn er minder kapitaallasten doorberekend.

In paragraaf 4.2.1. wordt per kostensoort nog een toelichting gegeven.

Investerings

Grafiek 4: Vergelijking bruto investeringen (bedragen * € 1.000)

Van de in de totaal begrote bruto investeringsuitgaven is € 27,4 miljoen niet gerealiseerd. Dit komt doordat bij meerdere projecten, om uiteenlopende redenen, vertraging is opgetreden.

- Bij het project Blauwe Poort Laarbeek is beroep ingediend tegen het PPWW. De zitting hierover heeft in december plaatsgevonden. Van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven is daardoor maar 14% daadwerkelijk gerealiseerd.
- Ook bij het Gebiedsplan Raam zijn beroepen ingediend tegen het PPWW. De zitting is gepland in 2025. Van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven is 27% daadwerkelijk gerealiseerd.
- Voor het aanleggen van de EVZ Beneden Aa–Leijgraaf werd dit jaar nog groen licht verwacht van rechter om de aanbesteding te mogen starten. De uitspraak kwam uiteindelijk pas eind 2024. Hierdoor is van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven maar 3% daadwerkelijk gerealiseerd.
- De uitvoering van het IGP Maasheggen–St is door extreem natte terreinomstandigheden vertraagd. Tevens is er een geschil ontstaan met een belanghebbende waardoor de voortgang is vertraagd. Uiteindelijk is 50% van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven daadwerkelijk gerealiseerd.
- Bij het project NNP Wijboschbroek fase 2 zijn beroepen ingediend tegen het PPWW, maar deze zijn later ingetrokken. Desondanks is er flinke vooruitgang geboekt en zijn 80% van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven gerealiseerd.
- Voor het wegwerken van de baggerachterstand in district beneden Aa was als gevolg van het onderzoek naar de waterbodemkwaliteit een aanpassing van het bestek nodig waardoor het project moest worden uitgesteld.
- Het uitvoeringsprogramma waterconservering boven en beneden Aa is vertraagd door het niet beschikbaar zijn van een hydroloog en een verlate reactie van de stakeholders met aanpassingen op het ontwerp. Van de voor 2024 begrote investeringsuitgaven is 8% daadwerkelijk gerealiseerd.

Van de € 17,2 miljoen die wel is besteed, heeft € 11,3 miljoen betrekking op lopende projecten zoals Natte Natuurparel Wijboschbroek, Programma HOWABO, Aa dal Zuid, Beekontwikkeling St. Jansbeek (fase 2 en 3), Kadeherstel Hertogswetering, Blauwe Poort Laarbeek en Gebiedsplan Raam. De overige € 5,9 miljoen is besteed aan projecten als de clusteraanpak vismigratie, GGOR Goorloop Snelleloop, EVZ Meerkensloop, het uitvoeringsprogramma 't Gulden Land, de clusteraanpak NVO's, clusteraanpak EVZ's Deurne, Beekherstel Peelseloop Benedenloop, vismigratie Gewande en de integrale wateropgave Aa dal Noord.

Binnen het project Aa dal Zuid fase 1 is sprake van een scopewijziging. Bij de uitvoering van het traject Slievenseloop zijn aanvullende maatregelen nodig doordat instabiele taluds instorten of dreigen in te storten. Dit gebeurt in de vorm van het aanbrengen van beschoeiing. De kosten hiervoor bedragen bij benadering € 200.000 en waren niet voorzien. Deze kosten worden gedekt door middelen die binnen fase 1 zijn geraamd voor het realiseren van het beekdal-ontwikkelingstraject Dijkstraat. De voorbereidingen hiervoor zijn nog niet op het gewenste niveau om tot planvorming over te gaan. Dit wordt daarom als separaat project opgenomen onder het uitvoeringsprogramma van fase 2. De hiervoor binnen fase 1 geraamde middelen worden ingezet voor de noodzakelijke en onvoorziene maatregelen aan de taluds.

2.3 Schoon water

Bij Schoon water gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Het zuiveren van afvalwater staat daarbij centraal. Dit programma hangt samen met het deelprogramma 'Gezond en natuurlijk water'. Met goed gezuiverd afvalwater leveren we immers een belangrijke bijdrage aan een gezond en natuurlijk watersysteem. Niet alleen in ons eigen werkgebied, maar ook in de Maas, die een bron is voor het drinkwater voor West-Nederland.

2.3.1 Doelstellingen

- We streven naar een duurzame en doelmatige afvalwaterketen volgens de wettelijke kwaliteitseisen voor ons effluent.
- We werken aan de ambitie om de hoeveelheid stikstof en fosfor te verlagen en zo bij te dragen aan de KRW-doelstellingen in oppervlaktewater (in 2027).
- We werken aan de ambitie om medicijnresten te verwijderen door vóór 2027 aanvullende zuiveringsstappen te installeren op minimaal drie rwzi's.
- We werken aan de opgave om in 2030 energieneutraal, in 2035 klimaatneutraal en in 2050 circulair te zijn.

2.3.2 Prestaties en activiteiten

In de navolgende tabel en kaart geven we inzicht in de in 2024 geleverde prestaties en uitgevoerde activiteiten.

Tabel 9: Prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Wettelijke norm *1	Doel Begroting 2024	Doel 2027 Reductieopgave KRW *2	KRW-norm oppervlakte water	Realisatie 2024	T.o.v. begroting 2024
Uitvoeren wettelijke taak: Zuiveren van afvalwater							
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	%		> 98			99,9	groen
Voldoen aan lozingseisen vergunningen	j/n		j		*7	n	groen
Verbetering effluentkwaliteit							
<i>Zomerhalfjaargemiddelde concentratie fosfor</i>							
rwzi Dinther	mg/l	1,0	0,60	0,39	0,22	0,72	oranje
rwzi Vinkel	mg/l	2,0	1,10	0,14	0,15	0,68	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	1,0	0,60	0,14	0,11	1,07	oranje
rwzi Asten	mg/l	2,0	0,40	0,30	0,11	0,64	oranje
rwzi Oijen	mg/l	*3 1,8	*6 1,80	*4 0,69	0,15	0,65	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	*3 1,6	*4 0,80	*4 1,0	0,14	0,61	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	*3 1,0	0,70	0,80	0,11	1,43	rood
<i>Zomerhalfjaargemiddelde concentratie stikstof</i>							
rwzi Dinther	mg/l	10	4,0	2,8	2,4	4,70	oranje
rwzi Vinkel	mg/l	10	3,5	*4 3,7	2,8	3,40	groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	10	3,5	3,0	2,3	4,60	oranje
rwzi Asten	mg/l	10	2,0	*4 2,5	2,3	2,40	oranje
rwzi Oijen	mg/l	*3 13,4	*6 9,2	*4 4,2	2,8	3,90	groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	10	5,0	*4 4,9	2,5	4,90	groen
rwzi Den Bosch	mg/l	*3 12	10,0	7,0	2,3	12,9	rood
Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering:							
Slibafvoer naar extern	ton		77.800			73.605	groen
Elektriciteit opwekking	MWh	*5	19.700		*8	17.323	oranje
Elektriciteit verbruik	MWh		44.100		*9	46.700	oranje
Energie neutraliteit	%		>90			85,1	oranje
Productie biogas	m3		7.250.000			7.465.707	groen
Bijproducten i.v.m. doelmatige bedrijfsvoering							
Winning struviet	ton		90			47	
Winning zeefgoed	ton		1.200			1106	

*1 Actuele norm betreft de waarden uit het activiteitenbesluit. Dit zijn voortschrijdende jaargemiddelden voor de nutriënten P en N.

*2 De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm betreft zomerhalfjaar gemiddelden voor de nutriënten P en N (zomerhalfjaar gemiddelde is periode april t/m september).

*3 Betreft normen maatwerkvoorschrift

*4 Hier wordt de reductieopgave van 2027 nu al gehaald

*5 Het betreft opwekking elektriciteit waterschapsbreed.

*6 Als gevolg van renovatie rwzi Oijen hoger zomerhalfjaar gemiddelde

*7 Op rwzi Den Bosch wordt niet voldaan een Ptot, Ntot en Ptot voortschrijdend zomerhalfjaargemiddelde. Overig zuiveringen voldoen wel

*8 Opwek WKK Den Bosch zit ver onder begroting omdat biogas naar externe gaat. Begrotingssystematiek voor 2025 is hier op aangepast. Ook is er minder opgewekt met zon omdat er in 2024 aanzienlijk minder zonuren waren.

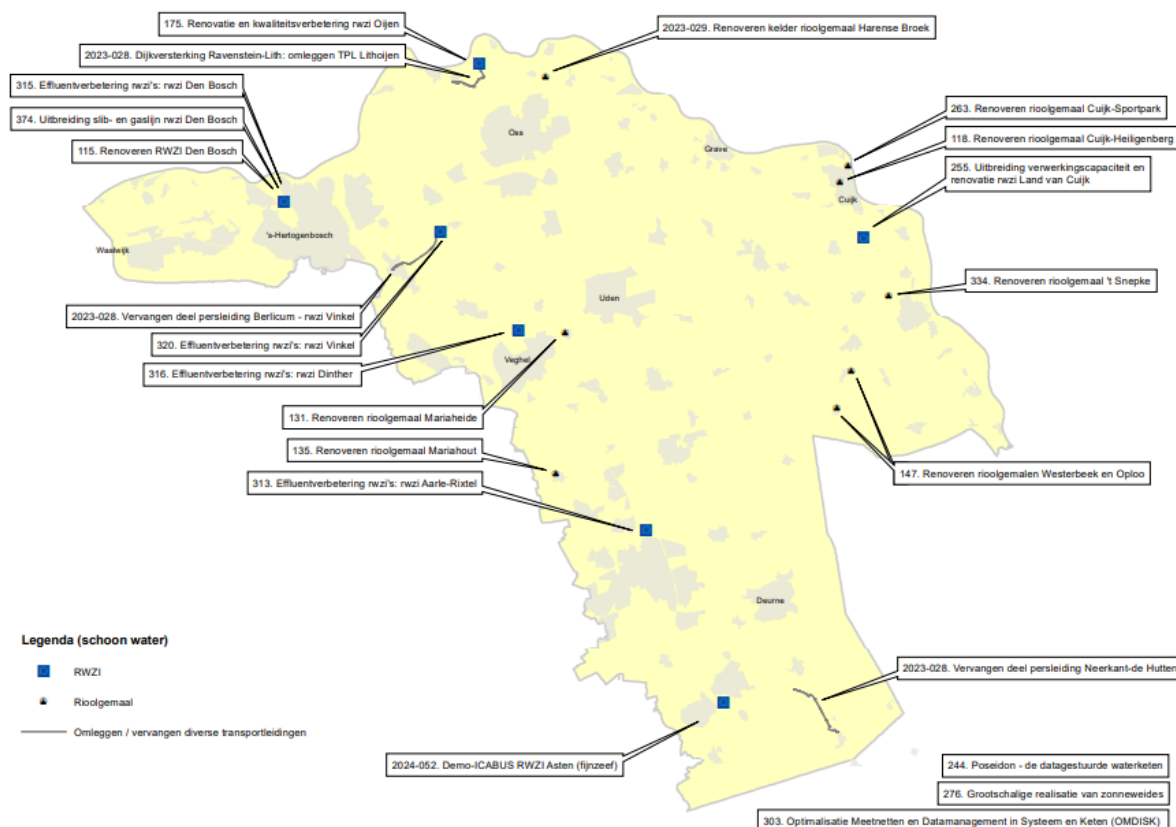
*9 Verbruik is aanzienlijk hoger omdat we veel meer water hebben verwerkt. Electriciteitsverbruik is waterschapsbreed.

Verkenningen en beleid voor 2024		
Strategie regie op influent	Opgestart	groen
Afvalwaterstrategie tweede tranche	Cie EB Beeldvorming en Oordeelsvorming af	groen

Uit de tabellen blijkt dat:

- Zes rwzi's voldoen aan de wettelijke vereisten. Alleen rwzi Den Bosch voldoet niet. Door de beperkte zuiveringscapaciteit en het veel hogere neerslagvolume in 2024 kan deze rwzi niet voldoen aan het tijdelijke maatwerkvoorschrift van 2021. Eind 2024 is een nieuw maatwerkvoorschrift vastgesteld.
- Op elke rwzi werken we stapsgewijs toe naar het behalen van de KRW-reductieopgave in 2027 (kolom 5). Rwzi Oijen en rwzi Land van Cuijk voldoen hier nu al aan. Rwzi's Asten en Vinkel voldoen al voor stikstof (kolom 7 is lager dan kolom 5).
- Voor de andere rwzi's werken we via jaarlijkse begrotingsdoelen toe naar het behalen van de reductieopgave in 2027. Rwzi's Vinkel, Oijen en Land van Cuijk hebben het begrotingsdoel 2024 behaald voor stikstof en fosfor (kolom 8 is groen, kolom 7 is lager dan kolom 4). Voor de andere rwzi's is dit niet het geval. Dit komt vooral door de forse regenbuien in de zomerperiode.
- Door de langdurige natte periode hebben we het afgelopen jaar circa 22% meer afvalwater verwerkt, oftewel zo'n 22 miljoen m³. Dat is bijna gelijk aan het volume dat onze grotere rwzi's per jaar verwerken.
- We hebben meer elektriciteit ingekocht dan begroot. Weersinvloeden spelen hierbij zeker een rol, maar ook de keuze om zo veel mogelijk biogas te leveren aan externen. Hierdoor is ook meer biogas geproduceerd dan begroot. Doordat de gasprijs een groot deel van het jaar onder de verwachte afzetprijs lag, is er desalniettemin een nadeel op de opbrengsten uit de verkoop van biogas.

Kaart 4: Prestaties in 2024 binnen het programma Schoon water

Effluentverbetering bij de rwzi's

In 2024 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd om de effluentkwaliteit te verbeteren:

- Voor rwzi Den Bosch loopt nog altijd een juridisch traject. Het project Uitbreiding slibgisting en gaslijn Den Bosch is gepauzeerd wegens netcongestie. Omdat er binnen afzienbare tijd geen zicht is op een uitbreiding van de netcapaciteit worden alle beoogde activiteiten in samenhang uitgewerkt in scenario's.
- Op rwzi Oijen zitten we nog midden in de renovatie. Omdat er tijdelijk een halve zuivering draait, is een maatwerkvoorschrift opgesteld. Tabel 9 laat zien dat we daar ruimschoots onder zitten. De PACAS-installatie wordt via een opstartprogramma ingeregeld.
- Op rwzi Dinther is de bouw van de ozoninstallatie afgerond en is begonnen met het inregelen ervan. Om de lozing van nutriënten verder terug te dringen, zijn we bezig om een aanvullende zuiveringsstap te ontwerpen.
- Voor rwzi Vinkel zijn we volop bezig met de voorbereiding van een gecombineerde zuiveringsstap, waarmee we nutriënten én medicijnresten kunnen verwijderen.
- Op rwzi Land van Cuijk is de renovatie en uitbreiding van de waterlijn in volle gang. De keuze voor renovatie of ombouw van de sliblijn is afhankelijk van de keuzes voor de sliblijn van rwzi Den Bosch.
- Voor rwzi Aarle-Rixtel werken we de maatregelen uit om de kwaliteit van het effluent te verbeteren, waarbij we rekening houden met netcongestie.

Netcongestie

In de planvorming en in de uitvoering is netcongestie steeds vaker een beperkende factor. De plannen voor de rwzi's Den Bosch, Land van Cuijk en Aarle-Rixtel zijn bijgesteld. Netcongestie zorgt ervoor dat de planning om de effluentkwaliteit eind 2027 verbeterd te hebben onder druk staat. Waar mogelijk hebben we voorrang aangevraagd bij toekomstige uitbreidingen van het transportvermogen (codebesluit ACM). Overal waar een uitbreiding nodig is voor onze primaire taak, is die voorrang toegekend. Desondanks moet er wel eerst capaciteit zijn. Netcongestie zal daarmee toch tot vertraging leiden.

Vervolg op de afvalwaterstrategie

De herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater is op 5 november 2024 definitief geworden, na instemming van de Raad van de Europese Unie. De herziene richtlijn omvat onder andere strengere eisen voor nutriënten. Een aanvullende zuiveringsstap om medicijnresten te verwijderen wordt verplicht voor grotere rwzi's. Elke lidstaat heeft nu drie jaar de tijd om de herziene richtlijn in nationale wetgeving te verankeren. Wanneer wij de koers uit onze huidige afvalwaterstrategie volgen, voldoen onze rwzi's hier al aan. Het waterschap heeft echter óók ambities op het vlak van energie, klimaat en circulariteit, en aanvullende ambities voor de waterkwaliteit. We zien ook nieuwe ontwikkelingen, zoals de mogelijke inzet van effluent voor verdrogingsbestrijding en de zuivering van de toekomst. In het vervolg op de afvalwaterstrategie verwerken we deze ambities en ontwikkelingen, en richten we ons op de maatregelen in de periode 2028-2037. In de commissie Emissiebeheer hebben de beeldvormende sessie (16 mei 2024) en de oordeelsvormende sessie (21 november 2024) plaatsgevonden. In 2025 wordt het vervolg op de afvalwaterstrategie aan het algemeen bestuur voorgelegd ter besluitvorming.

Regie op influent en bronaanpak

- We hebben de samenwerking met gemeenten rondom afkoppelen, Stad als Spons en KRW versterkt.
- Om meer grip te krijgen op de kwaliteit van het influent, stellen we momenteel een influentstrategie op. Deze heeft grote samenhang met de KRW, Stad als Spons en het vervolg op de afvalwaterstrategie. Deze trajecten leveren allemaal input op voor de influentstrategie die in 2025 wordt afgerond.
- Op de rwzi's Oijen en Dinther wordt veel gemeten om de rendementen van de zuiveringsstappen te volgen. We hebben een uitgebreid onderzoeksprogramma dat het inregelen volgt om zo tot de optimale besturing te komen. Hierin bekijken we ook wat er nodig is om in de nabije toekomst aan de 80% verwijdering te voldoen, zoals de herziene richtlijn vraagt. In de eerste opstartfase zien we met de beperkte dosering van poederkool waar we mee gestart zijn al een stijgend zuiveringsrendement van 15%.

- Binnen de Schone Maaswaterketen (SMWK) zijn de eerste meetresultaten gedeeld met partners (38 stoffen gemeten op 30 locaties binnen het Maasstroomgebied). In 2025 is dit voor iedereen terug te vinden in de online atlas.
- We hebben een aantal projecten uitgevoerd vanuit het Brabants Kernteam Medicijnresten uit Water, een samenwerking tussen overheden en zorgpartijen die is gericht op bronanpak. Waterschap Aa en Maas is specifiek betrokken bij het bewustzijn bevorderen bij huisartsen, apothekers en ziekenhuizen, zoals Bernhoven en Jeroen Bosch. Daarnaast zijn we in gesprek met Savant Zorg.

2.3.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 8: Exploitatie

INPUT-VERANTWOORDING SCHOON WATER (bedragen * € 1.000)					
Omschrijving	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijziging	Realisatie 2024	Realisatie %	Verskil v=voordeel, n=nadeel
Totaal lasten	75.991	75.991	78.477	103%	N 2.486
Totaal baten	5.411	5.411	7.296	135%	V 1.885
Saldo exclusief mutaties bestemmingsreserves	70.580	70.580	71.180	101%	N 600
Totaal beschikking bestemmingsreserves	119	119	554	466%	V 435
Netto lasten	70.461	70.461	70.627	100%	N 165

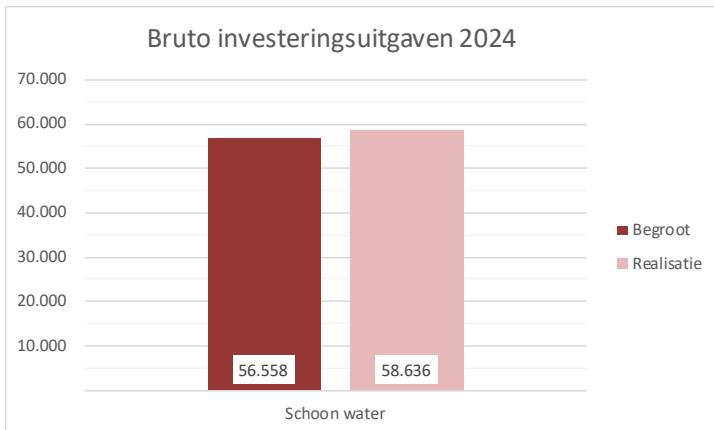
De netto lasten zijn iets hoger dan begroot. Wel zijn er binnen het programma enkele grote (voornamelijk incidentele) afwijkingen ten opzichte van de begroting. Deze worden hierna toegelicht.

- Door de natte weersomstandigheden zijn de getransporteerde en gezuiverde hoeveelheden afvalwater circa 22% hoger dan waar in de begroting vanuit is gegaan.
- De energieproductie via zonnekracht is achtergebleven bij de begroting als gevolg van minder zonuren. Samen met de gestegen netwerktarieven leidt dit tot een nadeel op de inkoop van elektriciteit van € 1,5 miljoen.
- De marktprijzen voor gas waren een groot deel van 2024 lager dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. Doordat ook de afname van het biogas in het laatste kwartaal achter is gebleven, zijn de opbrengsten uit biogas € 0,3 miljoen lager dan begroot.
- Onze bijdrage aan de dienstverlening door de SNB over 2024 € 0,7 miljoen hoger. Daarnaast is eerder bij de invoering van het huidige verrekenmodel met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. Dit leidt nu tot een eenmalig nadeel van € 0,3 miljoen. Het voordeel dat hiertegenover staat is hoger, maar is al verwerkt in de jaarrekening 2023 c.q. al meegenomen in de begroting 2024.
- Met de inkoop van hulpstoffen is een voordeel behaald van € 1,9 miljoen. Van dit bedrag heeft € 1,6 miljoen betrekking op een lager verbruik in combinatie met lagere inkooprijzen van poederkool voor de extra zuiveringstrap op de rwzi Oijen en Dinther. Daarnaast hebben optimalisaties in het zuiveringsproces op onderdelen tot een (structureel) lager verbruik van hulpstoffen geleid.
- De kosten voor het onderhoud van het transportstelsel en de zuiveringen is per saldo € 1,2 miljoen hoger dan begroot. Verder zijn ook in 2024 zo'n € 0,2 miljoen niet begrote kosten gemaakt voor de beveiliging van zonneweides. Dit is nog een nasleep van de koperdiefstal in 2023.
- De nieuwe regels voor anti-afhaaksubsidie in 2024 hebben ervoor gezorgd dat er dit jaar geen gebruik is gemaakt van de regeling. Een voordeel van € 1,2 miljoen.
- De uitgaven binnen de subsidieregelingen Klimaat stedelijk gebied en Klimaat regio AS50+ zijn € 0,2 miljoen lager dan begroot.
- De kosten voor dienstverlening door derden zijn lager dan begroot. Voor BSOB en Aquon gaat voor dit programma per saldo om een voordeel van € 0,3 miljoen.
- Suppletieaangiftes (voor de btw) zorgden voor een voordeel van € 0,3 miljoen ten gunste van dit programma.

- Juridische procedures en advies rondom de rwzi 's-Hertogenbosch en Oijen zorgen voor een nadeel van € 0,3 miljoen.
- De onttrekking aan de egaliseriereserve ten gunste van de vorming van de bestemmingsreserve instandhouding Land van Cuijk zorgt voor een voordeel bij de baten van € 2,0 miljoen.

Investeringsen

Grafiek 5: Vergelijking bruto investeringen (bedragen * € 1.000)

De bruto investeringsuitgaven bedragen € 58,6 miljoen en zijn daarmee iets hoger dan begroot. Dit is met name het gevolg van de kostenontwikkelingen. De uiteindelijke realisatie van de doelstellingen ligt in lijn met de begroting en is een flink toegenomen ten opzichte van 2023 (€ 38,8 miljoen). Het grootste deel van de uitgaven (€ 56,1 miljoen) heeft betrekking op de volgende investeringsprojecten:

- Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen;
- Uitbreiding verwerkingscapaciteit en renovatie rwzi Land van Cuijk;
- Effluentverbetering rwzi Dinther: verwijdering medicijnresten;
- Effluentverbetering rwzi Dinther: verwijdering nutriënten;
- Effluentverbetering rwzi Vinkel;
- Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi 's-Hertogenbosch;
- Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel.

De uitvoeringskosten voor de renovatie van de rwzi Oijen en voor de uitbreiding van de verwerkingscapaciteit rwzi Land van Cuijk zijn hoger dan voorzien. Hiervoor is inmiddels aanvullend krediet beschikbaar gesteld. Andere projecten als de effluentverbetering rwzi Dinther (verwijdering nutriënten), de effluentverbetering rwzi Vinkel en renovatie rioolgemaal Cuijk-Heiligenberg hebben meer tijd nodig om tot uitvoering te komen. De uitbreiding van de slib- en gaslijn rwzi Den Bosch is tijdelijk gepauzeerd in verband met netcongestie. Voor het project effluentverbetering Dinther (medicijnresten) is het laatste deel van de subsidie ontvangen (€ 2,7 miljoen).

2.4 Samen, duurzaam, slim en effectief

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap hebben betrekking op meerdere programma's en gaan over hoe wij willen werken en wat daarvoor nodig is: samen, duurzaam, slim en effectief. Het gaat simpel gezegd om activiteiten of bijzonderheden die de organisatie inzet ter ondersteuning van de totale opgave, maar die niet direct toewijsbaar zijn aan één programma.

2.4.1 Doelstellingen

Samen

- We werken gebiedsgericht en samen met onze partners aan de (gezamenlijke) inhoudelijke opgaven.

Duurzaam

- In 2030 zijn we energieneutraal.
- In 2050 zijn we klimaatneutraal en we spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken.
- In 2050 zijn we circulair. Daarvoor moeten alle projecten nu al circulair worden ontworpen.

Slim

- Data, informatie en technologie zijn veilig, juist, betrouwbaar, beschikbaar, toegankelijk en bruikbaar.
- Innovatie helpt ons om onze doelen slim en effectief te behalen.

Effectief

- We werken effectief aan onze doelen, met voldoende capaciteit en kwaliteit, een adequaat instrumentarium, vanuit overzicht, met heldere en handhaafbare regelgeving, een goede communicatie en een goede crisisbeheersing.
- De mensen die bij waterschap Aa en Maas werken, vormen een belangrijk kapitaal. We investeren in onze mensen, ontwikkelen en borgen kennis en optimaliseren waar nodig onze inhuur.

2.4.2 Prestaties en activiteiten

Samen

- Het kabinet heeft in 2024 besloten om een nieuwe koers te varen voor het landelijk gebied. Concreet heeft de minister van LNV afgeleiden najaar besloten om het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) - waarin de opgaven voor water, natuur en klimaat integraal zouden worden opgepakt – stop te zetten. Het bijbehorende Transitiefonds van ruim € 24 miljard was al opgeheven tijdens de onderhandelingen over het hoofdlijnenakkoord. Door deze koerswijziging hebben alle provincies eind 2024 noodgedwongen besloten om het uitwerken van het NPLG in provinciale programma's ook stop te zetten. In samenspraak met alle regionale partners, waaronder waterschap Aa en Maas, heeft de provincie vastgesteld dat een integrale aanpak van de opgaven in het landelijk gebied onverminderd urgent is. Samen met haar partners werkt de provincie in 2025 een nieuwe aanpak uit voor het landelijk gebied, zij het op basis van minder financiële middelen.
- Ook in de GGA (Groenblauw Gebiedsgerichte Aanpak) werken we in Brabant samen aan de opgaven voor water, natuur en klimaat. Als waterschap denken wij in het bijzonder mee over een klimaatrobuust watersysteem. In 2024 waren wij de trekker van de GGA's in het gebied Moerputten/Vlijmens Ven en in Aa-dal-Noord. Bij de andere GGA's in ons werkgebied (Vitale Peel, De Bult en Strabrechtse Heide) is de provincie de trekker. In alle gevallen zijn wij ook de trekker van deelprojecten die aan onze eigen wateropgaven zijn gerelateerd. De GGA-aanpak maakt deel uit van de hierboven genoemde overall aanpak voor het landelijk gebied.
- Ook in 2024 waren we actief in verschillende samenwerkingsverbanden en regionale netwerken:
 - In de regio Noordoost-Brabant (RNOB) verbinden wij onze water- en klimaatopgaven aan de ruimtelijke opgaven van gemeenten rondom woningbouw, landbouw, natuur en energie. Onze inzet is om water en bodem sturend te laten zijn in de inrichtingskeuzes. In 2024 is er een nieuw

samenwerkingsconvenant opgesteld, dat ook door waterschap Aa en Maas bekrachtigd is. We hebben ons onder meer ingezet voor het Regiodealproject Puzzelen met Ruimte, de Agroproeftuin Noordoost-Brabant en de Stedelijke Regio 's-Hertogenbosch. Het 'goede gesprek' vooraf met gemeenten en andere partners in de bouwketen blijkt net zo belangrijk als de inzet van instrumenten, zoals de watersignaleringskaart.

- In de Metropoolregio Eindhoven (MRE) werken 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant samen op basis van een gemeenschappelijke regeling (GR). De waterschappen Aa en Maas en De Dommel zijn officieel geen partner, maar we sluiten wel aan bij de programma's Ruimte en Wonen, Energietransitie en Landelijk Gebied. In maart 2024 hebben het Rijk en de MRE het Beethovenconvenant gesloten met een focus op de versnelde bouw van woningen. In de Regionale Begrippenlijst Wonen 2025, die is vastgesteld in december 2024, is op voorzet van de waterschappen het begrip 'waterbesparing' toegevoegd. Continuïteit binnen de samenwerking en vroegtijdige betrokkenheid van de waterschappen bij deze grote ruimtelijke opgaven is niet altijd vanzelfsprekend en blijft inzet vragen. Daarnaast richt MRE zich op een nieuwe balans in het landelijk gebied en de verbinding tussen stad en land aan de hand van de grote transitieopgaven. Net als in RNOB agenderen wij – samen met waterschap De Dommel – onze water- en klimaatopgaven in de ruimtelijke keuzes die de samenwerkende gemeenten moeten maken.
- We werken nauw samen binnen NOVEX De Peel en NOVEX Stedelijk Brabant. Deze gebieden zijn door het Rijk aangewezen, omdat de stapeling van opgaven er complex en urgent is. Binnen NOVEX De Peel werken de ministeries van LNV en VRO, de provincies Noord-Brabant en Limburg, vier betrokken gemeentelijke regio's en de waterschappen Aa en Maas en Limburg samen. Begin 2024 heeft NOVEX De Peel een Zich Ontwikkellend Perspectief voor 2050 naar buiten gebracht waarin natuur, (agrarisch) ondernemerschap en leefbaarheid centraal staan. Om boter bij de vis te krijgen, is medio 2024 een eerste Regionale Uitvoerings- en Investeringsagenda (RUIA) vastgesteld in het bestuurlijk overleg (BO) Leefomgeving door de ministers van LNV en VRO. Beiden hebben begin december een bezoek gebracht aan het NOVEX-gebied. Binnen NOVEX Stedelijk Brabant vindt intensieve afstemming plaats met het Rijk over de Brabant-brede keuzes over de koers in de verstedelijkingsopgave, in combinatie met andere opgaven, zoals mobiliteit en energie. In 2023 is het Ontwikkelperspectief 2040 vastgesteld met daarin het ontwikkelprincipe 'water en bodem als basis voor de verstedelijking'. Hiermee is dit het uitgangspunt voor de locatie- en inrichtingskeuzes voor verstedelijking. In 2024 heeft het BO Leefomgeving ingestemd met een uitvoeringsagenda voor de uitwerking van deze strategie. Voor de waterschappen betekent dit een actieve adviesrol, die is gericht op kennisdelen, het borgen en actueel houden van het instrumentarium (zoals de watersignaleringskaart, de bodemsignaleringskaart en de landelijke maatlat) en afstemming met de hele bouwketen over 'water en bodem sturend'.

Duurzaam

Eind 2021 hebben we de routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair waterschap' vastgesteld. In 2024 zijn we gestart met de actualisatie hiervan. De onderdelen van de routekaart zijn hieronder op hoofdlijnen beschreven.

Energie

Eind 2024 waren we voor 86% energieneutraal. Aanvullende zuiveringsstappen zorgen ervoor dat ons energieverbruik toeneemt. Tot 2030 is er dus meer dan 15% aanvullende duurzame opwek nodig zijn. In 2024 is de consequentie van netcongestie voor onze projecten zichtbaar geworden. Op dit moment levert dit al problemen op. Voor duurzame energieopwek is vaak extra elektriciteit nodig en deze projecten zijn nu *on hold* gezet totdat we wél over de benodigde aansluitcapaciteit kunnen beschikken. Een belangrijk (landelijk) aandachtspunt is daarom de opslag van energie. De duurzame opwek vanuit zon en wind levert op sommige momenten een overschot aan energie op. We willen dit overschot graag opslaan, zodat we het op andere momenten in kunnen zetten (nacht en winter).

Klimaat

Uiterlijk in 2050 zijn we netto 100% klimaatneutraal. We spannen ons in om dat al in 2035 te bereiken (zoals afgesproken met de Unie van Waterschappen). In 2024 hebben we een forse bijdrage geleverd aan het landelijke programma lachgas en hebben we metingen uitgevoerd bij een aantal van onze eigen rwzi's. Waar geen maatregelen meer mogelijk zijn, treffen we steeds meer compenserende maatregelen.

Circulair

We zetten stappen om in 2050 tot een circulaire economie te komen. We minimaliseren bijvoorbeeld het gebruik van (schaarse) primaire grondstoffen. In 2024 zijn we gaan experimenteren met de Milieukostenindicator (MKI) en Circulair Ontwerpen. Ook hebben we een verkenning uitgevoerd naar materialenstaten en materialenpaspoorten. Deze verkenning is nog niet afgerond.

De aanvullende stappen op de rwzi's die nu gepland staan (tot en met 2030) leiden echter eerst nog tot een hoger gebruik van hulp- en grondstoffen. Voor alle hulpstoffen geldt dat we de ontwikkelingen rond vergroening en innovaties nauwlettend volgen.

Het toepassen van tweedehands materialen en het brengen van tweedehands materialen begint steeds meer vorm te krijgen, hoewel het langzaam gaat vanwege garantie- en inkoopproblemen.

In 2024 hebben we deze activiteiten uitgevoerd op het gebied van duurzaamheid:

- onderzoek naar netcongestie en de mogelijkheden voor projecten;
- onderzoek naar mogelijkheden voor de extra opwek van duurzame energie (veel staat *on hold* vanwege netcongestie);
- onderzoek naar de opslag van energie;
- onderzoek naar de lachgasproductie en de mogelijkheden om emissies terug te dringen;
- onderzoek naar een uitbreiding van de productie van biogas/groen gas;
- de ondertekening van het convenant Schoon en emissieloos bouwen (UvW) en de inzet van emissieloos materieel;
- hercertificering op trede 3 van de CO₂-prestatieladder;
- circulair ontwerpen en circulair (her)gebruik;
- pilots MKI en uitrol van een cursus onder projectleiders en opdrachtgevers;
- onderzoek naar de mogelijke invoering van materialenpaspoorten;
- meer gebruik van instrumenten als CO₂-beprijzing, MKI, CI (circulariteitsindex), Levenscyclusanalyse (LCA) en Lifecyclecosts (LCC) om een afweging te maken tussen de investeringen en de kosten op de lange termijn;
- onderzoek naar waterfabrieken en de inzet van (gezuiverd) effluent voor meerdere toepassingen;
- deelname aan het ontwikkelonderzoek om warmte te winnen uit het effluent van rwzi Aarle-Rixtel (voor het warmtenet van Laarbeek en Helmond);
- optimalisatie van onze (inkoop)processen met aandacht voor energie-efficiëntie, materiaal(her)gebruik, en CO₂-emissie en -beprijzing.
- de uitwerking van monitoringstools en dashboards voor energie, klimaat en circulair werken.

Slim

In het Waterbeheerplan 2022-2027 is 'Slim: innovatief, digitaal, datagedreven waterbeheer' een van de drie thema's om onze doelen te behalen. Dat doen we door kennisontwikkeling, door digitaal te transformeren en door te innoveren.

- Bij de inhoudelijke programma's hebben we al laten zien hoe we met de nieuwste technieken steeds meer data en kennis verzamelen om daarmee de juiste besluiten te nemen. Binnen het programma OMDISK zijn nu alle meetnetten operationeel en worden de gegenereerde datastromen verwerkt en geïntegreerd tot informatie. Die wordt deels ontsloten via webportalen en dashboards. In 2025 wordt dit verder voltooid, waarbij we ook zo veel mogelijk aansluiten bij landelijke sporen.

- Het afgelopen jaar hebben we binnen Poseidon met twee pilots aangetoond dat sturen met AI op de rwzi Den Bosch en in het aanvoerstelsel mogelijk is. De beoogde verbetering van de effluentkwaliteit is met de pilots niet bereikt. Dat kwam onder meer door de oude automatisering van gemalen bij gemeenten, veilige marges qua berging in het rioolstelsel en de complexiteit van het stelsel en de rwzi. Qua datadeling hebben we mooie stappen gezet die ertoe leiden dat we in 2025 gezamenlijke dashboards met gemeenten kunnen delen. We kijken na aanpassingen opnieuw naar de sturing in het aanvoerstelsel.
- Het programma Datastromend Aa en Maas (DSAM), dat in 2023 van start ging, kreeg in 2024 een vervolg. Een digitaal leiderschapstraject voor het management is in voorbereiding, net als een zelfscan over digitale vitaliteit binnen onze organisatie. Het project Slimmer Werken heeft een vervolg gekregen, waardoor onze medewerkers makkelijker digitaal kunnen samenwerken. Ons nieuwe dataplatform maakt het mogelijk om toekomstige informatieproducten sneller te realiseren. Een voorbeeld hiervan is een dashboard voor grondwaterstanden. Daarnaast hebben we onderzocht hoe drones ingezet kunnen worden in onze werkprocessen. Ook werden binnen Poseidon diverse pilots uitgevoerd om te bouwen aan een 'digital twin' van onze waterketen.
- We zetten onze kennis over de inzet van sensoren om de ontwikkeling van de waterkwaliteit te volgen breed in. Dat doen we bij rwzi's (Dinther en Oijen), bij overstorten en in Westerbeek samen met (agrarische) partners en kennisinstituten. Samen met kennisinstituut AQUON en een leverancier van sensoren hebben we in 2024 de resultaten opgeleverd van een project gericht op het ontwikkelen van dataroutines om de metingen van de sensoren te optimaliseren. Dat helpt bij het adequaat uitvoeren van onderhoud aan de sensoren en voor betere visualisaties van de meetgegevens.
- Als datagedreven organisatie willen we voldoen aan de eisen op het gebied van informatieveiligheid (cybersecurity) en aan alle wet- en regelgeving. In 2024:
 - zijn voor de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) de audits uitgevoerd op het gebied van informatieveiligheid en privacy;
 - is de Ensia-audit (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) voor de basisregistraties afgerond.
 - bleven we samenwerken met het Waterschapshuis om de cybersecurity te verbeteren.
- Op het gebied van innovatie waren dit de belangrijkste onderwerpen in 2024:
 - *Droogte en klimaatadaptatie*
Voor de rwzi's Oijen, Den Bosch en Land van Cuijk hebben we de mogelijkheden verkend voor de toepassing van effluent. Ook is het landelijke onderzoek naar de productie van drinkwater uit effluent gestart (Ultieme Waterfabriek). Waterschap Aa en Maas neemt hieraan deel.
 - *Landbouw en voeding*
We nemen deel aan het STOWA-onderzoek Verantwoord Infiltreren voor de inzet van onder andere effluent als irrigatiewater voor de landbouw.
 - *Circulair en grondstoffen*
De Torwash slibverwerkingsinstallatie (STOWA-project waarvoor we gastheer zijn) op de rwzi Land van Cuijk is opgestart en de eerste resultaten zijn positief. Ook is akkoord gegeven voor de plaatsing van een ICABUS-fijnzeef op de rwzi Asten (voor een vergroting van de energieproductie). Verder hebben we het onderzoek naar de inzet van maaisel voor de insectenteelt (COMYSECT) opgeschaald. Tot slot hebben we met zes waterschappen en STOWA gesproken over een mogelijk onderzoek naar de Zuivering van de Toekomst, waarin volledig hergebruik van het afvalwater centraal staat.
 - *Datascience*
Dit blijft een belangrijk onderwerp en de ontwikkelingen op dit gebied gaan steeds sneller. Op meerdere vakgebieden wordt geavanceerde kunstmatige intelligentie (AI) zoals Copilot en ChatGPT getest en ingezet binnen onze organisatie. De Unie van Waterschappen heeft gewerkt aan een ethisch kader voor de inzet van kunstmatige intelligentie (het AI Kompas). Dit kader is in de tweede helft van 2024 opgeleverd en is inmiddels bestuurlijk omarmd.
 - *Energie*
Door netcongestie zijn de plannen voor extra vergisting op de rwzi Den Bosch voorlopig uitgesteld. Verkenningen voor aquathermie lopen nog bij de rwzi's Den Bosch, Aarle-Rixtel en Land van Cuijk.

- *Waterkwaliteit*
Het ontwikkelen van een digitale kopie van een stroomgebied kan ons helpen begrijpen aan welke knoppen we moeten draaien, zodat onze maatregelen een maximaal effect bereiken. Een projectteam is begonnen met het ontwikkelen van een 'digitale polder', waarbij we als eerste de waterkwantiteit op afstand willen kunnen sturen.
- *Calamiteiten*
We zijn betrokken bij een project van KWR over maatschappelijke ineenstorting (collapsologie) waarin wordt nagedacht over de taken van het waterschap bij scenario's van ineenstorting van de maatschappij en hoe we ons daarop kunnen voorbereiden.

Effectief

- In 2024 hebben we de ontwikkelingen van onze organisatie doorgezet met het Kompas. Samen met managers, medewerkers en de ondernemingsraad hebben we gesproken over thema's rondom duurzame inzetbaarheid en resultaatgericht werken. Thema's als generatieleren, diversiteit en inclusie, en samenwerkingen over afdelingen heen zijn hierbij aan bod gekomen en brachten de organisatie verder in beweging. De resultaten van werkgroepen werden geborgd in de organisatie in bestaande (of nieuwe) processen. Het uitgangspunt van het Kompas bleef van toepassing: onderweg bijstellen, evalueren en leren.
- In het eerste kwartaal van 2024 stond onze communicatie vooral in het teken van de hoogwater situatie in ons werkgebied. In pers en media, on- en offline was hier veel aandacht voor. Tegelijkertijd liep de campagne 'Wat mag wel en niet in het riool'. Deze vraagt rondom oud & nieuw aandacht voor o.a. het omgaan met oliebollevet. In het voorjaar startte de onlinecampagne over onze klimaatsubsidie. De daarbij aangeboden inspiratiegids is veel bekeken. Vanaf de meivakantie liep ook de campagne voor de mooiste plekjes in ons werkgebied. Onderdeel daarvan was de Waterdag in de natuur bij Keent. We stonden in 2024 voor het eerst op festival FestyLand met ons nieuwe ludieke spel de Flushfun om jongeren ervan bewust te maken wat wel en niet door het toilet mag.
- In onze online communicatieomgeving zien we dat onze berichtgeving steeds beter aansluit op de behoeften van onze inwoners. In 2024 is het aantal volgers wederom gegroeid (vooral op LinkedIn). Ook is het bereik van de berichten toegenomen. Het aantal leden van onze wekelijkse nieuwsservice is gestegen en we merken dat onze nieuwsberichten goed worden gevolgd en opgepikt door de pers. Tijdens de hoogwatercalamiteit begin van het jaar was een duidelijke piek te zien in het gebruik van onze online communicatiekanalen.
- Het analyseren en verrijken van data draagt bij aan het gericht uitvoeren van ons toezicht naar activiteiten en gebieden waar dat nodig is. Digitale instrumenten zoals sensoren en satellietbeelden kunnen daar in toenemende mate bij helpen. Rond bronneringen en de jaarlijkse grondwateropgave verwerken we grote aantallen informatie. We onderzoeken of we die processen verder kunnen optimaliseren.
- Het aantal interne aanvragen voor complexe vergunningen is onder de Omgevingswet toegenomen. Ook vraagt het actualiseren van vergunningen veel tijd, omdat niet alle ondernemers meewerkend zijn. Om deze extra belasting op te kunnen vangen blijven we op zoek naar mogelijkheden om trajecten te versnellen, te vereenvoudigen en daar waar mogelijk te automatiseren. Dat is belangrijk zodat kennis en kunde van vergunningverleners kan worden ingezet op de complexe dossiers, waar dat hard nodig is.
- Sinds 1 januari 2024 zijn waterschappen verplicht om een onafhankelijke rekenkamer in te richten. De ondersteuning (secretarisrol) van de rekenkamer moet dan ook op een onafhankelijke manier geregeld zijn. Onze onafhankelijk rekenkamer is op 1 januari 2024 van start gegaan. Sinds 1 december 2024 is de rol van onafhankelijke secretaris extern ingevuld. De rekenkamer rapporteert eigenstandig aan het algemeen bestuur. Op grond van de Wet versterking decentrale rekenkamers moet het dagelijks bestuur van het waterschap met ingang van het boekjaar 2025 een verklaring afgeven over het rechtmatig handelen. In 2024 is de reikwijdte bepaald waarop deze verklaring gebaseerd kan worden. Dit wordt vastgelegd in de verordeningen 108 en 109 Waterschapswet, die in het voorjaar van 2025 worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.

- In 2023 is de ‘Verordening auditcommissie waterschap Aa en Maas 2023’ vastgesteld en zijn de leden van de auditcommissie benoemd. Deze commissie is voor het algemeen bestuur een extra instrument om zijn sturende en controlerende rol in te vullen. Een auditcommissie ondersteunt het algemeen bestuur bij de behandeling van de P&C-cyclus, inclusief het op hoofdlijnen beoordelen van de administratieve organisatie (AO) en de interne controle (IC). In 2024 heeft de auditcommissie advies uitgebracht over de jaarrekening 2023, het controleprotocol voor de jaarrekening 2024 en de begroting 2025.

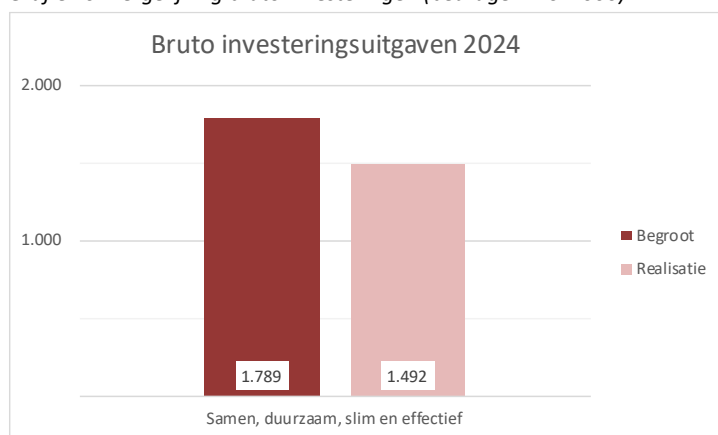
2.4.3 Financieel

Exploitatie

Het programma “Samen, duurzaam, slim en effectief” is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma’s en heeft geen eigen exploitatiebudget.

Investerings

Grafiek 6: Vergelijking bruto investeringen (bedragen * € 1.000)

De investeringsuitgaven zijn iets lager dan begroot. Het betreft met name het vervangen van vervoersmiddelen en gereedschappen. Het voor 2024 begrote bedrag voor het aardgas vrij maken van de rwzi Oijen (€ 350.000) is verwerkt in het aanvullende krediet voor de renovatie rwzi Oijen. Als gevolg daarvan wordt de realisatie verantwoord onder het programma Schoon Water.

3. Paragrafen

In deze paragrafen verantwoorden we de gelijknamige paragrafen uit de begroting 2024.

- Ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar;
- Incidentele baten en lasten;
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen;
- Waterschapsbelastingen;
- Weerstandsvermogen;
- Financiering;
- Verbonden partijen;
- Openbaarheidsparagraaf;
- Bedrijfsvoering;
- EMU-saldo;
- Investerings.

3.1 Ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar

We worden al een aantal jaren geconfronteerd met hogere kosten door de aanhoudend hoge inflatie, gestegen rentes en de overspannen arbeids- en aannemersmarkt. Ten opzichte van 2023 zien we dat de inflatie en loonontwikkeling op een stabiel hoog niveau blijven. Dit zijn ontwikkelingen waar we geen invloed op hebben, maar die wel hun weerslag hebben op de grote opgaven waar we aan werken. Daarbij speelt mee dat wij niet het enige waterschap zijn dat volop bezig is met de doelen uit de KRW en het HWBP. Hetzelfde geldt voor onze inspanningen op het gebied van stedelijk water, investeringen in de rwzi's en de aanpak van droogte en wateroverlast. Kortom, de vraag is landelijk gezien zeer hoog, terwijl slechts een beperkt aantal ingenieursbureaus en aannemers deze klussen uit kan voeren. Dit drijft de prijzen op en leidt tot uitdagingen qua personeel. Onderstaand overzicht laat zien hoe de daadwerkelijke ontwikkelingen zich verhouden tot de begroting 2024.

Tabel 12: Verschil norm en werkelijk

Variabelen / uitgangspunten / normen	Begroting 2024	Werkelijk 2024
Inflatiecorrectie	3,70%	3,30%
Loonontwikkeling	3,50%	4,43%
Rente toerekening reserves	3,00%	2,57%

3.2 Incidentele lasten en baten

In onderstaande tabellen worden de incidentele lasten en baten weergegeven groter dan € 25.000.

Incidentele lasten

Tabel 13: Incidentele lasten naar taak (kostendrager)

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting	Realisatie
Ondersteuning		
Watersysteembeheer	690	662
Waterzuiveringsbeheer	1.165	499
Totaal	1.855	1.161

De incidentele lasten zijn lager dan begroot. Dat komt voornamelijk doordat activiteiten uitgevoerd in eigen beheer goedkoper gerealiseerd konden worden, zijn uitgesteld, of zijn komen te vervallen.

De incidentele lasten binnen watersysteembeheer hebben betrekking op:

- Het verwijderen van een overkluizing en het verleggen en zichtbaar maken van de Luinbeek in Vortum-Mullem. De daarvoor toegezegde bijdragen aan de gemeente Land van Cuijk zijn voldaan.
- Het verrichten van onderzoek naar potentiële zwakke plekken in onze primaire waterkering en de inzet van middelen ten behoeve van de Landelijke Beoordelingsronde Overstromingskansen (LBO) van de primaire waterkeringen.
- De in eerdere jaren toegezegde en begrote bijdrage aan het herstel van de buitengracht van fort Isabella te Vught is voldaan.
- De renovatie en vervanging van duikers in het rayon Meerijstad West is voor een deel gerealiseerd, waardoor de uitgaven lager zijn.

De incidentele lasten binnen waterzuiveringsbeheer hebben betrekking op:

- Het reviseren van de eerste influentvijzels van de rwzi Vinkel.
- De aanpassing van diverse gebouwen op de zuiveringen naar aanleiding van uitgevoerde Risico-Inventarisatie en Evaluaties (RI&E's).

Tabel 14: Incidentele baten naar taak

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting	Realisatie
Ondersteuning		
Watersysteembeheer	44	1.167
Waterzuiveringsbeheer		
Totaal	44	1.167

De incidentele baten zijn hoger dan begroot. Dit komt met name door het positieve resultaat op de verkoop grond. Daarnaast zorgt de verkoop van (overtollig) materiaal voor een extra incidentele baat. Hier was in de begroting voorzichtigheidshalve geen rekening mee gehouden. De bijdrage vanuit LIFE IP NAS (Europees subsidieprogramma waarmee organisaties meer kunnen investeren in klimaatadaptatie en hun kennis van klimaatadaptatie kunnen vergroten) is conform de begroting ontvangen.

3.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Door het gebruiken van reserves en voorzieningen voor de financiering hoeft geen (externe) lening te worden aangetrokken. Dit wordt 'bespaarde rente' genoemd en wordt ingezet als algemeen dekkingsmiddel. Omdat de rente wel berekend moet worden, maar niet aan de reserves en voorzieningen wordt toegevoegd, staat deze zowel onder de vermeerderingen als onder de verminderingen vermeld.

Bestemmingsreserves

Onder bestemmingsreserves verstaan we reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Tabel 15: Bestemmingsreserves

Omschrijving	Stand aan het begin van het dienstjaar	Mutaties in dienstjaar				Stand aan het einde van het dienstjaar	Bespaarde rente welke niet is toegevoegd
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Rente	Mutaties	Rente	Mutaties		
Bestemmingsreserves							
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.392	36		36	21	1.371	36
IBP2016-2021	250	6		6		250	6
Instandhouding rwzi Oijen	596	15		15	406	190	15
Afschrijving Oijen	125	3		3	119	6	3
Waterveiligheid	4.487	115		115	2.464	2.023	115
Instandhouding Land van Cuijk			2.000		29	1.971	
Totaal bestemmingsreserves	6.850	176	2.000	176	3.039	5.811	176

De vermeerderingen en verminderingen van de overige bestemmingsreserves in 2024 betreffen:

- De hoogte van de bestemmingsreserve Natschadeloket Peilopzet Maas is in 2024 gewijzigd omdat er € 21.000 aan kosten is gemaakt voor de uitbetaling van schadeclaims.
- Voor de instandhouding van rwzi Oijen is in 2024 € 406.000 ingezet.
- In 2021 is besloten een bestemmingsreserve 'afschrijving Oijen' van € 1.400.000 te vormen om de door de renovatie van rwzi Oijen verwachte versnelde afschrijving van activa te dekken. In 2024 is vanuit deze bestemmingsreserve € 119.000 ingezet voor de dekking van vervroegde afschrijvingslasten. Met deze mutatie zijn de extra afschrijvingen waar deze bestemmingsreserve voor was gevormd, volledig afgerond en kan deze reserve worden opgeheven. Voorgesteld wordt het restantbedrag van € 6.000 via de resultaatbestemming toe te voegen aan de algemene egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer.
- Van de bestemmingsreserve waterveiligheid ten behoeve van het HWBP (gevormd conform besluit jaarverslag 2020) is € 2.464.000 ingezet.
- In 2024 is een bestemmingsreserve gevormd voor de instandhouding van rwzi Land van Cuijk. Vanwege de renovatie zijn er mogelijk onderdelen die vaker dan normaal onderhoud vergen. Ook kan gaandeweg blijken dat bepaalde onderdelen niet meer voldoen voor een goede bedrijfszekerheid en alsnog moeten worden vernieuwd. Om hiervoor voldoende middelen beschikbaar te hebben, is een bestemmingsreserve gevormd. In 2024 is hier € 29.000 van ingezet.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gezien als vreemd vermogen en zijn niet vrij te besteden. Ze moeten dekkend zijn voor de achterliggende verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn gevormd. Voorzieningen worden tegen contante waarde gewaardeerd. Ze worden gevormd vanwege:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker, maar redelijkerwijs in te schatten is;
- op de balansdatum bestaande risico's rondom verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is;

- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren te verdelen.

Tabel 16: Voorzieningen

Omschrijving	Stand aan het begin van het dienstjaar	Mutaties in dienstjaar				Stand aan het einde van het dienstjaar	Bespaarde rente welke niet is toegevoegd Bedrag
		Vermeerderingen		Verminderingen			
		Interne		Interne	Externe		
		Rente	Overige				
Voorzieningen							
Vz arbeidsgerelateerde vpl wachtgelden	118	3	309	3	171	257	3
Vz arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	270	7	277	7	79	468	7
Vz APPAplan	2.098	54	23	54	492	1.629	54
Totaal voorzieningen	2.487	64	610	64	742	2.354	64

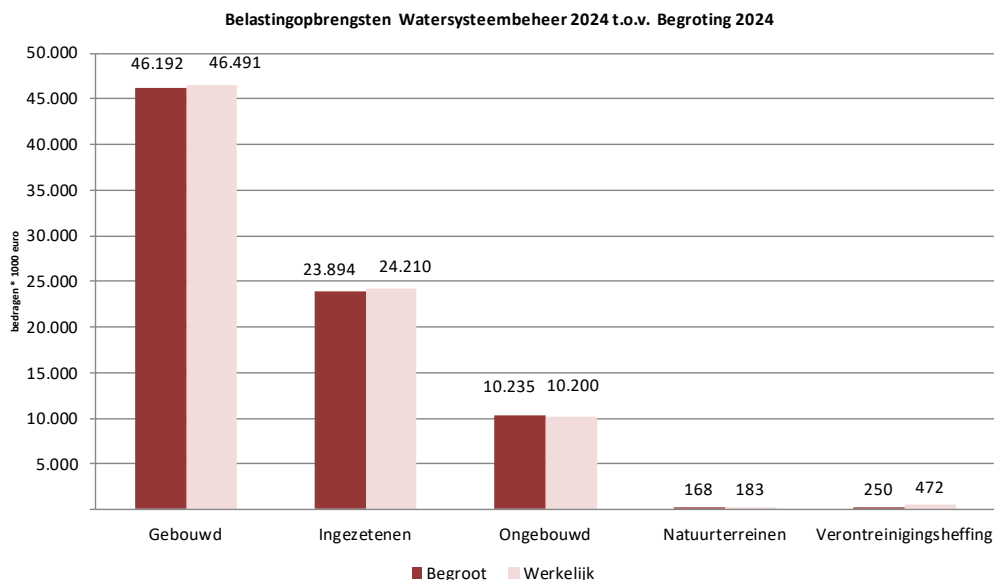
De vermeerderingen en verminderingen van de voorzieningen in 2024 betreffen:

- De mutatie op de voorziening ‘arbeidsgerelateerde verplichting wachtgelden’ betreft de rechtstreekse uitkeringen in 2024 van € 170.524 en een toevoeging van € 309.468 om de voorziening op het gewenste peil te brengen conform de laatst bekende informatie.
- De mutatie op de voorziening ‘arbeidsgerelateerde verplichting pensioenen’ bestaat uit rechtstreekse uitkeringen in 2024 van € 79.393 en een toevoeging van € 277.369. Deze toevoeging betreft een gesaldeerde overboeking van het pensioenbedrag van een oud bestuurder uit de voorziening APPA en de mutatie om de voorziening te laten voldoen aan de verwachte toekomstige uitgaven. Vanuit deze laatste boeking valt een bedrag van € 71.960 vrij als onderdeel van het exploitatiesaldo. Voorgesteld wordt om middels de resultaatbestemming voor dit deel een bestemmingsreserve te vormen. Deze bestemmingsreserve dient dan als basis voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP.
- De toevoeging van € 23.042 op de voorziening APPAplan betreft een ontvangen pensioenoverdracht. De vermindering van € 492.355 betreft een gesaldeerd bedrag bestaande uit het overboeken van het pensioenbedrag van oud bestuurder en het aanpassen van de voorziening op basis van de aangeleverde actuariële berekening door een externe partij. Dit laatste heeft ertoe geleid dat een bedrag van € 335.594 als onderdeel van het exploitatieresultaat is opgenomen. Voorgesteld wordt om middels de resultaatbestemming voor dit deel een bestemmingsreserve te vormen. Deze bestemmingsreserve dient dan als basis voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP.

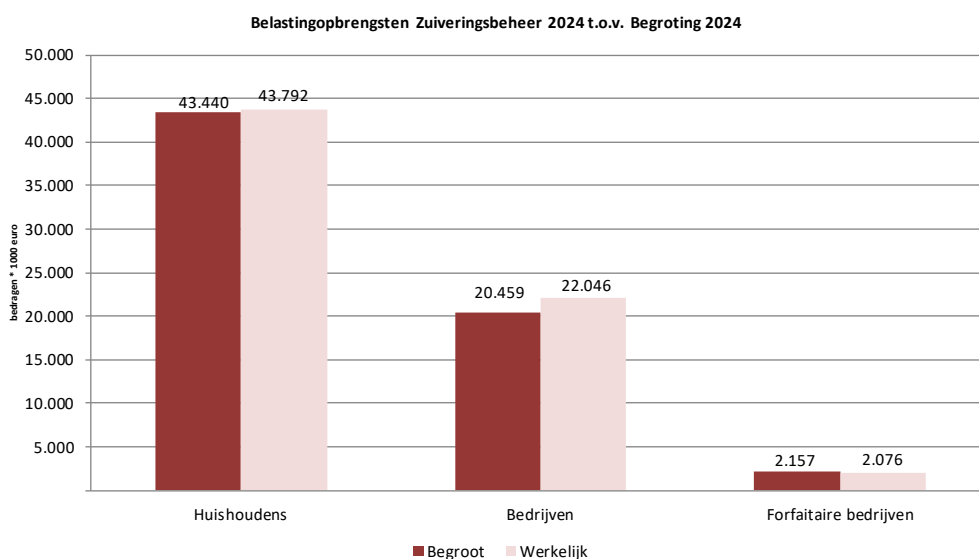
3.4 Waterschapsbelastingen

In deze paragraaf presenteren we de belastingopbrengsten per taak. In hoofdstuk 2 van de jaarrekening wordt een nadere toelichting gegeven op de belastingopbrengsten.

Grafiek 7: Netto belastingopbrengsten Watersysteembeheer 2024 (inclusief invorderingsopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar)

Grafiek 8: Netto belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer 2024 (inclusief invorderingsopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar)

Tabel 9: Specificatie aanslagen

Bedragen * € 1.000	Begroting 2024	Opgelegd 2024	Opgelegd vgj	Totaal opgelegd	Vershil
<u>Watersysteemheffing</u>					
Ingezetenen	23.894	24.247	-37	24.210	316
Gebouwd	46.192	46.225	266	46.491	299
Ongebouwd	10.235	10.078	122	10.200	-35
Natuur	168	183		183	15
Verontreinigingsheffing indirecte lozingen	250	346	125	472	221
Totaal Watersysteemheffing	80.739	81.080	476	81.556	816
<u>Zuiveringsheffing</u>					
Huishoudens en forfaitbedrijven	45.597	45.958	-91	45.867	271
Bedrijven (meet en tabel)	20.459	20.669	1.377	22.046	1.587
Totaal Zuiveringsheffing	66.056	66.628	1.286	67.914	1.858
Totaal netto	146.795	147.707	1.762	149.469	2.674

3.5 Weerstandsvermogen

3.5.1 Weerstandcapaciteit en weerstandsvermogen

Onder het weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van het waterschap om financiële tegenvallers op te vangen, zodat we onze taken kunnen voortzetten. Om te bepalen of ons weerstandsvermogen voldoende is, zetten we de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit tegen elkaar af. Dit wordt ook wel de weerstandsratio genoemd. De benodigde weerstandscapaciteit hangt samen met alle risico's waarvoor geen afdoende maatregelen zijn getroffen en die van betekenis kunnen zijn voor onze financiële positie.

Onze beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de weerstandsreserve van € 3.350.000, de overige algemene reserves, het vermogen om uitgaven te verlagen en het vermogen om extra inkomsten te genereren door verhogen van de belastingtarieven. Bij de bepaling van de weerstandsratio gaan we uitsluitend uit van de hiervoor aangemerkte weerstandsreserve.

We bepalen de totaal benodigde weerstandscapaciteit met een rekenmethode die uitgaat van de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet en de financiële impact van het risico na het nemen van maatregelen. De benodigde weerstandscapaciteit zetten we af tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De huidige weerstandsreserve is ook in het pessimistische scenario voldoende (> 1).

Scenario	Benodigde weerstandscapaciteit	Beschikbare weerstandscapaciteit	Weerstandsvermogen
Optimistisch	€ 1.028.000	€ 3.350.000	3,26
Gematigd	€ 2.025.500	€ 3.350.000	1,65
Pessimistisch	€ 3.023.000	€ 3.350.000	1,11

3.5.2. Inventarisatie van de risico's

Een risico is een onzekere gebeurtenis die invloed heeft op het behalen van onze doelen en/of op onze financiële positie. Met sommige risico's hebben we financieel al rekening gehouden. Bijvoorbeeld door een post onvoorzien op te nemen binnen investeringskredieten of door verzekeringen af te sluiten. Daarmee zijn deze risico's dus al afgedekt. In deze paragraaf gaat het alléén om de risico's die – als ze zich voordoen – opgevangen moeten worden met het weerstandsvermogen.

De risico's worden hierna nader toegelicht. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar risico's die doorlopen in 2025, risico's die in 2024 zijn ontstaan en risico's die dit jaar zijn afgewikkeld.

Risico's die doorlopen in 2025

Anti-afhaak regeling

Wanneer grote bedrijven besluiten om hun afvalwater zelf te gaan zuiveren, kan dat een negatieve invloed hebben op de zuiveringsheffing van de overige belastingbetalers. Om dit risico te verminderen, onderhouden we actief de relatie met industriële lozers. Samen met deze bedrijven verkennen we kansen tot samenwerking, inventariseren we problemen en geven we waar nodig advies. Hierbij streven we naar een win-win situatie. Met ingang van 2024 is er een nieuwe regeling voor de anti-afhaaksubsidie in werking getreden. Nieuwe regelingen met individuele bedrijven worden voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Calamiteiten/handhavingszaken

Het waterschap loopt het risico op onvoorziene kosten die handhavingszaken met zich meebrengen. Denk aan het opruimen van afvalstoffen (zoals drugsafval) en herstelkosten bij calamiteiten waarvan de kosten niet op derden verhaald kunnen worden.

Renovatie rwzi 's-Hertogenbosch

Contract en technologie

De innovatieve technologie waarmee de aannemer zich heeft ingeschreven, functioneert niet op de rwzi Den Bosch. Doordat de technologie niet functioneert, kan de aannemer het werk niet opleveren. Op 14 september 2020 heeft een kort geding plaatsgevonden waarin het waterschap eiste dat de aannemer een ontwerp indient waarmee de rwzi wél aan de eisen gaat voldoen. Deze procedure is afgerond; het waterschap heeft gewonnen.

Parallel loopt de bodemprocedure, die voornamelijk gaat over de contractuele schades en boetes. In augustus 2022, februari 2023, februari 2024 en maart 2025 heeft de rechtbank een tussenvonnis uitgesproken. Op het tussenvonnis van februari 2024 hebben beide partijen in het voorjaar van 2024 gereageerd met een akte van uitlatingen. Dit is meegewogen in het tussenvonnis van maart 2025. Specifiek voor het onderdeel geur is in februari 2024 besloten experts in te schakelen om een onafhankelijk advies te geven over de geschilpunten in het juridisch traject. Dit advies is in het eerste kwartaal 2025 ontvangen. Beide partijen krijgen ruimte om hierop te reageren en vervolgens ook op de reactie van de andere partij. De rechtbank wacht met haar definitieve vonnis tot het moment dat beide partijen hun reacties hebben gegeven op het advies van de experts. Een definitieve uitspraak wordt daardoor niet eerder dan het vierde kwartaal van 2025 verwacht. Na de definitieve uitspraak volgt nog een procedure voor het vaststellen van de schade en daar kan weer hoger beroep tegen worden aangetekend.

Eind 2021 heeft de aannemer zijn organisatiestructuur gewijzigd, waardoor het waterschap het risico loopt dat toegewezen vorderingen in een 'lege' BV terechtkomen. Daarom heeft het waterschap in Nederland conservatoir beslag gelegd op projecten van de aannemer. Die heeft op zijn beurt een bankgarantie verstrekt die dekking verleent voor een deel van onze vordering. Daarmee is het conservatoir beslag opgeheven. Op 30 mei 2022 vond in Brussel de zitting plaats waarbij het waterschap aanvullende zekerheid eiste van de aannemer om dekking voor de hele vordering (minus de verkregen bankgarantie) te creëren. Naar aanleiding van wat de rechter heeft gemeld tijdens de Nederlandse zitting in juni 2023, hebben we besloten voorlopig de Belgische procedure aan te houden. Het tussenvonnis geeft geen aanleiding om hiervan af te wijken. Hiermee voorkomen we onnodige juridische kosten. Onze sterke juridische positie op basis van het contract biedt vertrouwen in de uitkomsten van het totale traject.

Btw

Vanwege netcongestie zijn investeringen ten behoeve van het verhogen van de gasproductie in de loop van 2024 gepauzeerd. Afhankelijk van de ontwikkelingen en het tijdstip waarop de investering weer opgepakt kan worden, is het wellicht noodzakelijk (een deel van) de al gerealiseerde investering versneld af te schrijven. Mocht dit het geval zijn, ontstaat er een latente btw-verplichting vanwege teveel in aftrek genomen btw. Anderzijds ontstaat er een latente btw-vordering voor het deel van de investering die niet versneld afgeschreven hoeft te worden, maar waarvoor nog geen btw in vooraftek is genomen. Hierin schuilt dus zowel een risico als een kans.

Renovatie rwzi Oijen

Voortgang

De grote renovatie wordt uitgevoerd in 4 fases. Fase 2 is eind 2024 afgerond en fase 3 is in uitvoering. Door verschillende oorzaken loopt het werk enkele weken achter op planning. Als deze achterstand niet wordt ingelopen, kan dit tot hogere kosten leiden. Bijvoorbeeld door de indexeringsregeling, het verlengen van de verzekering, rentekosten en een hogere tijdsbesteding door het projectteam.

Ondergrond

De verhouding tussen grond en zand in de ondergrond wijkt af van de vooraf gemaakte aannames op basis van boringen. De nieuwe kabels en leidingen dienen gelegd te worden in zand. De praktijk is dat daardoor veel meer zand aangevoerd en verwerkt moet worden. Dat betekent ook dat er veel meer klei ontgraven en in

depot gezet moet worden. Vooralsnog blijft alle grond op het terrein. Dit werkt mogelijkwerijs kostenverhogend.

Kabels en leidingen

Ondanks een uitgebreid onderzoek en inspectie met een radar bleek tijdens fase 1 van de renovatie dat er meer kabels en leidingen liggen dan we dachten. Die liggen bovendien niet altijd op de juiste plaats. Daardoor hebben we meer kosten gemaakt voor het vastgestelde ontwerp en in de uitvoering. De verwachting is dat dit risico ook in de volgende fasen optreedt. Door de ligging van de kabels en leidingen moet er ook meer verharding worden opengebroken en weer worden dichtgemaakt.

Contract

Door de marktomstandigheden ten tijde van de aanbesteding (zoals de oorlog in Oekraïne) is in het contract opgenomen dat het risico voor de aannemer beperkt is tot een prijsstijging van 2%. Zonder deze beperking was het niet mogelijk om een aannemer te contracteren of alleen tegen een aanzienlijk hogere prijs. Alle prijsstijgingen hoger dan deze 2% zijn voor rekening van het waterschap

Risico van voorfinanciering in HWBP-projecten

Bij het HWBP-dijkverbeteringsproject Ravenstein-Lith lopen onze uitgaven niet parallel met de subsidies vanuit het HWBP-programma. Vooralsnog is daarmee sprake van voorfinanciering. Afhankelijk van de omvang van de voorfinanciering kunnen de bijbehorende rentelasten een substantieel financieel effect hebben op onze exploitatie, omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is. Vanwege de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten, merken we dit aan als risico.

Schadevergoeding waterberging

De inzet van waterbergingsgebieden (zoals Diesdonk, Bakelse Beemden, Groene Peelvallei, Ham-Havel, Dynamisch Beekdal en HoWaBo) kan schade veroorzaken voor derden. Daarvoor heeft het dagelijks bestuur een schadevergoedingsregeling vastgesteld. Vooraf is niet in te schatten of we in een bepaald jaar de waterbergingsgebieden moeten inzetten. Daardoor is het ook niet mogelijk om in te schatten of het nodig is om schadevergoedingen uit te keren. In 2024 is aan vijf gedupeerden in totaliteit € 26.023 uitgekeerd voor de inzet van de waterbergingsgebieden Diesdonk en Ham-Havel. Dit was nodig vanwege een langdurige periode van regen en hoge waterstanden in de watersystemen eind 2023 en begin 2024.

SNB

SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Zo bewaakt ze de naleving van de afspraken omtrent de VPB-vrijstellingen en voorwaarden om gebruik te kunnen blijven maken van de BTW-koepelvrijstelling. Daarnaast heeft SNB te maken met veranderende en complexere (milieu-)wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld de stikstofreductiedoelstellingen, de nieuwe luchtmissie-normen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. SNB volgt de ontwikkelingen, samen met belangenorganisaties, nauwgezet. Daarnaast is SNB proactief in het verder verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen/belastingen op dit gebied te vermijden. Ook gaat veel aandacht uit naar het actueel houden van de benodigde vergunningen en het toezien op de naleving van de vergunningseisen.

Structurele kosten die van jaar tot jaar variëren

Een deel van ons werk is structureel opgenomen in de begroting, maar de kosten daarvan kunnen van jaar op jaar tot jaar sterk variëren. Het gaat om:

- Invasieve exoten: de kosten voor de bestrijding van invasieve exoten zijn sterk afhankelijk van de groeiomstandigheden in een specifiek jaar.
- Graverij door dieren: door de sterke toename van het aantal bevers en dassen neemt ook de bedreiging toe voor de waterveiligheid (door graverij) en het watersysteem (door het bouwen van dammen). Daardoor nemen de kosten toe voor preventieve en herstelmaatregelen aan de keringen en het beheer en

onderhoud aan het watersysteem. De kosten om de negatieve effecten van graverij door dieren te beperken, kunnen van jaar tot jaar sterk variëren.

- PFAS in waterbodems: het is moeilijk te voorspellen waar we PFAS in de waterbodem aantreffen. De aanwezigheid van PFAS heeft grote gevolgen voor de afvoerkosten. Dit is vooral een risico bij het baggeren. PFAS heeft in 2024 niet tot onverwachte extra uitgaven geleid.
- Fluctuaties energieprijzen: eind 2021 zijn de gasprijzen (TTF) sterk gestegen. In 2022 zagen we vervolgens een zeer beweeglijke energiemarkt. De gasprijzen zijn daarna weer gedaald en bedroegen in 2024 tussen de € 30 en de € 50 per MWh. De gevoeligheid voor schommelingen in vraag en aanbod blijft echter groot. Dat zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee- of tegen kan vallen. Dit geldt ook voor de SDE-subsidie.

Subsidierisico's

Diverse projecten van het waterschap ontvangen subsidie op basis van Europese, nationale of provinciale regelingen. Daarvoor moeten we voldoen aan de (soms aanvullende) voorwaarden die de subsidiegever stelt. De definitieve uitbetaling van de subsidiegelden is gekoppeld aan een tijdige uitvoering, het voldoen aan inhoudelijke randvoorwaarden en een accurate financiële verantwoording. In veel gevallen is ook een accountantsverklaring nodig. Daarnaast is er sprake van een bewaarplicht voor de bijbehorende documenten en een instandhoudingsplicht. Tot slot kunnen activiteiten staatssteun gevoelig zijn. Als we op één of meer punten afwijken, kan dit leiden tot een financiële korting of boetes. Daarbij werken we in een aantal gevallen samen met andere partners. Het risico hierbij is dat zij niet leveren wat we aanvankelijk afgesproken hebben.

Aanleg ecologische verbindingszone (EVZ)

De provincie subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de kosten voor verwerving en inrichting. Momenteel heeft het waterschap een nieuwe aanvraag in voorbereiding. Deze aanvraag dienen we in zodra de provincie de herijkte regeling gepubliceerd heeft.

Subsidiering inrichtingsmaatregelen KRW

Met de provincie hebben we in een maatwerkovereenkomst afspraken gemaakt over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen, zoals beekherstel en de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Door de gestegen kosten heeft de provincie onvoldoende budget om alle geplande maatregelen als afgesproken, mee te financieren. Het budget van de provincie is al wel verhoogd, waardoor de eerste jaren (in ieder geval in 2025 en 2026) voldoende financiële ruimte is voor medefinanciering vanuit de provincie.

Veenkade

De oostelijke kade van het Kanaal van Deurne bestaat over een traject van 4,5 kilometer uitsluitend uit een veenkade met een kruinbreedte van 4 meter. Dit traject grenst direct aan het Natura 2000-gebied Deurnsche Peel. Met onze onderhoudsspecialisten en de betrokken aannemer hebben we de veiligheid zorgvuldig bekeken. We hebben randvoorwaarden opgesteld om het onderhoud aan deze kade veilig en toekomstbestendig uit te kunnen voeren. In het eigendommen-, beheer-, onderhouds-, en monitoringsplan (EBOM) van de Peelkanalen worden de monitoring en het handelingskader rondom de veenkade vastgelegd.

De kade bestaat uitsluitend uit veen en daardoor weten we onvoldoende hoe die zich op termijn ontwikkelt. De kans op zetting en oxidatie is groot. De eerstkomende jaren bestaat daarom het risico dat de in veenlagen aangebrachte kade inzakt. Onzeker en onduidelijk is in welke mate dit plaatsvindt: gebeurt het over de hele lengte of lokaal én in hoeverre zakt de kade in? Daardoor is ook de hoogte van de eventuele herstelkosten onduidelijk. Met de kennis van nu schatten we in dat deze kosten variëren tussen de € 200.000 en € 500.000.

Voorzieningen van de rijksoverheid

De rijksoverheid gaat steeds meer voorzieningen direct factureren bij de waterschappen en de belastingkantoren. Dit betreft onder andere kosten voor Mijn Overheid, DigiD, (digi)koppelingen en de Basisregistratie Personen (BRP). Daarnaast betalen de waterschappen, net zoals het Rijk en de gemeenten, een bijdrage voor de uitvoering van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). De waterschappen vinden deze bijdrage te hoog als deze in verband wordt gebracht met de belastingopbrengst die de waterschappen met de WOZ-waarde als heffingsmaatstaf genereren. Het Rijk heeft de waterschappen met deze achtergrond in de kabinetsperiode 2022 t/m 2025 jaarlijks € 10 miljoen korting verleend. Mogelijk wordt deze korting vanaf 2026 niet voortgezet door het nieuwe kabinet.

Wateroverlast

Door de extreem hevige neerslag in mei en juni 2016 is vooral in het zuidoosten van ons werkgebied veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan hebben we 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. De laatste ingediende claims (twee) dateren van begin mei 2021. Een grove inschatting van de totaal geclaimde schade (vooral gewasschade) komt uit op ongeveer € 8 miljoen, met een bandbreedte van € 2 miljoen. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. Momenteel staan er nog vier claims open. Daarvoor is op verzoek van de wederpartijen een deskundig onderzoek gelast voor de rechtbank. De deskundige die in eerste instantie was benoemd, is op verzoek van de wederpartijen van zijn taken ontheven. Daarop heeft de rechtbank een nieuwe deskundige benoemd. De wederpartijen moeten naar aanleiding van het hydrologisch rapport besluiten of zij de procedure voortzetten of staken.

Van de beoordeelde schadeclaims heeft het waterschap in het merendeel van de gevallen de aansprakelijkheid afgewezen. Naar aanleiding van de afwijzingen heeft het waterschap elf dagvaardingen ontvangen (de laatste dateert van 21 december 2020) en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 van de Waterwet. De laatst ingediende verzoeken om nadeelcompensatie zijn in augustus 2021 ingediend en hebben te maken met een beekherstelproject. Deze zijn voor advies voorgelegd aan Stichting Adviesbureau Onroerende Zaken (SAOZ) en op basis van dat advies zijn de verzoeken door het dagelijks bestuur afgewezen omdat de vorderingen zijn verjaard. De bezwaartermijn stond open tot en met 21 december 2023. In 4 gevallen is een bezwaar ingediend en de bezwaarprocedure loopt nog. In de andere gevallen is de afwijzing van het verzoek om nadeelcompensatie inmiddels onherroepelijk. Bij de dagvaardingsprocedures lopen nog twee zaken in hoger beroep, waarvan in één geval het hoger beroep door het waterschap is ingesteld.

Vertraging door stikstofcrisis, krapte op arbeidsmarkt en stijging projectkosten

Als gevolg van de regels en maatregelen rondom de (te verminderen) uitstoot van stikstof hebben we de planning van meerdere projecten moeten bijstellen. Daarbij kan het in sommige situaties helpen om werkzaamheden over meerdere jaren te spreiden. Dat leidt weliswaar tot vertraging, maar daardoor blijft de uitstoot per jaar wel binnen de grenzen. Verder kost het aanvragen van een vergunning meer tijd en wordt er in het slechtste geval zelfs helemaal geen vergunning verleend. Dit kan het geval zijn als er binnen een project te veel stikstof wordt uitgestoten en er onvoldoende compensatiemogelijkheden zijn (salderen). Daarbij heeft een uitspraak van de Raad van State eind 2024 de mogelijkheden voor intern salderen verder beperkt. Voor Noord-Brabant is dit extra lastig omdat in onze provincie een vergunningstop geldt. De gevolgen lijken voor bestaande projecten vooralsnog beperkt, maar worden in 2025 gezamenlijk met de provincie onderzocht.

Verder contracteren we marktpartijen om onze opgaven te realiseren. Dat is in deze krappe markt een uitdaging en de prijzen zijn hoger dan voorheen. Daarnaast blijkt het nog steeds moeilijk om voldoende ondersteuning in te huren vanuit ingenieursbureaus. Die krapte is terug te zien in een stijging van de advieskosten. Daardoor zijn onze voorbereidingskosten steeds vaker hoger dan verwacht. De markt voor materialen is enigszins hersteld van de coronacrisis en de energiecrisis; de prijzen lijken te stabiliseren. Sommige materialen zijn echter nog steeds moeilijk verkrijgbaar en de onzekerheid door geopolitieke ontwikkelingen blijft.

In 2024 ontstane risico's

Beëindiging Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het kabinet stopt met het zogeheten Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)². Wat ervoor in de plaats komt, is nog onduidelijk. Het huidige kabinet schrapte eerder al het budget voor het programma (€ 24,3 miljard). Daar kwam een veel kleiner bedrag voor in de plaats, terwijl de provincies juist om veel meer geld hadden gevraagd. In het coalitieakkoord staat dat het kabinet zich houdt aan bestaande afspraken en dat het de doelen voor de waterkwaliteit en de bescherming van de natuur overeind wil houden. De vraag is nu hoe het kabinet daar invulling aan gaat geven. Het lijkt waarschijnlijk dat dit leidt tot vertraging en minder cofinanciering vanuit het Rijk.

Netcongestie

Het elektriciteitsnet heeft momenteel onvoldoende capaciteit om aan alle vraag naar elektra te kunnen voldoen. Op veel van onze aansluitingen hebben we behoefte aan extra elektrisch vermogen. Bijvoorbeeld bij de voorgenomen bouwprojecten op de rwzi Den Bosch. Ook voor de renovatie van de rwzi Land van Cuijk, een aantal bestaande gemalen en het nieuwe gemaal Crèvecœur hebben we extra elektrisch vermogen nodig. Dat is momenteel niet beschikbaar en het is onzeker wanneer dit wel het geval is. Dat hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van Tennet en Enexis. We onderhouden hierover nauw contact met hen. Per 1 oktober 2024 is een nieuwe landelijke voorrangsregeling van kracht voor de toekenning van beschikbaar transportvermogen. Daarin krijgen de waterschappen een hogere prioriteit vanwege het maatschappelijke belang van hun wettelijke taak. Natuurlijk anticiperen we hierop. Voor het hele waterschap hebben we de benodigde extra elektrische vermogens geïnventariseerd, voor de huidige situatie én voor onze toekomstplannen. Deze vermogens zijn aangevraagd en op de wachtlijst gezet. Daarnaast zijn de verzoeken om maatschappelijke prioritering grotendeels gehonoreerd. Deze prioritering heeft echter alleen effect wanneer er ook daadwerkelijk capaciteit beschikbaar is. In verschillende situaties is dat (nog) niet het geval en is het niet duidelijk wanneer dat wel het geval is.

Proceskostenvergoeding bezwaarprocedures waterschapsbelastingen

Op 12 juli 2024 heeft de Hoge Raad besloten dat voor de proceskostenvergoeding voor rechtsbijstand in bezwaarprocedures over waterschapsbelastingen hetzelfde tarief moet worden toegepast dat voor andere bestuursrechtelijke zaken geldt. Dit tarief is twee keer zo hoog als het tarief voor belastingzaken. De Hoge Raad concludeert dat bij gebrek aan informatie niet beoordeeld kan worden of de gemiddelde kosten van rechtsbijstand in de bezwaarfase significant verschillen tussen belastingzaken en alle andere bestuursrechtelijke zaken. Er kan dus niet beoordeeld worden of het tariefverschil in strijd is met het discriminatieverbod, maar dit valt naar het oordeel van de Hoge Raad niet uit te sluiten. In feite is dit een uitnodiging aan het verantwoordelijke ministerie om te onderzoeken of er een objectieve en redelijke rechtvaardiging voor het tariefverschil is. De BSOB volgt de ontwikkelingen nauwgezet en levert waar mogelijk inbreng. In het nieuwe belastingstelsel dat vanaf 2026 geldt, is de hoofdregel voor de termijn waarin een bezwaarschrift moet worden afgedaan verruimd. Dit ziet echter niet toe op de kosten voor de procedure.

In 2024 afgeronde risico's

Garantieregeling SNB

Bij de invoering van het huidige verrekenmodel voor de kosten van de SNB is met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. De verwachting is dat niet aan de voorwaarden uit de garantieregeling wordt voldaan. Op grond van het voorzichtigheidsprincipe is dit bedrag (€ 333.000) als verlies genomen in 2024. Pas in 2027 kan definitief becijferd worden of wel/niet wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden ten aanzien van terugbetaling. Dit betekent dat er een kans is dat we in 2027 alsnog (een deel van) € 333.333 ontvangen. Dit is echter op dit moment niet de verwachting.

² Het NPLG is een beleidsprogramma van het Rijk. Het doel is om met een gebiedsgerichte aanpak te zorgen dat de opgaven en maatregelen voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat worden gehaald.

3.6 Financiering

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) stelt eisen aan ons financieringsbeleid. We moeten bijvoorbeeld aantonen dat we uitsluitend onze publieke taken financieren, dat we ons geld verstandig beheren en dat we voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

Om het risico bij kortlopende financieringen (≤ 1 jaar) te beperken, is de kasgeldlimiet ingesteld. Dit is het maximale bedrag waarvoor decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren. De hoogte van dit bedrag wordt bepaald door een percentage van de totale jaarbegroting. Voor waterschappen bedraagt de kasgeldlimiet 23% van de bruto lasten. Voor 2024 gold voor ons een kasgeldlimiet van € 40,9 miljoen. De gemiddelde kortlopende schuld wordt per kwartaal getoetst aan de kasgeldlimiet. Als de kasgeldlimiet voor het derde kwartaal op rij wordt overschreden, moeten we de provincie als toezichthouder op de hoogte brengen. Dit was niet aan de orde: de gemiddelde kasgeldlimiet per kwartaal is niet overschreden. In onderstaande tabel wordt de toetsing van het kasgeldlimiet weergegeven.

Tabel 10: Kasgeldlimiet

Toets kasgeldlimiet		Bedragen per kwartaal x €1000			
Omvang begroting per 1 januari (=grondslag)		Kw1	Kw2	Kw3	Kw4
1. Toegestane kasgeldlimiet	€	40.911	€ 40.911	€ 40.911	€ 40.911
- in procenten van de grondslag		23,00%	23,00%	23,00%	23,00%
- in bedrag	€	40.911	€ 40.911	€ 40.911	€ 40.911
2. Omvang vlottende korte schuld	€	-6.871	€ -17.449	€ -	€ 40.762
Opgenomen gelden < 1 jaar	€	25.000	€ 15.000	€ -	€ 50.000
Schuld in rekening-courant	€	-31.871	€ -32.449	€ -	€ -9.238
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	€	-	€ -	€ -	€ -
3. Vlottende middelen	€	-	€ -	€ 13.610	€ -
Contante gelden in kas	€	-	€ -	€ -	€ -
Tegoeden in rekening-courant	€	-	€ -	€ 13.610	€ -
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	€	-	€ -	€ -	€ -
4. Toets kasgeldlimiet					
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€	40.911	€ 40.911	€ 40.911	€ 40.911
Totaal netto vlottende schuld (2)-(3)	€	-6.871	€ -17.449	€ -13.610	€ 40.762
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	€	47.782	€ 58.360	€ 54.521	€ 149

In januari is € 25 miljoen geleend en in juli € 50 miljoen. Middels kortgeld (rekening courant krediet) is gebruikt gemaakt van een extra financieringsmiddel. Onze rekening-courantlimiet bedraagt € 45 miljoen. Daarnaast hebben we drie kasgeldleningen afgesloten: in februari € 25 miljoen met een looptijd van 5 maanden, in mei € 15 miljoen met een looptijd van 2 maanden en in december € 50 miljoen met een looptijd van 6 maanden. Door middel van deze kasgeldleningen verdelen we de aflossingen op de leningen gelijkmatiger over het jaar.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is ingesteld om het risico bij langlopende financieringen (> 1 jaar) te beperken. De renterisiconorm voor waterschappen bedraagt 30% van bruto lasten. Het bedrag waarover renterisico wordt gelopen, bestaat uit het bedrag aan aflossingen en renteherzieningen in een specifiek jaar. Dit bedrag mag de renterisiconorm in dat jaar niet overschrijden. De aflossing op bestaande vaste geldleningen bedroeg € 32,2 miljoen en er zijn geen renteherzieningen geweest. Daarmee voldoen we ruimschoots aan de voor 2024 voor ons geldende renterisiconorm van € 54,8 miljoen.

Tabel 11: Berekening en toetsing renterisiconorm

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in jaar 2024		x € 1.000	
		Begroot	Werkelijk
1.	Renteherzieningen	€ 0	€ 0
2.	Aflossingen	€ 32.246	€ 32.246
3.	Renterisico (1+2)	€ 32.246	€ 32.246
4.	Renterisiconorm (4a*4b)	€ 53.362	€ 54.717
5a = (4>3)	ruimte onder renterisiconorm	€ 21.116	€ 22.471
5b = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm		
Berekening	RENTERISICONORM		
4a	Totale lasten	€ 177.874	€ 182.391
4b	Bij ministerie vast gesteld %	30%	30%

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn sinds 2014 verplicht om tegoeden uitsluitend bij het Rijk of bij andere decentrale overheden weg te zetten. Dit wordt schatkistbankieren genoemd. Het voornaamste doel van deze maatregel is het terugdringen van de staatsschuld. Liquiditeitsoverschotten boven het drempelbedrag worden overgeboekt naar de schatkist. Het drempelbedrag is gelijk aan 2,0% van het bruto lasten, oftewel ruim € 3,5 miljoen. Deze drempel is niet overschreden. Het overzicht van het verloop per kwartaal afgezet tegen de drempel is opgenomen in de toelichting op de balans (paragraaf 4.4.2) .

Ontwikkeling van de rente

Er hebben zich geen grote tariefswijzigingen voorgedaan. Begin van het jaar zagen we een lichte stijging van zo'n 0,2% gevolgd door een daling met ongeveer 0,4% om vervolgens weer licht te stijgen. Per saldo leidt dit tot een daling van 0,2% ten opzichte van het begin van het jaar.

We hanteren een rente voor kortlopende leningen (≤ 1 jaar) en een rente voor langlopende leningen (> 1 jaar). Deze lichten we hierna verder toe.

- Op de geldmarkt vinden transacties plaats met een korte looptijd (≤ 1 jaar). De ontwikkeling van de korte rente is vooral afhankelijk van de inflatie. De tarieven bedroegen 3,8% in januari en 2,7% in december (op basis van 6 mnd. Euribor)
- De kapitaalmarkt wordt gebruikt voor financiële middelen met een lange looptijd (> 1 jaar). De hoogte van de bijbehorende rente wordt vooral bepaald door het verwachte rentebeleid van de centrale banken en de verwachte economische groei. Het afgelopen jaar kan als rustig worden omschreven. Ondanks een kleine renteverhoging halverwege het jaar van 0,3%, werd het jaar weer afgesloten zoals het begon (2,9% voor 20 jaar vast).

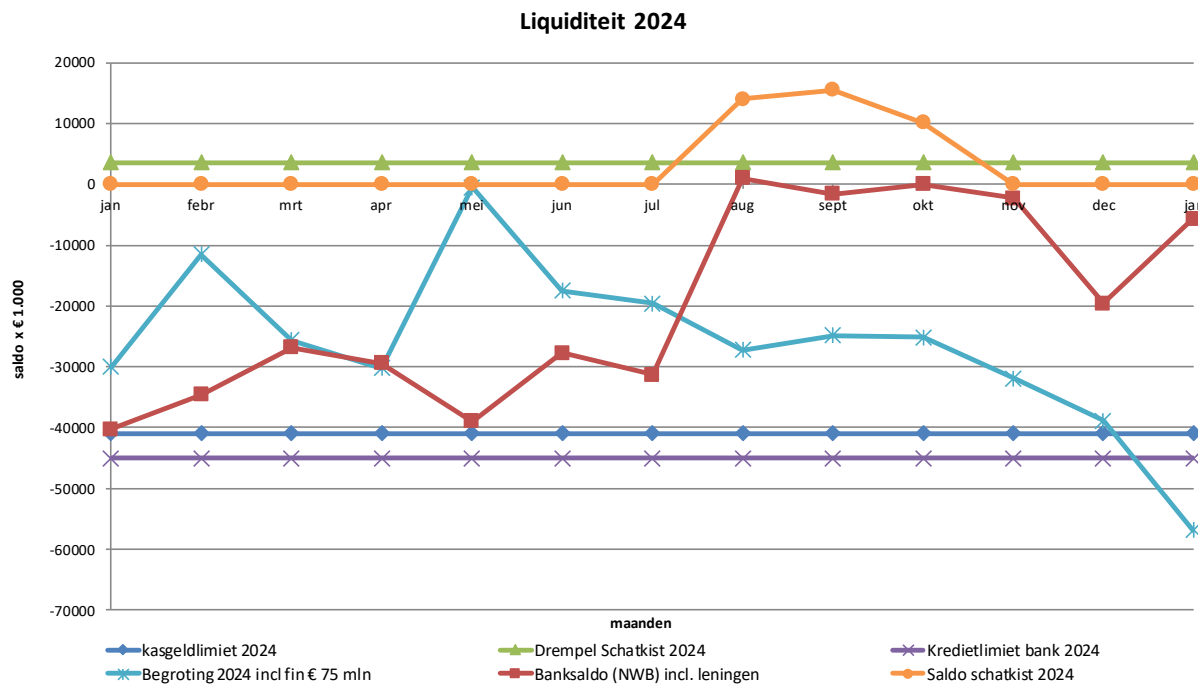
Liquiditeit en financieringsbehoefte

Dankzij de liquiditeitsprognose kunnen we adequaat reageren op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de begroting 2024 met het daarbij horende projectenboek. Op basis van de afgelopen jaren gerealiseerde investeringen is circa 80% van de bruto investeringsuitgaven meegenomen in de liquiditeitsprognose.

Voor 2024 was een financieringstekort voorzien dat moest worden opgelost met het aantrekken van een nieuwe leningen. Daarvoor is in januari een nieuwe lening afgesloten van € 25 miljoen en zijn in juli twee nieuwe leningen afgesloten van ieder € 25 miljoen.

In de volgende grafiek is de liquiditeitsprognose afgezet tegen de kasgeldlimiet, de drempel voor schatkistbankieren en de kredietlimiet van de bank.

Grafiek 9: Liquiditeitsontwikkeling 2024 (saldi x € 1.000)

Schuldpositie

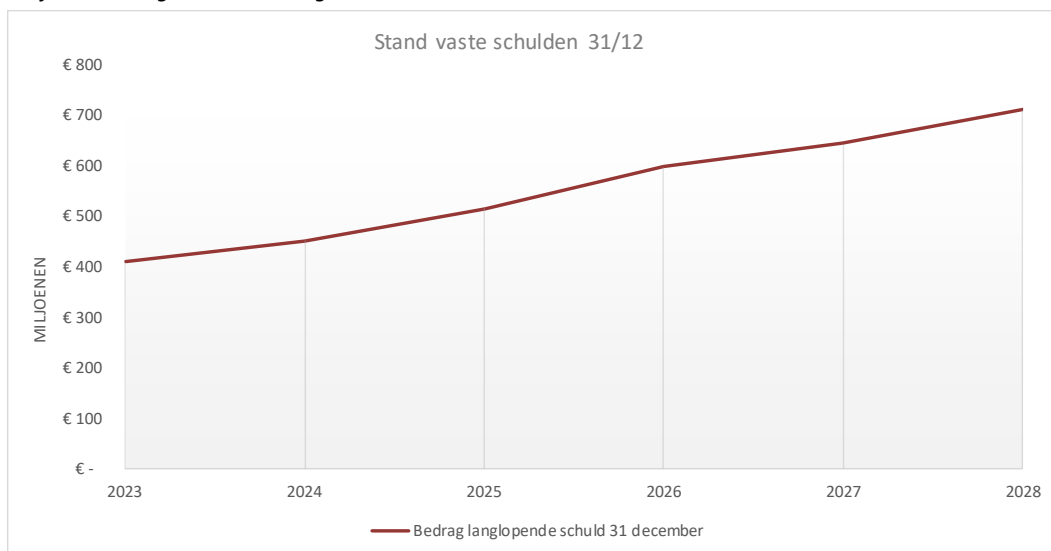
In het bestuursakkoord is afgesproken om 'gelet op de omvang van onze schuldenpositie bewuste keuzes te maken bij nieuwe investeringen, waarbij rekening gehouden wordt met de potentiële renterisico's op middellange termijn en met oog voor andere oplossingen dan tariefsverhogingen en extra lenen'. Daarmee willen we onze waterschapstaken uitvoeren tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.

Voor de schuldpositie van de waterschappen is extra belangstelling ontstaan vanwege de financiering van omvangrijke dijkversterkingsprojecten vanuit het HWBP. De schuldpositie bij waterschappen neemt mede daardoor (sterk) toe of is relatief hoog in vergelijking met organisaties in bijvoorbeeld de private sector. Belangrijke verschillen met de private sector zijn echter dat het waterschap eenvoudig toegang heeft tot de kapitaalmarkt via de NWB Bank. Leningen van het waterschap zijn te beschouwen als door de overheid gegarandeerde leningen. Daardoor kunnen we tegen zeer gunstige rente lenen. Verder spelen solvabiliteitscriteria een veel kleinere rol bij het aantrekken van langlopende geldleningen, omdat waterschappen duurzaam inkomsten genereren en daar ook zelf invloed op kunnen uitoefenen via de eigen belastingheffing.

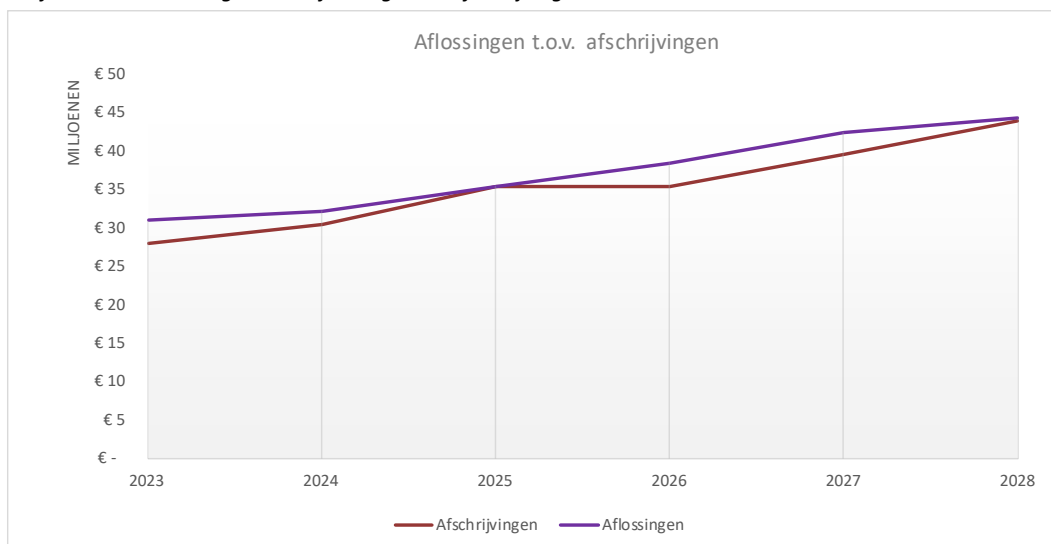
Het verwachte verloop van de langlopende (vaste) schulden is weergegeven in de navolgende grafiek. De stijging komt door de leningen die we moeten afsluiten om de verwachte investeringen voor de komende jaren te dekken. De schuldpositie bedraagt ultimo 2024 € 453,1 miljoen. Er is voor € 32,3 miljoen afgelost op onze leningen.

In de grafiek daarna presenteren we de verhouding tussen de afschrijvingskosten en de jaarlijkse aflossing op de langlopende geldleningen. Voor het meerjarig kader is vanaf 2024 rekening gehouden met een gemiddeld benodigde lening van circa € 75 miljoen per jaar. Temporeren van investeringen leidt ertoe dat projecten iets later in afschrijving gaan. Vanaf 2025 is het effect hiervan zichtbaar waarbij de afschrijvingen en aflossingen nagenoeg gelijk zijn. Met de kasstroom uit vrijvallende afschrijvingen kan het waterschap grotendeels aan zijn aflossingsverplichtingen voldoen. De aflossing op de schuldenpositie veroorzaakt daardoor geen liquiditeitsproblemen. Tot slot presenteren we de schuldquote. Dit is de verhouding tussen de langlopende schuld en de belastingopbrengsten. Er is geen (wettelijke) norm voor de netto schuldquote.

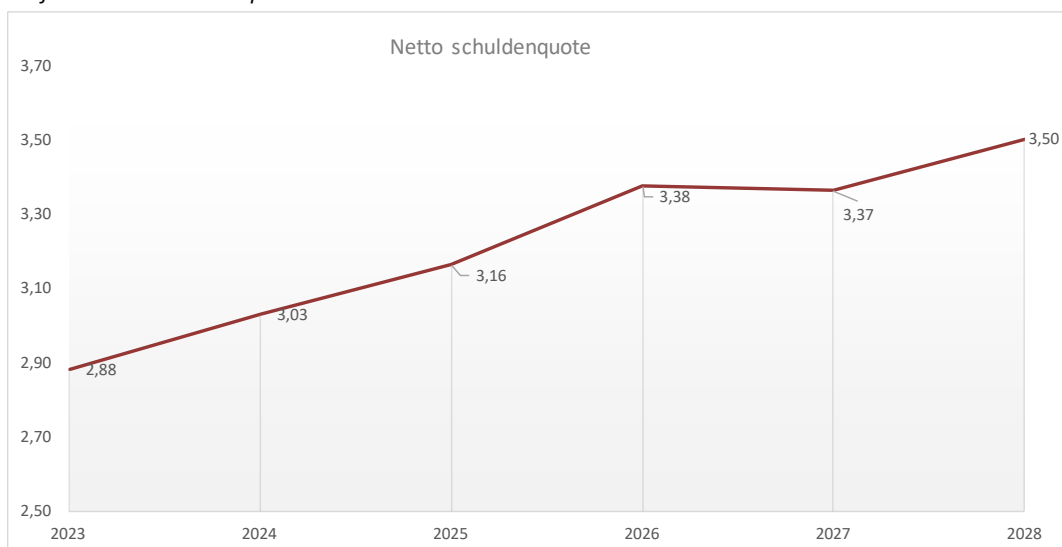
Grafiek 10: Lang vreemd vermogen

Grafiek 11: Verhouding tussen aflossingen en afschrijvingen

Grafiek 12: Netto schuldquote

3.7 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang verstaan we zeggenschap via een vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Van een financieel belang is sprake wanneer we middelen ter beschikking hebben gesteld die verloren gaan als de verbonden partij failliet gaat of wanneer diens financiële problemen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Bij het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen gaan we altijd uit van het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Ze dragen bijvoorbeeld bij aan de uitvoering van ons beleid.

We hebben de verbonden partijen uitgesplitst naar type organisatie, waarbij we onderscheid gemaakt maken tussen gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen. Die laatste categorie is voor ons niet van toepassing.

In onderstaand overzicht geven we inzicht in de bijdragen aan de verbonden partijen. De belangrijkste (beleids)ontwikkelingen in het afgelopen jaar worden daaronder toegelicht. De eventuele risico's zijn vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen. In de bijlage Verbonden Partijen wordt een nadere toelichting per partij gegeven.

Tabel 12: Verbonden partijen

Verbonden partijen (bedragen *€1.000)	Deelname / belang*	Begroet 2024	Begrotings- wijziging 2024	Begroting 2024 inclusief wijziging	Realisatie 2024	Verschil
Aquaminerals	546 aandelen (€ 40)	€ 27	€ -	€ 27	€ 19	€ -8
AQUON	11%	€ 4.315	€ -	€ 4.315	€ 4.254	€ -61
BHIC (Brabants Historisch Informatiecentrum)	2%	€ 125	€ -	€ 125	€ 136	€ 11
BSOB (Belastingsamenwerking Oost-Brabant)	34%	€ 3.190	€ -	€ 3.190	€ 3.466	€ 276
HWH (Het Waterschapshuis)	6%	€ 1.359	€ -	€ 1.359	€ 1.846	€ 487
Meervoudige centrumregeling waterschappen NB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant	33%	€ 1.017	€ -	€ 1.017	€ 1.017	€ -
NBWB (Noord-Brabantse Waterschapsbond)	31%	€ 69	€ -	€ 69	€ 24	€ -45
NWB (De Nederlandse Waterschapsbank N.V.)	627 aandelen (€ 211)	€ 865	€ -	€ 865	€ 865	€ -
SNB (NV Slibverwerking Noord-Brabant)	18,92%	€ 6.261	€ -	€ 6.261	€ 6.996	€ 735
STOWA (Stichting toegepast onderzoek water)	5%	€ 499	€ -	€ 499	€ 510	€ 11
UVW (Unie van Waterschappen)	4,5%	€ 572	€ -	€ 572	€ 590	€ 18
Totalen		€ 18.299	€ -	€ 18.299	€ 19.723	€ 1.424

*aandeel Aa en Maas in het begrotingstotaal van de verbonden partij

BHIC (Brabants Historisch Informatiecentrum)

De gemeenschappelijke regeling moest aangepast worden vanwege de nieuwe Archiefwet en de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen. De bedoeling was om dit in één procedure samen te voegen. Voor de zienswijzeprocedure is dit ook gebeurd. Maar doordat de ingangsdatum van de nieuwe Archiefwet nog steeds niet bekend is en de andere aanpassingen daar niet op konden wachten, is de definitieve besluitvorming gesplitst. Zo kon het BHIC per 1 januari 2025 voldoen aan de Wet gemeenschappelijke regelingen. Naar verwachting voldoen zij per 1 juli 2026 aan de nieuwe Archiefwet. Een voorstel hiertoe is behandeld in de AB-vergadering van waterschap Aa en Maas van 11 oktober 2024. De uittreding van het Rijk, die samenhangt met de nieuwe Archiefwet, is eveneens uitgesteld en is nu voorzien per 1 juli 2026. De definitieve uittredingsdatum is afhankelijk van de besluitvorming over de (inwerkingtreding van de) Archiefwet 2021 in de Tweede en Eerste Kamer. In een bestuursconvenant is vastgelegd dat het BHIC na uittreding van het Rijk de overgebrachte analoge (papieren) rijksarchieven blijft beheren en hiervoor een bijdrage ontvangt. Dit wordt geregeld via een delegatiebesluit en een specifieke uitkering. Door het uitreden van het Rijk verandert de bestuurssamenstelling van het BHIC. Alle deelnemers krijgen dan een zetel in het algemeen bestuur.

Het Waterschapshuis (hWh)

In 2024 is de nieuwe strategienota vastgesteld. Deze beschrijft de manier waarop de 21 waterschappen de komende jaren gezamenlijk vorm willen geven aan de digitale transformatie in de watersector. De ontwikkelingen die worden genoemd in de strategienota, zijn door het bestuur van hWh samengebracht in een update van het koersplan. Daarin beschrijft hWh met welke koers zij invulling wil geven aan de strategie: waar staat hWh voor en hoe wil ze dit organiseren? Vooruitlopend op het geactualiseerde koersplan heeft hWh in 2024 een herinrichting van de interne organisatie in gang gezet. De nieuwe hoofdstructuur van de bedrijfsvoering en de bijbehorende aansturing draagt bij aan het verminderen van de afhankelijkheid en kwetsbaarheid van hWh. Daarnaast is in 2024 de inrichting van Diensten en Beheer als afdeling van hWh gestart. Als vervolgstap is hWh in de tweede helft van 2024 gestart met de herinrichting van de programmastructuur om de uitvoering van de strategienota tot een succes te maken. Door de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling aangepast worden. HWh heeft hiervoor een concept opgesteld dat in juli 2023 voor zienswijzen naar de deelnemers is gestuurd. De nieuwe regeling is in juni 2024 door het algemeen bestuur van hWh vastgesteld en in juli 2024 in werking getreden. De Belastingdienst heeft de koepelvrijstelling, waarmee hWh vrijgesteld was van btw op diensten voor de waterschappen, in 2019 ingetrokken. HWh heeft hiertegen bezwaar aangetekend. Dit is echter in november 2020 afgewezen. HWh is in februari 2021 hiertegen in beroep gegaan. In februari 2022 heeft de rechter hWh in het gelijk gesteld. De Belastingdienst is in hoger beroep gegaan tegen deze uitspraak. De zitting van het hoger beroep heeft op 12 september 2024 plaatsgevonden. Het hof heeft om aanvullende informatie gevraagd en hWh is in afwachting van een uitspraak.

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

SNB heeft vier projecten benoemd om de strategische duurzaamheidsdoelstellingen uit het Ondernemingsplan 2021-2026 te behalen. Het gaat om de projecten 'Fosfaatterugwinning', 'Stikstofterugwinning', 'Upgrade lijn 1 + 4' en 'Optimalisatie SO₂-afvang'. De projecten zijn verschillend in omvang en complexiteit, en bevinden zich in verschillende stadia van ontwikkeling. De projecten vragen om goedkeuring van de algemene vergadering van aandeelhouders, gezien de verwachte investeringsomvang en aanpassingen aan de slibverwerkingsinstallatie. Vooraf worden afzonderlijke investeringsvoorstellen inclusief financieringsvoorstel voor bestuurlijke besluitvorming ingediend bij de individuele aandeelhouders. Het project 'Upgrade lijn 1 + 4' wordt als eerste opgepakt, waarbij de bestuurlijke besluitvorming naar verwachting plaatsvindt in Q2 van 2025. Later in 2025 volgt dan het investeringsvoorstel voor 'Fosfaatterugwinning', in 2026 gevolgd door de investeringsvoorstellen voor 'Stikstofterugwinning' en 'Optimalisatie SO₂-afvang'.

SNB verwacht dat het verwerkingstarief over 2024 circa 6,5% hoger uitvalt dan begroot. Dit komt vooral doordat de gezamenlijke aandeelhouders 15.000 ton meer zuiveringsslib hebben aangeleverd en dit grotendeels extern verwerkt moet worden. Daarnaast is er een defect aan een hogedrukstoomturbine ontstaan, waardoor er tijdelijk geen elektriciteit kon worden opgewekt. Hierdoor moest elektriciteit worden ingekocht en zijn er niet-voorzien reparatiekosten ontstaan. Verder zijn de kosten van de afzet van vliegasoogelopen doordat een afnemer in de betonindustrie heeft besloten te stoppen met het gebruik hiervan als vulstof in betonsteen.

AQUON

De nieuwbouw van het centrale laboratorium in Houten is conform de planning en binnen budget afgerond. In het najaar zijn alle disciplines die voorheen gehuisvest waren in Leiden en Tiel verhuisd naar Houten. Het gebouw in Leiden is verkocht aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Voor het gebouw in Tiel is nog geen koper gevonden.

Door de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling uiterlijk per juli 2024 aangepast worden. Het bestuurlijke besluitvormingsproces hierover heeft tijdig plaatsgevonden, waardoor AQUON sinds juli 2024 beschikt over een aangepaste GR die aan de huidige wet voldoet.

Belasting samenwerking Oost-Brabant (BSOB)

In 2023 is de GR BSOB aangepast om het mogelijk te maken om via een dienstverleningsovereenkomst (DVO) tijdelijk werkzaamheden te verrichten voor niet-deelnemers in de GR. Door deze aanpassing heeft BSOB per 1 januari 2024 een DVO af kunnen sluiten met de Dienst Dommelvallei. Dit betekent dat BSOB vanaf belastingjaar 2024 alle belastingtaken uitvoert voor de gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen c.a. en Son en Breugel. De drie samenwerkende gemeenten hebben hiertoe besloten nadat bleek dat goede dienstverlening op dit gebied via de Dienst Dommelvallei op langere termijn niet haalbaar is. Door de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling uiterlijk per juli 2024 aangepast worden. Het bestuurlijke besluitvormingsproces hierover heeft tijdig plaatsgevonden, waardoor BSOB sinds juli 2024 beschikt over een aangepaste GR die aan de huidige wet voldoet. In 2024 heeft BSOB van waterschap De Dommel een verzoek ontvangen om toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling en daarmee de belastingtaken over te dragen aan BSOB. Het bestuurlijke besluitvormingsproces met de huidige deelnemers is nog in 2024 afgerond, waardoor de toetreding van waterschap De Dommel per 1 januari 2026 kan plaatsvinden. Het jaar 2025 wordt gebruikt voor een goede overdracht van alle werkzaamheden.

Meervoudige centrumregeling (MCR) Waterschap Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel

De Brabantaquademie is begin 2024 formeel toegevoegd aan het takenregister van de MCR. Zij verzorgen onderwijsactiviteiten die specifiek zijn toegespitst op de behoefte van de drie Brabantse waterschappen. Gezamenlijk is een conceptovereenkomst opgesteld. De verwachting is dat deze in januari 2025 getekend kan worden.

3.8 Openbaarheidsparaagraaf

De Wet open overheid (Woo) die op 1 mei 2022 in werking is getreden, verplicht overheidsorganisaties zo veel mogelijk informatie actief openbaar te maken, “indien dit zonder onevenredige inspanning of kosten redelijkerwijs mogelijk is”. In de openbaarheidsparaagraaf, die op grond van deze wet verplicht is, leggen we verantwoording af over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2024. Daarbij onderscheiden we de volgende zeven thema’s:

De actieve openbaarmakingsplicht voor de zeventien verplichte categorieën documenten

Het actief openbaar maken van 17 specifieke informatiecategorieën wordt op termijn verplicht. Deze verplichting wordt de komende jaren gefaseerd, per categorie, ingevoerd. Dit wordt voor elke categorie vastgesteld door middel van een Koninklijk Besluit. Vijf categorieën zijn per 1 november 2024 verplicht om actief openbaar te maken: wetten en algemeen verbindende voorschriften, overige besluiten van algemene strekking, vergaderstukken van de Staten-Generaal, organisatie en werkwijze en bereikbaarheidsgegevens. De planning voor de verplichtstelling van de overige categorieën wordt binnenkort vastgesteld. Aan het eind van deze paragraaf staat een overzicht van de 17 categorieën en per categorie het aantal documenten dat in 2024 is gepubliceerd. Documenten van het waterschap worden gepubliceerd via verschillende platforms en de landelijke Woo-index. We volgen de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatiecategorieën.

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking van andere documenten dan de zeventien onder 1 vermelde categorieën

In 2024 zijn een aantal documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting. In 2023 hebben we besloten om voorsnag in te zetten op het basisniveau: wat we moeten doen, gaan we doen. De Woo-index wordt actief bijgehouden.

De passieve openbaarmaking

In 2024 zijn 11 Woo-verzoeken geregistreerd, waarvan er 5 zijn gepubliceerd. In totaal zijn 95 documenten op verzoek openbaar gemaakt. Eén verzoek is nog in behandeling en wordt in 2025 gepubliceerd. Van de 11 zaken bleken er 5 uiteindelijk geen Woo-verzoek te zijn.

De informatiehuishouding

Eind 2023 zijn de richtlijnen voor de informatiehuishouding geactualiseerd. Deze zijn opgenomen in het Documentair Informatieplan, dat in 2024 is vastgesteld. We zijn gestart met een project om de opslaglocaties van documenten te beperken. Dit wordt in 2025 voortgezet.

De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikte heel 2024 over een Woo-contactpersoon.

Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

In 2024 hebben meerdere teams presentaties gevolgd over de Woo. Om de bewustwording te vergroten, hebben we de Woo meegenomen in een online leerprogramma waarover uitvoerig gecommuniceerd is. Daarnaast hebben we actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden. We werkten verder mee aan de verduidelijking van de werkdefinities voor de informatiecategorieën in het BZK-programma Open Overheid.

Besteding subsidie

De Rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de extra uitvoeringskosten te dekken. In 2024 hebben we € 183.130 aan middelen ontvangen. Dit bedrag is als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*

We hebben diverse systemen aangeschaft en opgezet voor de actieve en passieve bekendmaking en de verbetering van de informatiehuishouding.

- *Extra kwaliteitsmanagement*

We voerden interne audits uit en creëerden bewustwording met opleidingen en trainingen.

- *Formatie management Woo*

We hebben medewerkers aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten voor de invoering van de Woo. Daarnaast maken we gebruik van externe expertise.

- *Contactfunctionaris*

Deze functionaris is ook de projectleider voor de implementatie van de Woo.

- *Actief openbaar te maken documenten*

We hebben structurele activiteiten uitgevoerd om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Denk hierbij aan de optimalisatie van beleid en procedures.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Aantal documenten gepubliceerd in 2024
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	6
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	16
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	Nog niet van toepassing
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	Zijn webpagina's
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	Zijn webpagina's
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	Zie nr. 8
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	Niet van toepassing
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden (Algemeen bestuur en commissies)	1366
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten dagelijks bestuur	56
10	3.3 2e	Adviezen	Nog niet van toepassing
11	3.3 2f	Convenanten	7
12	3.3.2g	Jaarplannen en jaarverslagen	1 (Waterbeheerplan 2022-2027)
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	Nog niet van toepassing
14	3.3 2i	Woo-verzoeken en -besluiten	Er zijn 5 Woo-verzoeken gepubliceerd
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten	Geen, vanwege de installatie van een nieuwe commissie
16	3.3 2k	Beschikkingen	732
17	3.3 2l	Klachtoordelen	Nog niet van toepassing

De lijst van verkorte namen voor de Woo-informatiecategorieën is vastgesteld op 17 juli 2024 door de landelijke Stuurgroep PLOOI.

3.9 Bedrijfsvoering

Onder bedrijfsvoering verstaan we alle interne organisatieonderdelen en processen die de primaire processen ondersteunen. Denk aan: de algemene aansturing van de organisatie, personeel en organisatie, controlling, financieel beleid en beheer (waaronder de administratieve organisatie en de interne controle), informatisering en facilitaire dienstverlening (waaronder huisvesting). Deze ondersteunende processen zijn essentieel om de primaire processen goed te laten verlopen. Ze zijn daarnaast essentieel om de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de beleidsuitvoering te waarborgen. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij de directie en het dagelijks bestuur. Al deze onderwerpen komen uitgebreid aan bod in het programma Samen, duurzaam, slim en effectief (paragraaf 2.4).

3.10 EMU-saldo

In het volgende overzicht hebben we het EMU-saldo van het waterschap gespecificeerd volgens de ministeriële regeling. De referentiewaarde 2024 bedraagt voor ons € 25,9 miljoen.

Tabel 13: EMU-saldo

OPBOUW EMU-SALDO (bedragen x € 1.000)		Begroot 2024	Rekening 2024
1 EMU-exploitatiesaldo:		-€ 10.064	€ 3.669
2 Invloed investeringen:			
bruto-investeringsuitgaven	-/-	€ 165.677	€ 151.353
investeringssubsidies	+	€ 77.070	€ 64.296
verkoop materiële en immateriële activa	+		
afschrijvingen	+	€ 30.625	€ 30.521
3 Invloed voorzieningen:			
toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+		€ 610
onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/-		€ 407
onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/-		€ 335
4 Deelnemingen en aandelen:			
boekwinst	-/-		
boekverlies	+		
EMU-SALDO		-€ 68.046	-€ 52.999
Toegestaan EMU-Saldo volgens referentiewaarde Unie		-€ 21.100	-€ 25.900
Verschil		-€ 46.946	-€ 27.099

Op begrotingsbasis werd al een overschrijding van de referentiewaarde verwacht. Dit blijkt inderdaad het geval. Dit komt met name door onze investeringsuitgaven. Ten opzichte van het begrote EMU-saldo geeft de jaarrekening echter een positiever beeld. Dit is het gevolg van afschrijvingen die in de begroting te hoog zijn gepresenteerd. Het gerealiseerde nettoresultaat op de investeringen is nagenoeg gelijk aan de begroting. Doordat ons EMU-saldo hoger is dan de referentiewaarde, leveren we een negatieve bijdrage aan de landelijke norm. Gezien de grote opgave waar we voor staan en daarmee gepaard gaande (investerings)uitgaven, hebben we hierin geen keuze. Als individueel waterschap worden we hier niet op afgerekend.

3.11 Investeringsen

In 2024 zijn diverse investeringsprojecten uitgevoerd en voltooid. In deze paragraaf wordt algemene informatie over de investeringen gegeven. De inhoudelijke toelichting is opgenomen in de programma's. De investeringen zijn in te delen in vier categorieën:

- A-investeringen zijn kredieten die via een investeringsbesluit volledig zijn geautoriseerd door het algemeen bestuur.
- B1-investeringen zijn vervangingsinvesteringen inclusief de daarbij horende afspraken en kaders conform de vigerende nota Financieel Beleid.
- B2-investeringen betreffen het uitvoeringsdeel bij een al door het algemeen bestuur geautoriseerde A-investering.
- C-investeringen zijn door het algemeen bestuur toe te kennen kredieten. Er is nog geen besluit genomen over de start van het project of toekenning van het krediet.

Onderstaande tabel geeft inzicht op het aantal kredieten dat is verstrekt en het bruto investeringsbedrag dat daarmee samenhangt. Vervolgens worden de begrote en gerealiseerde bruto investeringen per taak weergegeven.

Tabel 14: Algemene informatie investeringen 2024 (* € 1.000)

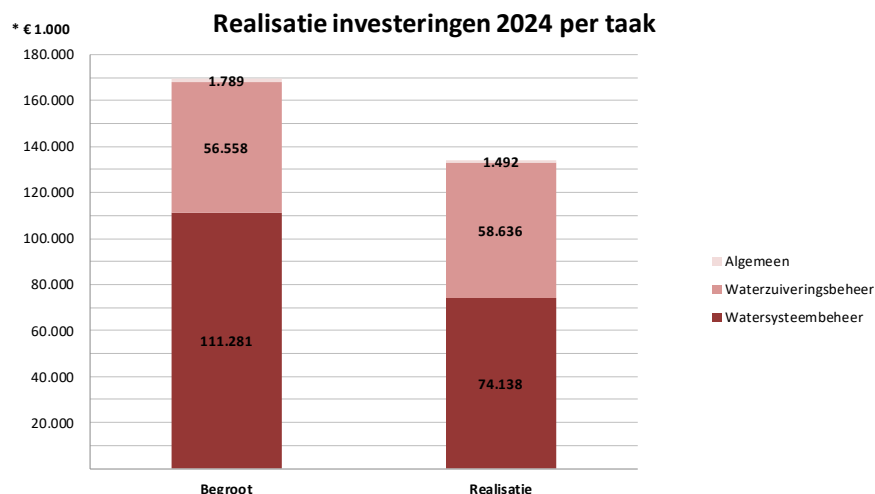
Omschrijving	aantal	bruto bedrag
Vorbereidingskredieten algemeen	10	758
Gevoteerde kredieten door AB in 2024	28	615.142
Gevoteerde kredieten door AB in 2024 via bestuursrapportage	4	1.425
Gestarte B1 kredieten gevoteerd door DB	5	2.155
Onderhanden werken per 31-12-2024*	130	333.439
Afgewikkelde projecten 2024	13	20.149

*Ten opzichte van de in de toelichting op de balans gepresenteerde staatjes bij materiële -/en immateriële vast activa ontstaat er een verschil in de optelling. Dit verschil van € 27.578.000 wordt verklaard doordat onderdelen/componenten van onderhanden werk al in bedrijf zijn genomen/ geactiveerd zijn en worden

Tabel 15: Realisatie per taak

Taak (Bedragen * € 1.000)	Uitgaven			Inkomsten		
	Begroot	Realisatie	%	Begroot	Realisatie	%
Watersysteembeheer	111.281	74.138	67%	56.954	59.966	105%
Waterzuiveringsbeheer	56.558	58.636	104%	40	2.750	6.876%
Algemeen	1.789	1.492	83%			-
Totaal	169.628	134.267	79%	56.994	62.716	110%

Grafiek 13: Totale Realisatiecijfers 2024

Investeringsprojecten met kredietoverschrijdingen

Bij een aantal projecten wordt het toegekende investeringskrediet op basis van de gerealiseerde kosten en verstrekte opdrachten (openstaande verplichtingen) naar verwachting overschreden. Deze projecten worden hierna weergegeven en nader toegelicht. Voor een aantal van deze projecten zijn aanvullende middelen gewenst. In hoofdstuk 5 'Voorstel en Besluit' wordt hier goedkeuring voor gevraagd aan het algemeen bestuur. Voor de Clusteraanpak II NVO is een totaal investeringskrediet toegekend. Vanuit deze clusteraanpak worden separate NVO-trajecten opgepakt en gefinancierd. Ten aanzien van het project NVO De Vlier en oplossen vismigratie worden de hogere kosten gedekt vanuit dit totaal toegekende investeringskrediet. Om die reden is het voor dit project niet nodig een aanvullend krediet beschikbaar te stellen.

Tabel 16: Investeringsprojecten met (verwachte) kredietoverschrijding

Investeringskrediet/-project (Bedragen *€ 1.000)	Krediet cfm. investerings- besluit	Totaal uitgaven (incl. uren/rente)	Openstaande verplichtingen	Totaal gerealiseerd	Restant beschikbaar krediet	Benodigd aanvullend krediet
10296 - Vervoermiddelen 2023	1.220	1.236		1.236	-16	
Afgeronde projecten	1.220	1.236		1.236	-16	
10274 - LTAP Gemaal De Brand	375	393	13	406	-31	40
10276 - LTAP Gemaal Kleine Wetering	289	307	15	322	-33	40
10277 - NVO De Vlier&Opl vismigr	900	328	671	999	-99	
10340 - KI modificatie RG t Snepke	175	90	90	180	-5	5
10343 - HWBP Bijdrage 2024	7.373	7.855		7.855	-482	482
Niet afgeronde projecten	9.112	8.973	789	9.762	-650	566
Totaal investeringsprojecten	10.332	10.209	789	10.998	-666	566

Toelichting afgeronde projecten met kredietoverschrijding

Vervanging van vervoermiddelen 2023

In verband met prijsstijgingen wordt het krediet met een kleine overschrijding afgesloten.

Toelichting doorlopende investeringsprojecten met kredietoverschrijding

LTAP-Gemaal De Brand

In eerdere ramingen is geen rekening gehouden met extra kosten voor het wijzigen van de elektriciteitsaansluiting door Enexis Netbeheer. In totaal wordt via dit jaarverslag gevraagd om een aanvullend bedrag van € 40.000 en dat is inclusief de interne rentekosten.

LTAP Gemaal Kleine Wetering

Naast de meerwerkkosten voor het aanpassen van luiken en verplaatsen van de besturingskast zijn extra kosten gemaakt voor het automatiseren en inregelen van het gemaal. Hiervoor wordt via dit jaarverslag een aanvullend bedrag van € 40.000 gevraagd en dat is inclusief de hogere interne kosten (rente en uren).

NVO De Vlier & Oplossen vismigratie

De hogere aanbesteding en de nog te realiseren elektriciteitsaansluiting voor een stuw en vislift zorgen voor hogere uitgaven dan voorzien bij de start van het project in 2023. De hogere kosten voor dit project worden gedekt vanuit het toegekende investeringskrediet voor de totale Clusteraanpak II NVO.

Kleine modificaties rioolgemaal 't Snepke

Bij de afronding van het project ontstaat een kleine overschrijding.

HWBP Bijdrage 2024

Het HWBP is een gezamenlijk programma van de waterschappen en het Rijk, dat door beide partijen voor de helft wordt gefinancierd. Waterschappen en Rijk leggen hiertoe middelen in het Deltafonds. Het aandeel van de waterschappen bestaat uit het projectgebonden aandeel (10% van de projectuitgaven) en het solidariteitsdeel. Doordat de projectwaterschappen hebben aangegeven dat zij in het jaar 2024 minder aan HWBP-projecten zullen uitgeven dan eerder gedacht, valt de totale projectgebonden bijdrage circa € 12 miljoen lager uit. Dit betekent dat er met de solidariteitsbijdragen een overeenkomstig bedrag moet worden bijgesteld om tot het in het Deltafonds vastgestelde totaalbedrag te komen wat de waterschappen over

2024 moeten bijdragen. Het gaat hier 'slechts' om een verschuiving van een bedrag tussen jaren. Het bedrag wat nu extra aan solidariteitsbijdrage wordt ingelegd, blijft beschikbaar voor latere jaren en wordt dan gebruikt om projectuitgaven te subsidiëren. Dit komt overeen met hogere projectgebonden bijdragen in die jaren en heeft tot gevolg dat het aandeel van de solidariteitsbijdragen dan lager kan worden vastgesteld. De extra kosten voor Aa en Maas bedragen € 575.000 (inclusief interne rente). Doordat uit de definitieve afrekening op basis van de voortgangsrapportage van het programmabestuur HWBP nog een voordeel blijkt van € 92.400 komt de uiteindelijke overschrijding per saldo op € 482.000.

JAAARREKENING

4. Jaarrekening 2024

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daar waar het jaarverslag zich met name richt op de realisatie van de opgaven en beleidsmatige aspecten volgens onze bestuurlijke thema's aangevuld met de paragrafen, concentreert de jaarrekening zich op het financiële aspect. De jaarrekening behandelt achtereenvolgens de kostenverdeelstaat, de exploitatierekening naar kostendragers, de exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten en tot slot de balans.

4.1 Kostenverdeelstaat

Dit hoofdstuk presenteert de financiële effecten naar kostendragers. Onderstaand overzicht toont allereerst de kostenverdeelstaat van de programma's naar de kostendragers. Vervolgens wordt de totale kostenverdeelstaat gepresenteerd. Vandaaruit wordt per kostendrager een nadere toelichting gegeven.

Tabel 17: Realisatie Programma's naar kostendragers

Programma (Bedragen * € 1.000)	Totaal Begroting 2024	Begrotings- wijziging	Totaal Begroting 2024 incl. wijziging	Realisatie Water- systeem- beheer	Realisatie Zuiverings- beheer	Totaal Realisatie 2024	Verschil v=voordeel, n=nadeel	
Waterveiligheid	17.398		17.398	17.526		17.526	N	-128
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	69.865		69.865	68.662		68.662	V	1.202
Schoon water	70.461		70.461		70.627	70.627	N	-165
Dividend (dekkingsmiddel)	-865		-865	-827	-124	-951	V	86
Netto lasten	156.859		156.859	85.362	70.502	155.864	V	995
Belastingen	-146.795		-146.795	-81.555	-67.914	-149.469	V	2.674
Toevoegingen en onttrekkingen aan/uit de reserves	-10.064		-10.064	-5.772	-4.292	-10.064	N	
Saldo				-1.966	-1.704	-3.669	V	3.669

Tabel 18: Kostenverdeelstaat

(Bedragen x € 1.000)	Totaal	Afdelingskosten- plaats	Ondersteuning	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer	Geactiveerde kosten
<i>Totaal lasten</i>	182.391	2.505	502	90.819	78.477	10.089
<i>Totaal baten</i>	23.952	2.505	480	5.458	5.420	10.089
Saldo voor beschikking bestemmingsreserves	158.439		21	85.362	73.056	
<i>Totaal beschikking bestemmingsreserves</i>	575		21		554	
Netto lasten	157.864			85.362	72.502	
<i>Totaal belastingopbrengsten</i>	149.469			81.555	67.914	
Saldo resultaat voor bestemming	-8.395			-3.806	-4.589	
<i>Totaal resultaatbestemming</i>	12.064			5.772	6.292	
Nog te bestemmen resultaat	3.669			1.966	1.704	

Ten opzichte van de vastgestelde begrote nettolasten (€ 156.859.133) komt de realisatie van € 157.864.128 uit op 100,6%.

4.2 Exploitatierkening naar kostendragers

4.2.1 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager Watersysteembeheer

Tabel 19: Kostenverdeelstaat Watersysteembeheer

(Bedragen x € 1.000)	Watersysteembeheer			
	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijziging	Rekening 2024	Verschil
Lasten				
Kapitaallasten	18.418	18.418	17.987	430
Personeelslasten (direct)	265	265	477	-211
Personeelslasten (uren verantwoording)	32.098	32.098	33.140	-1.042
Goederen en diensten van derden	26.850	26.850	27.556	-706
Bijdragen aan derden	2.083	2.083	3.249	-1.166
Reserveringen	313	313	338	-24
Voorzieningen			219	-219
Onvoorzien	150	150		150
Doorberekende kosten ondersteuning	8.713	8.713	7.854	859
Totaal lasten	88.890	88.890	90.819	-1.929
Baten				
Financiële baten	1.555	1.555	1.670	-115
Personeelsbaten	78	78		78
Goederen en diensten aan derden	683	683	2.248	-1.565
Bijdragen van derden	64	64	1.226	-1.162
Onttrekkingen aan voorzieningen			314	-314
Totaal baten	2.379	2.379	5.458	-3.078
Saldo voor beschikking bestemmingsreserves	86.511	86.511	85.362	1.149
Beschikking bestemmingsreserves				
Totaal beschikking bestemmingsreserves				
Netto lasten	86.511	86.511	85.362	1.149
Belastingopbrengsten				
Gederfde baten agv kwijtscheldingen	-1.015	-1.015	-974	-41
Gederfde baten agv oninbaarverklaringen			-63	63
Opbrengst invorderingskosten ingezetenen	177	177	228	-51
Opbrengst invorderingskosten gebouwd	128	128	153	-26
Opbrengst invorderingskosten ongebouwd	23	23	31	-8
Opbrengst invorderingskosten verontreiniging bedr			2	-2
Opbrengst ingezetenenomslag	24.732	24.732	25.010	-278
Opbrengst omslag gebouwd	46.064	46.064	46.346	-282
Opbrengst omslag ongebouwd	10.212	10.212	10.169	42
Opbrengst natuurterreinen	168	168	183	-15
Opbrengst verontreinigingsheffing t.b.v. WB	250	250	470	-220
Totaal belastingopbrengsten	80.739	80.739	81.555	-816
Dekkingsmiddelen				
Beschikking categoriereserve ingezetenen	441	441	441	
Beschikking categoriereserve gebouwd	2.982	2.982	2.982	
Beschikking categoriereserve ongebouwd	3	3	3	
Beschikking categoriereserve natuurterreinen	-1	-1	-1	
Beschikking egaliseringsreserve watersysteembeheer	2.347	2.347	2.347	
Totaal resultaatbestemming	5.772	5.772	5.772	
Nog te bestemmen resultaat			-1.966	1.966

Lasten

Kapitaallasten (€ 430.000 lager)

De kapitaallasten bestaan uit rente- en afschrijvingslasten. Het voordeel ontstaat door een lager te hanteren rente-omslagpercentage (- 0,1%) en doordat de afschrijvingslasten lager zijn als gevolg van een lagere boekwaarde per 1 januari van het begrotingsjaar. Enkele investeringsprojecten zijn niet tijdig afgerond in 2023 en doorgeschoven naar 2024. Per saldo resulteert bovenstaande in lagere kapitaallasten.

Personeelslasten (direct) (€ 211.000 hoger)

Het berekende bedrag van het saldo aan verlofuren en de plus- en min-uren per balansdatum zorgt voor een bijstelling naar boven in het te reserveren bedrag. Een dergelijke post wordt niet begroot.

Personeelslasten (urenverantwoording) (€ 1.042.000 hoger)

Via de uren en uurtarieven zijn meer lasten doorberekend aan de primaire taken binnen watersysteembeheer. De hogere doorberekende lasten komen voort uit de personele inzet gerelateerd aan de toename van onze opgaven, geen gaten laten vallen in de processen waar mensen in- en uitstromen en de keus voor vaste formatie en behoud van kennis boven inhuur. Daarnaast zijn de cao-effecten door de late besluitvorming hierover (medio december 2023) niet volledig doorgerekend in de begroting 2024.

Goederen en diensten en bijdragen aan derden (€ 1.872.000 hoger)

Ten opzichte van het beschikbare budget is de besteding 7% hoger. Hieronder een toelichting op hoofdlijnen. De weersomstandigheden (hevige regenval) in het najaar van 2023 en de eerste maanden van 2024 hebben gezorgd voor extra werkzaamheden bij het herstellen van schade aan bijvoorbeeld de verzadigde oevers van watergangen. Om nog meer schade te voorkomen zijn vanuit 2023 activiteiten doorgeschoven naar 2024. De hogere kosten voor onderhoud van € 1.153.000 zijn dan ook als gevolg van calamiteitenbestrijding en het beheer van de hoeveelheid water naast de alsnog ten uitvoer gebrachte activiteiten vanuit 2023. De onvoorspelbaarheid van de aanwezigheid van das of bever in de keringen en in het watersysteem leiden tot het nemen van herstel- of preventieve (veiligheids-)maatregelen en uiteindelijk tot een hogere besteding van € 295.000. De toegenomen energiekosten voor het peilbeheer zorgt voor een overschrijding van het budget met een bedrag van € 216.000. De bijdrage in kosten aan de BSOB voor heffing, invordering en kwijtschelding zijn € 424.000 hoger. Diverse posten met een geringe onder- of overschrijding zorgen per saldo voor een voordeel van € 216.000. Bijvoorbeeld lagere lasten voor monitoring, toezicht en handhaving, vergunningen en meldingen en regulering lozingen.

Reserveringen, voorzieningen en onvoorzien (€ 93.000 hoger)

De toegerekende rente aan de categoriereserves is € 24.000 hoger. Het waterschap kent een voorziening voor arbeid gerelateerde verplichtingen wachtgeld en pensioenen. Aan de voorziening is een bedrag van € 219.000 toegevoegd. Een dergelijke post wordt niet begroot. De post onvoorzien van € 150.000 is niet aangewend.

Doorberekende kosten ondersteuning (€ 859.000 lager)

De doorberekende kosten voor watersysteembeheer (kosten in het kader van informatiebeleid en automatisering, Geografisch Informatie Systeem (GIS), huisvesting, overhead en de uitgaven op de ondersteunende producten) zijn lager uitgevallen. Onder ander door lagere licentiekosten, positieve afrekening bijdrage hWh 2024, dalende kosten onderhoudskosten GIS en lagere te betalen Rijksfactuur t.a.v. kosten kadaster.

Baten

Baten (€ 2.764.000 hoger)

De financiële baten zijn per saldo € 115.000 hoger. Enerzijds door de hogere bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen (€ 40.000) en anderzijds een hogere dividenduitkering van NWB (€ 75.000).

Bij het waarderen van de gronden in de grondbank blijkt dat een gedeelte van de waarde vrijvalt en dit resulteert in een boekwinst van € 1.069.000 die ten gunste valt van de exploitatie. De verkoop van (overtollig) materiaal zorgt voor extra baten van € 41.000. De opbrengsten vanuit het pachtakkoord (pacht, erfpacht) en de huuropbrengst uit overige eigendommen zijn € 143.000 hoger. De diensten voor derden resulteert eveneens in een hogere opbrengst van € 312.000. Het betreft opbrengsten bij uitvoering bestuursdwang, opbrengsten in verband met uitgevoerde werken voor derden en overige opbrengsten.

De bijdragen van derden is € 1.162.000 hoger uitgevallen. Vanuit het Europees subsidieprogramma is bijvoorbeeld een hogere bijdrage ontvangen voor LIFE IP NAS en heeft de afrekening met IRM-pilot hoogwater Den Bosch plaatsgevonden. Van STOWA is een bijdrage ontvangen voor de onderzoekspilot hoogwatervluchtplaatsen bevers. Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVON) heeft een aanvraag van subsidie gehonoreerd in het kader van emissieloos bouwen van medeoverheden. Vanuit de provincie zijn middelen ontvangen voor GGA Vitale Peel, Strabrechtse Heide en Vlijmens Ven/Moerputten en in het kader van de pilot trayvelden Meierijstad. De verrekening van de kosten voor nazorg Peelvenen/Leegveld heeft eveneens plaatsgevonden. Daarnaast zijn er diverse kleine posten, zoals bijvoorbeeld uitkeringen van verzekeringsmaatschappijen, die tezamen mede zorgen voor de hogere baten. De onderschrijving van de geraamde personeelsbaten van € 78.000 ontstaat doordat de realisatie van deze baten verantwoord zijn binnen de afdelingskosten.

Beschikking voorzieningen (€ 314.000 hoger)

De onttrekking aan de voorziening van € 314.000 betreft het op basis van de actuele berekening te veel aan voorzien bedrag voor pensioenen van voormalig bestuursleden. Via het voorstel voor de resultaatbestemming wordt voorgesteld dit bedrag te reserveren voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP.

Belastingopbrengsten Watersysteembeheer

Belastingopbrengsten (€ 816.000 hoger)

Tabel 20: Belastingopbrengsten Watersysteembeheer

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Totaal		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	81.426	81.623	197
Invordering	328	414	86
Oninbaar		-5	-5
Dubieus		-5	-5
Kwijtschelding	-1.015	-948	67
Netto belastingopbrengst 2024	80.739	81.080	340
Belastingopbrengst vgj		563	563
Oninbaar vgj		-58	-58
Dubieus		-3	-3
Kwijtschelding vgj		-26	-26
Netto belastingopbrengst vgj		476	476
Totaal netto belastingopbrengst	80.739	81.556	816

Op basis van de door de BSOB opgelegde aanslagen in 2024 komen de totale belastingopbrengsten voor watersysteembeheer hoger uit dan begroot. In onderstaande tabellen wordt per categorie de opbrengst gepresenteerd en nader toegelicht.

Watersysteemheffing Ingezetenen

Tabel 21: Belastingopbrengsten Ingezetenen

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Ingezetenen		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	24.732	24.975	243
Invordering	177	228	51
Oninbaar		-4	-4
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding	-1.015	-948	67
Netto belastingopbrengst 2024	23.894	24.247	352
Belastingopbrengst vgj		38	38
Oninbaar vgj		-50	-50
Dubieus		1	1
Kwijtschelding vgj		-26	-26
Netto belastingopbrengst vgj		-37	-37
Totaal netto belastingopbrengst	23.894	24.210	316

De belastingopbrengsten zijn iets hoger dan begroot, de kwijtscheldingen juist iets lager. Naar verwachting komt er nog € 22.700 aan nog op te leggen aanslagen bij.

Watersysteemheffing Gebouwd

Tabel 22: Belastingopbrengsten Gebouwd

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Gebouwd		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	46.064	46.073	9
Invordering	128	153	26
Oninbaar		-1	-1
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2024	46.192	46.225	34
Belastingopbrengst vgj		279	279
Oninbaar vgj		-8	-8
Dubieus		-6	-6
Kwijtschelding vgj			
Netto belastingopbrengst vgj		266	266
Totaal netto belastingopbrengst	46.192	46.491	299

Voor Watersysteemheffing gebouwd is de totale waarde in het economisch verkeer van alle onroerende zaken (WOZ-waarde) in het gehele gebied begroot op ruim € 156,8 miljard. De werkelijke waarde is nagenoeg gelijk aan het begrote bedrag. Naar verwachting komt er nog € 226.200 aan nog op te leggen aanslagen bij.

Watersysteemheffing Ongebouwd

Tabel 23: Belastingopbrengsten Ongebouwd inclusief wegen

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Ongebouwd		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	10.212	10.047	-164
Invordering	23	31	8
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2024	10.235	10.078	-157
Belastingopbrengst vgj		120	120
Oninbaar vgj			
Dubieus		2	2
Kwijtschelding vgj			
Netto belastingopbrengst vgj		122	122
Totaal netto belastingopbrengst	10.235	10.200	-35

Bij de begroting is uitgegaan van 100.875 herleide ha voor de berekening van de Watersysteemheffing ongebouwd. Dit is meer dan de kadastrale ha door toepassing van de wegendifferentiatie. Dit is een opslag van het tarief voor wegen van 100% per ha. De buitendijks gelegen kadastrale ha worden juist maar voor 25% in de heffing betrokken. Met name het onderdeel Ongebouwd (niet zijnde Wegen en Natuurterrein) blijft door een verschuiving van Ongebouwd naar Natuur achter op de begroting. Door dit effect is het werkelijk aantal herleide hectare lager (99.250) dan begroot. Naar verwachting wordt nog € 41.400 aan ongebouwd opgelegd.

Watersysteemheffing Ongebouwd Natuurterreinen

Tabel 24: Belastingopbrengsten Natuurterreinen

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Natuurterreinen		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	168	183	15
Invordering			
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2024	168	183	15
Belastingopbrengst vgj			
Oninbaar vgj			
Dubieus			
Kwijtschelding vgj			
Netto belastingopbrengst vgj			
Totaal netto belastingopbrengst	168	183	15

Het werkelijk aantal ha dat in de aanslag betrokken is, bedraagt ruim 27.548 ten opzichte van de 25.300 ha die was begroot. De opbrengst bedraagt daarom ruim € 15.000 meer. Dit is het gevolg van de hiervoor toegelichte verschuiving.

Verontreinigingsheffing ten behoeve van Watersysteembeheer

Tabel 25: Belastingopbrengsten verontreinigingsheffing t.b.v. Watersysteembeheer

Watersysteembeheer Bedragen * € 1000	Verontreinigingsheffing		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	250	345	95
Invordering		2	2
Oninbaar			
Dubieus			
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2024	250	346	96
Belastingopbrengst vgj		125	125
Oninbaar vgj			
Dubieus			
Kwijtschelding vgj			
Netto belastingopbrengst vgj		125	125
Totaal netto belastingopbrengst	250	472	221

Bij de begroting is uitgegaan van 4.500 VE voor de berekening van de opbrengst verontreinigingsheffing. Dat is minder dan de werkelijk door de BSOB opgelegde verontreinigingsheffing van 6.208 VE. De belastingopbrengsten zijn dan ook hoger.

Resultaatbestemming

Beschikking categorie- en egalisatiereserves (nihil)

De beschikking van de categorie- en egalisatiereserves heeft geheel conform begroting plaatsgevonden:

- € 440.655 onttrekking categorie Ingezetenen
- € 2.982.164 onttrekking categoriereserve Gebouwd
- € 3.007 onttrekking categoriereserve Ongebouwd
- € 670 toevoeging Natuurterreinen
- € 2.346.738 onttrekking egalisatiereserve watersysteembeheer

Nog te bestemmen resultaat

Na verwerking van alle gegevens ten behoeve van Watersysteembeheer blijft een voordelig saldo van € 1.965.515 over.

De resultaatbestemming is onder Voorstel en Besluit opgenomen in de jaarstukken.

4.2.2 Toelichting kostenverdeelstaat naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Tabel 26: Kostenverdeelstaat Zuiveringsbeheer

(Bedragen x € 1.000)	Zuiveringsbeheer			
	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijziging	Rekening 2024	Vershil
Lasten				
Kapitaallasten	21.042	21.042	21.115	-73
Personeelslasten (direct)	190	190	177	13
Personeelslasten (uren verantwoording)	15.251	15.251	15.526	-275
Goederen en diensten van derden	32.195	32.195	34.340	-2.145
Bijdragen aan derden	2.430	2.430	817	1.613
Reserveringen			2.000	-2.000
Voorzieningen			219	-219
Onvoorzien	150	150		150
Doorberekende kosten ondersteuning	4.733	4.733	4.282	451
Totaal lasten	75.991	75.991	78.477	-2.486
Baten				
Financiële baten	1.397	1.397	1.091	305
Personeelsbaten	23	23		23
Goederen en diensten aan derden	1.999	1.999	1.863	136
Bijdragen van derden	2.105	2.105	2.373	-267
Onttrekkingen aan voorzieningen			94	-94
Totaal baten	5.524	5.524	5.420	103
Saldo voor beschikking bestemmingsreserves	70.467	70.467	73.056	-2.589
Beschikking bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve afschrijving Oijen	119	119	119	
Instandhouding rwzi Oijen			406	-406
Instandhouding rwzi Land van Cuijk			29	-29
Totaal beschikking bestemmingsreserves	119	119	554	-435
Netto lasten	70.348	70.348	72.502	-2.154
Belastingopbrengsten				
Gederfde baten agv kwijtscheldingen	-1.333	-1.333	-1.389	56
Gederfde baten agv oninbaarverklaringen			-115	115
Opbrengst invorderingskosten bedrijven	58	58	56	2
Opbrengst invorderingskosten huishoudens	325	325	402	-77
Opbrengst invorderingskosten ff bedrijven	29	29	40	-11
Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	20.402	20.402	22.013	-1.611
Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	44.448	44.448	44.863	-415
Opbrengst zuiveringsheffing ff bedrijven	2.128	2.128	2.044	84
Totaal belastingopbrengsten	66.056	66.056	67.914	-1.858
Dekkingsmiddelen				
Beschikking egaliseringsreserve zuiveringsbeheer	4.292	4.292	6.292	-2.000
Totaal resultaatbestemming	4.292	4.292	6.292	-2.000
Nog te bestemmen resultaat			-1.704	1.704

Lasten

Kapitaallasten (€ 73.000 hoger)

In 2024 is de rente iets lager uitgekomen dan begroot. Hierdoor zijn minder rentelasten gerealiseerd ten laste van de taak zuiveren (€ 222.000 voordeel). Omdat in 2023 minder investeringsuitgaven zijn gerealiseerd, zijn ook in 2024 de reguliere afschrijvingslasten lager dan begroot (€ 27.000 voordeel). Deze voordelen worden echter tenietgedaan door een afschrijving van de voorbereidingskosten van de Windturbines op de rwzi Land van Cuijk (€ 323.000 nadeel). Het project is niet beëindigd, maar gepauzeerd. Omdat het op dit moment echter onzeker is of het uiteindelijk doorgang kan vinden, moeten de gemaakte voorbereidingskosten basis van de verslaggevingseisen worden afgeboekt.

Personeelslasten (direct) (€ 13.000 lager)

Het berekende bedrag van het saldo aan verlofuren en de plus- en min-uren per balansdatum zorgt voor een bijstelling naar boven in het te reserveren bedrag. Dergelijke posten worden niet begroot. Verder zijn een aantal centrale budgetten hier begroot en de realisatie is verwerkt in de personeelslasten (urenverantwoording). Dat zorgt hier voor een lagere besteding.

Personeelslasten (urenverantwoording) (€ 275.000 hoger)

Via de uren en uurtarieven zijn meer lasten doorberekend aan de primaire taken binnen zuiveringsbeheer. De hogere doorberekende lasten komen voort uit de personele inzet gerelateerd aan de toename van onze opgaven, geen gaten laten vallen in de processen waar mensen in- en uitstromen en de keus voor vaste formatie en behoud van kennis boven inhuur. Daarnaast zijn de cao-effecten door de late besluitvorming hierover (medio december 2023) niet volledig doorgerekend in de begroting 2024.

Goederen en diensten van derden en Bijdragen aan derden (€ 532.000 hoger)

De voornaamste oorzaken van de hogere kosten worden hierna per onderwerp toegelicht.

SNB

De reguliere bijdrage van de SNB over 2024 is, ondanks lager afgevoerde hoeveelheden, uitgekomen op € 6.996.000 (€ 735.000 nadeel). Dit wordt veroorzaakt door enkele nadelen bij de SNB als schades bij een turbine, hogere aangevoerde slibhoeveelheden en hogere externe opslagkosten. De afrekening over 2023 was € 20.000 lager dan verantwoord in 2023. Daarnaast is eerder bij de invoering van het huidige verrekenmodel met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. De verwachting is dat niet aan de voorwaarden wordt voldaan, waardoor nu het bedrag van de garantie als last is opgenomen in de jaarstukken (€ 333.000 nadeel). Het voordeel dat hiertegenover staat is hoger, maar dit is al in de jaarrekening van 2023 en de begroting van 2024 verwerkt.

Onderhoud

De groei van de reguliere onderhoudskosten en modificaties op de zuiveringen is groter dan was opgenomen in de begroting. Dit komt onder andere doordat en de onderhoudskosten sneller zijn gestegen dan de inflatie waarmee is gerekend. Daarnaast zijn er in de afgelopen jaren assets bijgekomen (deels ten laste van investeringen) om te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving en/of ten behoeve van een efficiëntere bedrijfsvoering (bijvoorbeeld minder gebruik van hulpstoffen), waarvan het onderhoud nog niet bekend was bij het opstellen van de begroting. In de begroting 2025 zijn hier aanvullende middelen opgenomen. Ook zijn in 2024 voor € 382.000 onderhoudskosten gerealiseerd voor de instandhouding van de rwzi's Oijen en Land van Cuijk gedurende de renovaties. Hier staan onttrekkingen aan de bestemmingsreserves voor de instandhouding van de rwzi's tegenover. In totaal aan regulier onderhoud en modificaties op de zuiveringen en in het transportstelsel resulteerde in € 1.324.000 meer uitgaven.

Elektriciteit

Het natte jaar heeft gezorgd voor een hoger verbruik van elektriciteit. Het mindere aantal zonne-uren dan gemiddeld over de laatste jaren hebben gezorgd voor een lagere productie. Verder zijn de netwerk-tarieven harder gestegen dan bij de begroting was aangenomen. Samen zorgt dat voor een nadeel op de inkoop van elektriciteit van € 1.488.000.

Hulpstoffen

Aan hulpstoffen is in 2024 € 1.935.000 minder uit gegeven dan begroot (voordeel). Vooral poederkool levert, met lagere inkooprijzen en een lager verbruik dan begroot, hieraan een grote bijdrage (€ 1.611.000). Door optimalisaties in zuiveringsproces is ook op de inkoop van de overige hulpstoffen een voordeel behaald.

Anti-afhaaksubsidie

In 2024 is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om anti-afhaaksubsidie te krijgen. Daarnaast is de vaststelling van de subsidie 2023 iets hoger is uitgevallen dan was opgenomen in de jaarstukken 2023. Dit resulteert in een voordeel van € 1.201.000.

Overig

Aanvullende beveiliging naar aanleiding van de koperdiefstal op de zonneweides in 2023 zorgden voor € 157.000 extra kosten. In de begroting 2025 zijn hier aanvullende middelen opgenomen. Voor Covid-bemonsteringen is € 71.000 uitgegeven (€ 21.000 meer dan begroot). Hier staan ook voor eenzelfde bedrag aan inkomsten van het Rijk tegenover. Op de overige dienstverlening van Aquon ten laste van de exploitatie van zuiveren is € 163.000 minder uitgegeven dan begroot. Juridische procedures hebben in 2024 voor in totaal € 302.000 aan kosten gezorgd. Gelet op de aard van de kosten waren deze niet begroot.

Beschikking Reserves/voorzieningen en onvoorzien (€ 2.069.000 hoger)

In 2024 is een bestemmingsreserve gevormd voor de instandhouding van de rwzi Land van Cuijk gedurende de renovatie. De bij de begroting vastgestelde post onvoorzien van € 150.000 voor de taak Zuiveringsbeheer is in 2024 niet ingezet. Verder is in 2024 is € 219.000 gedoteerd aan de voorziening voor arbeid gerelateerde verplichtingen (wachtgeld en pensioenen) ten laste van zuiveringsbeheer.

Doorberekende kosten ondersteuning (€ 451.000 lager)

De doorberekende kosten (kosten in het kader van informatiebeleid en automatisering, Geografisch Informatie Systeem (GIS), huisvesting, overhead en de uitgaven op de ondersteunende producten) toe te rekenen aan zuiveringsbeheer vallen lager uit. Onder ander door lagere licentiekosten, positieve afrekening bijdrage hWh 2024, daling kosten onderhoudskosten GIS en lagere te betalen Rijksfactuur t.a.v. kosten kadaster.

Baten

Financiële baten (€ 305.000 lager)

In 2024 is € 311.000 minder rente over eigen middelen ten gunste gekomen van zuiveren en is de dividenduitkering van de NWB ten gunste van zuiveren € 11.000 hoger dan begroot.

Goederen en diensten aan derden (€ 136.000 lager)

De marktprijzen voor gas zijn over een groot deel 2024 lager gebleven dan waarop in de begroting rekening was gehouden. Omdat ook de afname van het gas in het laatste kwartaal (toen de gasprijs wel boven begroting lag) achter is gebleven bij de begroting, zijn de opbrengsten uit biogas en de daaraan gekoppelde HBE- en GVO-certificaten € 409.000 lager dan begroot. Verkoop van overbodige goederen en gewonnen grondstoffen leverden een voordeel op van € 17.000. De definitieve suppletieaangifte 2022 leverde een voordeel op van € 257.000.

Overige baten (€ 244.000 hoger)

De hoeveelheid aangeboden ve's aan afvalwater van de gemeente Vught was in 2024 hoger dan begroot. Samen met een nabetaling over voorgaande jaren resulteert dit in een hogere bijdrage van waterschap De Dommel voor de behandeling ervan (€ 74.000 voordeel). In 2024 is alsnog SDE-subsidie ontvangen over 2023 (€ 88.000 voordeel). Verder is een bijdrage van het Rijk ontvangen voor de Covid-bemonsteringen van € 71.000. Andere bijdragen van derden leverden een voordeel op van € 84.000.

De in 2024 begrote personele baten ten gunste van zuiveren zijn verantwoord onder de doorberekende kosten ondersteuning (hier € 23.000 nadeel).

Beschikking bestemmingsreserves/voorzieningen (€ 529.000 hoger)

De onttrekking aan de voorziening van € 94.000 betreft het op basis van de actuariële berekening te veel aan voorzien bedrag voor pensioenen van voormalig bestuursleden. Via het voorstel voor de resultaatbestemming wordt voorgesteld dit bedrag te reserveren voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP. Verder is in 2024

- € 119.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve versnelde afschrijving rwzi Oijen
- € 406.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve instandhouding rwzi Oijen
- € 29.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve instandhouding rwzi Land van Cuijk

Belastingopbrengsten Waterzuiveringsbeheer

Belastingopbrengsten (€ 1.858.000 hoger)

Tabel 27: Belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer Bedragen * € 1000	Totaal		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	66.978	67.494	516
Invordering	412	499	87
Oninbaar		-14	-14
Dubieus		-11	-11
Kwijtschelding	-1.333	-1.340	-6
Netto belastingopbrengst 2024	66.056	66.628	572
Belastingopbrengst vgj		1.448	1.448
Oninbaar vgj		-101	-101
Dubieus		-12	-12
Kwijtschelding vgj		-49	-49
Netto belastingopbrengst vgj		1.286	1.286
Totaal netto belastingopbrengst	66.056	67.914	1.858

Belastingopbrengsten, inclusief kwijtscheldingen en oninbaar verklaringen, laten een positief resultaat. In de overzichten hierna wordt duidelijk welke opbrengsten betrekking hebben op het huidige belastingjaar en welke opbrengsten betrekking hebben op aanslagoplegging van voorgaande jaren.

Zuiveringsheffing Woningen en forfaitaire bedrijven

Tabel 28: Belastingopbrengsten Woningen en forfaitaire bedrijven

Zuiveringsbeheer Bedragen * € 1000	Woningen / ff bedrijven		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	46.576	46.869	293
Invordering	354	443	88
Oninbaar		-7	-7
Dubieus		-7	-7
Kwijtschelding	-1.333	-1.340	-6
Netto belastingopbrengst 2024	45.597	45.958	362
Belastingopbrengst vgj		48	48
Oninbaar vgj		-86	-86
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding vgj		-49	-49
Netto belastingopbrengst vgj		-91	-91
Totaal netto belastingopbrengst	45.597	45.868	271

Het werkelijk aantal VE woningen is hoger dan begroot: 805.120 VE in plaats van de verwachte 800.000 VE. Voor wat betreft de VE forfaitaire bedrijven werd uitgegaan van 38.300 VE. Werkelijk is 38.340 VE aan aanslagen opgelegd. Bij zowel de eenpersoons- als de meerpersoonshuishoudens heeft een vrij forse toename plaatsgevonden ten opzichte van 2023. Het kwijtgescholden bedrag voor 2024 is nagenoeg gelijk aan de begroting. Het totaal nog op te leggen aanslagen voor forfait woningen en forfait bedrijven bedraagt € 103.300.

Zuiveringsheffing bedrijven

Tabel 29: Belastingopbrengsten bedrijven

Zuiveringsbeheer Bedragen * € 1000	Bedrijven		
	Begroting	Rekening	Verschil
Belastingopbrengst 2024	20.402	20.625	223
Invordering	58	56	-2
Oninbaar		-7	-7
Dubieus		-4	-4
Kwijtschelding			
Netto belastingopbrengst 2024	20.459	20.669	210
Belastingopbrengst vgj		1.400	1.400
Oninbaar vgj		-15	-15
Dubieus		-8	-8
Kwijtschelding vgj			
Netto belastingopbrengst vgj		1.377	1.377
Totaal netto belastingopbrengst	20.459	22.046	1.587

Tegenover het begrote aantal heffingseenheden voor bedrijven (367.200 VE) zijn werkelijk in 2024 iets meer aan aanslagen opgelegd (371.092 VE). Vandaar een kleine meeropbrengst ten opzichte van de begroting. Over het algemeen is er binnen deze categorie wel een verschuiving zichtbaar van Meetbedrijven (5.000 eenheden minder dan begroot) naar Tabelbedrijven (9.000 eenheden meer dan begroot).

De hogere belastingopbrengst over voorgaande jaren bestaat uit gerealiseerde definitieve aanslagen en nog te verwachten op te leggen aanslagen. Het totale bedrag van de nog op te leggen aanslagen over 2024 bedraagt € 994.176 en zijn in de belastingopbrengsten verantwoord.

Resultaatbestemming

Beschikking egalisatiereserve (€ 2.000.000 hoger)

De beschikking van de egalisatiereserve betreft de onttrekking aan de egalisatiereserve Zuiveringsbeheer van €4.292.043 conform de begroting. Verder is € 2.000.000 onttrokken voor de vorming van de bestemmingsreserve voor de instandhouding rwzi Land van Cuijk conform besluit algemeen bestuur van 5 juli 2024.

Nog te bestemmen resultaat

Verwerking van alle gegevens ten behoeve van Zuiveringsbeheer heeft een voordelig saldo van € 1.703.517 als resultaat.

De resultaatbestemming is onder Voorstel en Besluit opgenomen in de jaarstukken.

4.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

Lasten

Lasten (x € 1.000)

Omschrijving	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2024	Vershil Begroting t.o.v. Rekening	Jaarrekening 2023
Kapitaallasten	43.964	43.964	43.498	466	39.470
Personeelslasten	55.488	55.488	57.582	-2.094	52.116
Duurzame gebruiksgoederen	1.903	1.903	3.223	-1.320	3.284
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.739	7.739	5.831	1.908	5.549
Energie	6.675	6.675	8.503	-1.828	6.850
Huren en rechten	3.175	3.175	3.242	-67	3.135
Leasebetalingen					
Pachten en erfpachten	4	4	8	-4	4
Verzekeringen	533	533	503	30	499
Belastingen	95	95	93	3	30
Onderhoud door derden	22.761	22.761	23.346	-585	21.223
Overige diensten door derden	28.132	28.132	28.139	-7	26.667
Bijdragen aan bedrijven	1.279	1.279	-30	1.309	4.893
Bijdragen aan overheden	4.585	4.585	4.844	-259	3.987
Bijdragen aan overigen	928	928	986	-58	963
Onvoorzien	300	300		300	
Voorzieningen			438	-438	198
Reserveringen	313	313	2.338	-2.024	310
Totaal	177.874	177.874	182.541	-4.668	169.176
Toevoeging categoriereserve ingezetenen					125
Toevoeging categoriereserve gebouwd					2.479
Toevoeging categoriereserve ongebouwd					69
Toevoeging categoriereserve natuurterreinen	1	1	1		
Toevoeging egalisatiereserve watersysteembeheer					1.422
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsbeheer					4.456
Toevoeging bestemmingsreserves					2.373
Totaal toevoeging reserves	1	1	1		10.924
Totaal inclusief toevoeging reserves	177.874	177.875	182.542	-4.668	180.100

Baten

Baten (x € 1.000)

Omschrijving	Primaire Begroting 2024	Begroting 2024 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2024	Verschil Begroting t.o.v. Rekening	Jaarrekening 2023
Externe rentebaten			150	150	
Interne rentebaten	2.086	2.086	1.810	-276	1.831
Dividenden en bonusuitkeringen	865	865	951	86	4.883
Baten ivm salarissen en sociale lasten	557	557	1.388	831	1.453
Uitlening van personeel	664	664	665		699
Verkoop van grond			1.069	1.069	471
Verkoop van duurzame goederen			16	16	33
Verkoop van overige goederen	1.999	1.999	1.708	-290	2.161
Opbrengst uit grond en water	390	390	532	142	451
Huuropbrengst uit overige eigendommen	13	13	14	1	13
Diensten voor derden	280	280	867	587	256
Bijdragen van overheden	2.770	2.770	3.758	988	13.163
Bijdragen van overigen			508	508	604
Belastingopbrengsten	146.795	146.795	149.469	2.674	142.410
Onttrekking aan voorzieningen			408	408	
Geactiveerde lasten (interne baat)	11.272	11.272	10.261	-1.011	8.449
Totaal baten	167.691	167.691	173.571	5.881	176.876
Onttrekking categoriereserve ingezetenen	441	441	441		208
Onttrekking categoriereserve gebouwd	2.982	2.982	2.982		112
Onttrekking categoriereserve ongebouwd	3	3	3		67
Onttrekking categoriereserve natuurterreinen					1
Onttrekking egalisatiereserve watersysteembeheer	2.347	2.347	2.347		2.032
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsbeheer	4.292	4.292	6.292	2.000	
Onttrekking bestemmingsreserves	119	119	575	456	805
Totaal onttrekking reserves	10.184	10.184	12.640	2.456	3.224
Totaal inclusief onttrekking reserves	177.874	177.874	186.211	8.337	180.100

Totaal baten	173.571
Totaal lasten	182.541
Saldo baten en lasten	-8.970
Mutaties reserves	12.639
Voordelig saldo	3.669

Toelichting

Voor de toelichting op de exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten wordt verwezen naar de eerder gegeven toelichting op de kostenverdeelstaten naar kostendrager Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. Voor een toelichting op de belastingopbrengsten wordt verwezen naar paragraaf 3.4 'Waterschapsbelastingen'. Hier geven we voor de kostensoorten met een verschil groter dan € 100.000 ten opzichte van de begroting een korte toelichting.

Een negatief bedrag in onderstaande overzichten betekent dat kosten c.q. baten lager zijn dan begroot. Staat er geen minteken voor dan zijn de kosten c.q. baten hoger dan begroot.

Lasten

Tabel 30: Toelichting afwijking kostensoorten (* € 1.000)

Kostensoort	Vershil	Verklaring
Kapitaallasten	-€ 466	Lager renteomslagpercentage en de lagere boekwaarde per 01-01-2024 leiden tot lagere rente- en afschrijvingslasten
Personeelslasten	€ 2.094	Hogere personeelslasten door toename opgaven en projecten, geen gaten laten vallen in de bezetting, vaste formatie boven inhuur en cao-effecten.
Duurzame gebruiksgoederen	€ 1.320	Uitbreiding van de organisatie heeft geleid tot de aanschaf van meer Laptops en benodigde voorzieningen hiervoor. Deze waren niet voorzien in de begroting.
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	-€ 1.908	Er is minder uitgegeven aan poederkool door lager verbruik en lagere inkooprijzen.
Energie	€ 1.828	In 2024 is er door een stijging van energieprijzen en lagere productie door minder zonuren meer uitgegeven aan energielasten.
Onderhoud door derden	€ 585	Hogere lasten voor onderhoud met name ontstaan door uitgevoerde calamiteitenbestrijding bij Leegveld en uitgevoerde veiligheidsmaatregelen door graverij Dassen.
Bijdragen aan bedrijven	-€ 1.309	Er is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om anti-afhaaksubsidie te krijgen.
Bijdragen aan overheden	€ 259	Hogere bijdragen aan thema- en gebiedgerichte plannen.
Bijdragen aan overigen	€ 58	
Onvoorzien	-€ 300	Onvoorzien is niet benut in 2024.
Voorzieningen	€ 438	Effect aanvulling van voorziening wachtgeld en pensioenen.
Reserveringen	€ 2.024	Hogere rentetoevoeging aan de categoriereserves en de vorming van een bestemmingsreserve voor instandhouding Land van Cuijk.

Baten

Tabel 31: Toelichting afwijking opbrengstsoorten (* € 1.000)

Opbrengstsoort	Vershil	Verklaring
Externe rentebaten	€ 150	Niet begrote rente rekening-courant tegoeden
Interne rentebaten	-€ 276	De bespaarde rente over de reserves vallen lager uit door een lager interne rentepercentage.
Baten ivm salarissen en sociale lasten	€ 831	De hogere baten worden veroorzaakt door de hogere detacheringsofbrengsten en subsidies van de provincie.
Verkoop van grond	€ 1.069	Incidentele baten door boekwinst bij grondverkoop.
Verkoop van overige goederen	-€ 290	Lagere opbrengsten dan begroot door lagere gasprijzen.
Opbrengst uit grond en water	€ 142	Hogere huurofbrengsten voor pachtkohier.
Diensten voor derden	€ 587	Niet begrote overige opbrengsten betreft met name de ontvangen suppletie BTW algemene kosten 2022.
Bijdragen van overheden	€ 988	De hogere bijdragen van overheden betreffen met name niet begrote SDE subsidie over 2023, bijdrage voor covidbemonstering, hogere bijdrage voor afvalwaterbehandeling en hogere bijdrage voor LIFE IP NAS.
Bijdragen van overigen	€ 508	Hogere inkomsten DP Maas en Blue Deal.
Belastingopbrengsten	€ 2.674	Hogere belastingopbrengsten door ontwikkeling WOZ-waarde en afwikkeling definitieve aanslagen over voorgaande jaren.
Onttrekking aan voorzieningen	€ 408	Wijziging voorziening op basis van actuariële berekening door een externe partij.
Geactiveerde lasten (interne baat)	-€ 1.011	De geactiveerde lasten vallen lager uit door vertragingen bij projecten.

4.4 Balans voor resultaatbestemming

ACTIVA	31-12-2024	31-12-2023
bedragen x € 1.000		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	84.203	80.232
Materiële vaste activa	495.519	442.796
Financiële vaste activa	3.057	3.216
Totaal vaste activa	582.779	526.244
Vlottende activa		
Uitzettingen looptijd < 1 jaar		
Kortlopende vorderingen	18.124	22.317
Overlopende activa	16.942	16.564
Liquide middelen		
Totaal vlottende activa	35.067	38.880
TOTAAL ACTIVA	617.846	565.125

PASSIVA	31-12-2024	31-12-2023
bedragen x € 1.000		
Vaste passiva		
<i>Eigen Vermogen</i>		
Algemene reserves	3.350	3.350
Egalisatiereserves	46.182	51.035
Bestemmingsreserves	5.811	4.477
Nog te bestemmen resultaat	3.669	9.247
Totaal eigen vermogen	59.012	68.108
<i>Voorzieningen</i>	2.354	2.487
<i>Langlopende schulden > 1 jaar</i>	453.343	410.569
Totaal vaste passiva	514.709	481.164
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden < 1 jaar	65.717	52.621
Overlopende passiva	37.420	31.340
Totaal vlottende passiva	103.137	83.961
TOTAAL PASSIVA	617.846	565.125

4.4.1 Grondslagen bij de balans en resultaatbepaling

Algemeen

De waardering van de activa, reserves en voorzieningen vindt plaats volgens de door het algemeen bestuur goedgekeurde verordening op de uitgangspunten voor het beleid, voor het beheer en voor de inrichting van de beleids- en verantwoordingsfunctie van waterschap Aa en Maas. Deze verordening is opgesteld met inachtneming van artikel 108 van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Op 16 juli 2021 heeft het AB ingestemd met de nota Financieel Beleid 2022 die vanaf 2022 van toepassing is verklaard.

Waarderingsgrondslagen

Het primaire uitgangspunt van het financiële beleid is het voorzichtigheidsprincipe. Bij de toepassing van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling wordt voorzichtigheid betracht. Activa mag niet te hoog en passiva niet te laag worden gewaardeerd.

De vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs van de investeringen, verminderd met eventuele afboekingen wegens directe bijdragen van derden en met afschrijvingen.

Vorderingen en schulden worden gewaardeerd op nominale waarde. Ten behoeve van de vorderingen van belastingen is een voorziening dubieuze debiteuren gecreëerd. Voorzieningen wegens oninbaarheid van vorderingen worden in mindering gebracht op de desbetreffende vorderingen.

De in de balans opgenomen reserves zijn nodig voor een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven. De jaarlijkse dotaties of eventuele verminderingen van de reserves worden bepaald aan de hand van de werkelijke uitgaven ten opzichte van de vastgestelde normen.

Resultaatbepaling

Bij de bepaling van het resultaat wordt het stelsel van baten en lasten gehanteerd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan het eind van het jaar nog te ontvangen en te betalen bedragen over het dienstjaar.

Ten aanzien van de belastingopbrengsten zijn de mutaties (hoeveelheidsverschillen) met betrekking tot de eenheden in het resultaat meegenomen. De afwijkingen per belastingcategorie van het watersysteembeheer zijn gecompenseerd door onttrekkingen/toevoegingen aan de categoriereserves.

Voor wat betreft de zuiveringsheffing wordt het positieve/negatieve resultaat volledig ten laste/ten gunste van de bestemmingsreserve tariefegalisatie zuiveringsbeheer geboekt.

Afschrijvingen

Afschrijvingen vinden plaats op basis van economische levensduur via de lineaire afschrijvingsmethode uitgaande van de werkelijke aanschafprijs. De afschrijvingen van de investeringen worden voor het eerst in de exploitatierekening opgenomen in het jaar volgend op het gereedkomen van de investering. Uitzondering hierop zijn de investeringen voor watersysteembeheer, betreffende de aanleg van waterlopen. Voor deze investeringen geldt, dat als de looptijd langer is dan twee jaar, gestart wordt met afschrijven in het eerste jaar na aanvang van het project.

Vaste activa

In de nota Financieel Beleid 2022 zijn de afschrijvingstermijnen van de vaste activa als volgt vastgelegd:

Tabel 32: Afschrijvingstermijnen

	Onderwerp	Termijn verordening Aa en Maas
a.	Vervoermiddelen, machines, apparaten, automatisering *) en werktuigen	5
b.	Bedrijfsgebouwen en woonruimten	40
c.	Technische installaties in bedrijfsgebouwen en woonruimten	15
d.	Veiligheidsvoorzieningen, telefooninstallaties, kantoormeubilair in bedrijfsgebouwen en woonruimten	10
e.	Primaire waterkeringen	40
f.	Overige waterkeringen	40
g.	Waterlopen en eenvoudige watersysteemkunstwerken	40
h.	Bouwkundig deel watersysteemgemalen	40
i.	Mechanisch deel watersysteemgemalen	15
j.	Transportleidingen en bouwkundig deel transportgemalen	30
k.	Mechanisch deel transportgemalen	15
l.	Bouwkundig deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	30
m.	Mechanisch deel zuiveringsinstallaties en slibverwerkingsinstallaties	15
n.	Telemetrie t.b.v. de aansturing van gemalen, zuiveringsinstallaties en eventueel andere voorzieningen	15
o.	Wegen	25
p.	Vaarwegen en havens	35
q.	Peilbesluiten en waterakkoorden	10
r.	Legger en beheerregister	5
s.	Beschoeiing	15
t.	Depot berging saneringsspecie	10
u.	Meerjarige strategische beleidsplannen	5
v.	Overige materiële vaste activa	verwachte gebruiksduur
w.	Hoogwaterbeschermingsprogramma	30
x.	Baggeren	20
w.	Onderzoek en ontwikkeling	5

*) Automatisering met een economische levensduur < vijf jaar wordt via de exploitatie verantwoord (bijvoorbeeld vervanging van pc's om de drie jaar)

Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven tenzij de gronden een onverbreekbaar onderdeel vormen van een object. Dergelijke gronden worden conform het object afgeschreven.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

In het kader van oninbaarheid van belastingdebiteuren is hiervoor een voorziening dubieuze debiteuren gevormd. Deze voorziening is op de belastingdebiteuren in mindering gebracht.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat. De reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Rentetoerekening aan reserves

Bij de bepaling van het resultaat wordt rekening gehouden met bijschrijving van rente op de stand van reserves aan het begin van het jaar. Aan de reserves wordt de gemiddelde marktrente van een lening met een looptijd van 20 jaar (2,57%) toegerekend.

Langlopende schulden

Hier zijn de schulden opgenomen met een rente-typische looptijd van een jaar of langer. De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

4.4.2 Toelichting activa

Immateriële vaste activa

Tabel 33: Immateriële vaste activa (* € 1.000)

Immateriële vaste activa	31-dec-23	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-24
Onderzoek en ontwikkeling	1.071			216	0	855
Bijdragen aan activa eigendom derden	518			26	0	492
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	72.728	7.855		2.945	0	77.638
Overige immateriële activa	5.915			697	0	5.218
Totaal	80.232	7.855		3.884	0	84.203

Tabel 34: Boekwaarde immateriële vaste activa (* € 1.000)

Immateriële vaste activa	Totale Boekwaarde 31-12-2023	Geactiveerde boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde onderhanden werk 31-12-2024	Totale boekwaarde per 31-12-2024
Onderzoek en ontwikkeling	1.071	855		855
Bijdragen aan activa eigendom derden	518	492		492
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk	72.728	62.234	15.403	77.638
Overige immateriële activa	5.915	5.218		5.218
Totaal	80.232	68.799	15.403	84.203

Op de posten onderzoek en ontwikkeling, bijdrage activa eigendom derden en overige immateriële activa zijn in 2024 geen uitgaven geweest. De investering op geactiveerde bijdragen aan het Rijk betreft de jaarlijkse verantwoording van de bijdrage aan het HWBP.

Materiële vaste activa

De gebouwde eigendommen zijn voor zover deze daarvoor in aanmerking komen, tezamen met de inboedels op uitgebreide voorwaarden verzekerd. Per balansdatum bedroeg de verzekerde waarde € 382,7 miljoen.

Tabel 35: Staat van Materiële vaste activa (* € 1.000)

Materiële vaste activa	31-dec-23	Investering	Subsidie	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-24
Gronden	38.806	17.086		16	1.421	54.455
Vervoermiddelen	1.593	1.476		474		2.596
Machines, apparaten en werktuigen	7.704	747	243	1.349		6.860
Bedrijfsgebouwen	10.720			537		10.183
Waterkering	24.936	48.543	51.933	764		20.781
Watersysteembeheer						
- Kunstwerken	49.102	2.571	493	3.279		47.901
- Watergangen	91.955	15.270	7.350	4.033		95.841
Zuiveringsbeheer						
- Transportriolen en gemalen	66.139	1.443		4.548		63.034
- Zuiveringsinstallaties	138.533	54.485	2.697	10.597		179.725
- Slibverwerkingsinstallaties	11.879	1.877		901		12.855
Overige materiële vaste activa	1.427			140		1.287
Totaal	442.796	143.498	62.716	26.637	1.421	495.519

Tabel 36: Boekwaarde materiële vast activa (* € 1.000)

Materiële vaste activa	Totale Boekwaarde 31-12-2023	Geactiveerde boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde onderhanden- werk 31-12-2024	Totale boekwaarde per 31-12-2024
Gronden	38.806	528	53.927	54.455
Vervoermiddelen	1.593	223	2.373	2.596
Machines, apparaten en werktuigen	7.704	3.846	3.014	6.860
Bedrijfsgebouwen	10.720	10.183		10.183
Waterkering	24.936	6.605	14.176	20.781
Watersysteembeheer				
- Kunstwerken	49.102	30.360	17.541	47.901
- Watergangen	91.955	55.800	40.041	95.841
Zuiveringsbeheer				
- Transportriolen en gemalen	66.139	56.292	6.742	63.034
- Zuiveringsinstallaties	138.533	40.134	139.591	179.725
- Slibverwerkingsinstallaties	11.879	2.270	10.585	12.855
Overige materiële vaste activa	1.427	1.287		1.287
Totaal	442.796	207.528	287.991	495.519

Gronden

De mutaties binnen deze categorie betreft voornamelijk de Grondbank waarbij strategische gronden worden aangekocht, overboekingen van aangekochte gronden naar gestarte investeringsprojecten plaatsvinden en boekwinsten van verkochte gronden naar de exploitatierekening verantwoord worden. Op de gronden binnen de grondbank vindt geen afschrijving plaats. De verantwoorde afschrijving betreft vooral gronden die onderdeel uitmaken van rwzi's.

Vervoermiddelen

De investering betreft zowel vervanging van voertuigen en de uitbreiding van het wagenpark.

Machines apparaten en werktuigen

De investeringen zijn onder andere gedaan voor de vervanging van servers (uitwijk Dommel), Core-Switches, een microfoonsysteem en Flowmeter van oude meetnet.

Waterkering

De uitgaven hebben betrekking op de in uitvoering zijnde HWBP-projecten; te weten de planuitwerking van Cuijk-Ravenstein, de planuitwerking en uitvoering van Ravenstein-Lith en de verkenning Lith-Bokhoven en verkenning Doeveren. De totale kosten voor de dijkverbetering inclusief urenbesteding worden voor 90% door het HWBP betaald.

Watersysteembeheer kunstwerken

Om het systeem zo robuust mogelijk te maken is geïnvesteerd in diverse maatregelen. Zo zijn diverse elektrische onderstations vervangen door telecontrol onderstations, zijn volgens de Lange Termijn Asset Planning (LTAP) diverse gemalen aangepakt (onder andere gemaal Herpt, de Brand, Keet, Kleine Wetering) en is gestart met de verkenning voor het vervangen van gemaal Crèvecoeur en voor projecten in het kader van HOWABO.

Watersysteembeheer watergangen

Hieronder vallen projecten die uitgevoerd worden in het kader van de aanleg van EVZ's, verdrogingsbestrijding, beekherstel, waterlopen en waterberging. Projecten kunnen betrekking hebben op meerdere maatregelen.

De voornaamste uitgevoerde projecten per maatregel zijn:

- Aanleg evz's: Beneden Aa, Soeloop, nvo Oude Aa, Meerksenloop;
- Natuurvriendelijke oevers: Dungelseloop, de Vlier;
- Natte natuur parel Wijboschbroek;
- Beekherstel/ontwikkeling: Sint Jansbeek, Aa dal Zuid en Aa dal Noord/Kleine Aa;
- Waterberging: Gebiedsplan Raam, Blauwe Poort fase 2 en HOWABO-verkenning diverse projecten;
- Waterlopen: Baggeren Hertogswetering, uitvoering Lage en Hoge Raam.

De inkomsten betreffen diverse subsidies zoals de subsidie DHZ-verdrogingsbestrijding, STUW en bijdrage Water Bodem MOK. Daarnaast zijn ontvangen bijdragen van gemeenten en waterschappen verantwoord naar de projecten.

Zuiveringsbeheer transport en gemalen

De voornaamste uitgaven betreffen Oplossen capaciteit knelpunten Bakel, renoveren van de rioolgemalen Keldonk/Mariaheide, Oploo en Cuijk-Heiligenberg.

Zuiveringsbeheer zuiveringsinstallaties

In 2024 is verder gewerkt aan de in uitvoering zijnde projecten: uitbreiding verwerkingscapaciteit Land van Cuijk, de renovatie en uitbreiding van rwzi Oijen, effluentverbetering en verwijdering medicijnresten Dinther en de effluentverbetering rwzi Vinkel.

Zuiveringsbeheer Slibverwerkingsinstallaties

De mutaties hebben betrekking op de financiële verwerking van het project Renovatie rwzi 's-Hertogenbosch.

Overige materiële vaste activa

Binnen deze categorie zijn voor 2024 geen uitgaven geweest.

Financiële vaste activa

Tabel 37: Financiële vaste activa (€ 1.000)*

Financiële vaste activa	31-dec-23	Investering	Agio storting	Afschrijving	Desinvestering / Verkoop	31-dec-24
Kapitaalverstrekkingen	3.065		159		0	2.906
Overige uitzettingen	151				0	151
Totaal	3.216		159		0	3.057

Tabel 38: Boekwaarde financiële vaste activa (€ 1.000)*

Financiële vaste activa	Totale Boekwaarde 31-12-2023	Geactiveerde boekwaarde per 31-12-2024	Boekwaarde onderhanden werk 31-12-2024	Totale boekwaarde per 31-12-2024
Kapitaalverstrekkingen	3.065	2.906		2.906
Overige uitzettingen	151	151		151
Totaal	3.216	3.057		3.057

Kapitaalverstrekkingen

De mutatie betreft de ontvangen agio storting van 2024 van de SNB.

Overige uitzettingen

Binnen deze post zijn opgenomen de aandelen Nederlandse Waterschapsbank en de betaalde bijdrage aan Aquaminerals. Voor 2024 zijn er geen mutaties.

De aandelen Nederlandse Waterschapsbank NV zijn destijds gefinancierd door gebruik te maken van de toenmalige egaliseringsreserve kering, kwantiteit en kwaliteit. In onderstaande staatjes wordt de verdeling van de aandelen weergegeven en wordt gepresenteerd hoe de ontvangen dividend verantwoord wordt naar de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Tabel 39: De effectenportefeuille

Type	MK/AA	Aantal	Storting	Nominaal bedrag	Totaal bedrag
A	MK	188	100%	€ 113	€ 21.328
A	MK	16	200%	€ 113	€ 3.630
B	MK	81	25%	€ 454	€ 9.189
					€ 34.147
B	AA	220	25%	€ 454	€ 24.958
A	AA	423	100%	€ 113	€ 47.987
					€ 72.945
Totaal aandelen		928			€ 107.092

Tabel 40: Verdeling dividend naar taken

Verdeling dividend naar kostendrager in %		
MK/AA	Watersysteembeheer	Zuiveringbeheer
MK	60%	40%
AA	100%	
Verdeling dividend naar kostendrager in €		
MK/AA	Watersysteembeheer	Zuiveringbeheer
MK	€ 20.488	€ 13.659
AA	€ 72.945	-
Totaal	€ 93.433	€ 13.659
% aandeel in totaal	87%	13%

Vlottende activa

Tabel 41: Belastingdebiteuren (* € 1.000)

Belastingdebiteuren	31-dec-23	31-dec-24
Leges/pachten/schouwvoering	100	33
Watersysteembeheer	8.931	8.098
Zuiveringsbeheer	7.949	8.191
Totaal	16.980	16.322

Tabel 42: Specificatie belastingdebiteuren (* € 1.000)

Belastingdebiteuren	2023	2024
Watersysteembeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	8.553	7.624
Debiteuren over vorige dienstjaren	471	575
Totaal	9.023	8.199
Reservering dubieuze debiteuren	-92	-101
Boekwaarde	8.931	8.098
Zuiveringsbeheer		
Debiteuren over huidig dienstjaar	6.472	6.832
Debiteuren over vorige dienstjaren	1.608	1.514
Totaal	8.080	8.346
Reservering dubieuze debiteuren	-131	-155
Boekwaarde	7.949	8.191
Leges/pachten/schouwvoering	100	33
Totaal	16.980	16.322

Het saldo bij belastingdebiteuren betreft de openstaande posten van de werkelijk door de BSOB opgelegde aanslagen en is ten opzichte van het beginsaldo gedaald ten opzichte van voorgaand jaar. Dit betreft voornamelijk de debiteuren watersysteembeheer. Het saldo van de reservering dubieuze debiteuren ten opzichte van 2023 gestegen met € 33.000.

Tabel 43: Verloop debiteuren algemeen (* € 1.000)

Debiteuren algemeen	31-dec-23	31-dec-24
Debiteuren algemeen	5.337	1.803
Voorziening dubieuze debiteuren		
Totaal	5.337	1.803

Het saldo van debiteuren algemeen betreft vorderingen die per 31 december 2024 nog niet zijn ontvangen. Het debiteurensaldo is ten opzichte van 2023 met € 3.534.000 gedaald. De (grootste) nog te ontvangen bedragen hebben betrekking op Dielissen en Altena notarissen € 718.000 (verkoop gronden / kavelruil); waterschap de Dommel € 302.000 (verdeling kosten Drongelens kanaal, detachering, afdracht verwerking ve's Vught); Heineken Nederland € 288.000 en Afvalstoffendienst € 82.000 (levering biogas); Gemeente Oss € 102.000 bijdrage onderhoud evz en maaien b-waterlopen; waterschap Brabantse Delta € 75.000 (detachering en WEB vergoeding); Gemeente Bakel € 48.000 bijdrage natuurlijk ingerichte gebieden 2024 en Het Waterschapshuis € 80.000 (diverse detacheringen). De nog te ontvangen bedragen zijn beoordeeld op inbaarheid. De verwachting is dat al deze bedragen inbaar zijn. Dit verklaart het nul saldo op de voorziening dubieuze debiteuren.

Tabel 44: Overlopende activa (* € 1.000)

Overlopende activa	31-dec-23	31-dec-24
Nog te ontvangen inkomsten het Rijk	2.963	2.442
Nog te ontvangen inkomsten provincies		931
Nog te ontvangen inkomsten overige openbare lichamen	1.890	1.823
Nog te ontvangen inkomsten	2.829	2.897
Nog te ontvangen belastingopbrengsten BSOB	8.326	8.629
Vooruitbetaalde kosten	210	195
Waarborgsommen	342	22
Overige transitoria	4	4
Totaal	16.564	16.942

Tabel 45: Nog te ontvangen inkomsten (* € 1.000)

Nog te ontvangen inkomsten	Stand per 31-12-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand per 31-12-2024
Het Rijk	2.963	2.292	2.813	2.442
Provincie		931		931
Overige openbare lichamen	1.890	1.652	1.720	1.823
Overig	2.829	313	245	2.897
Totaal	7.682	5.188	4.778	8.093

De toevoegingen nog te ontvangen inkomsten van het Rijk betreft de HWBP-bijdrage voor de afrekening van het project planuitwerking Ravenstein Lith en de suppletie btw algemene kosten 2024. Werkelijk ontvangen zijn de suppletie algemene kosten 2022 en de tweede termijn medicijnresten Oijen. Ten behoeve van de afrekening van het HWBP-project planuitwerking Ravenstein Lith is de nog te ontvangen bijdrage van de Provincie opgevoerd.

Het saldo van de nog te ontvangen inkomsten van overige openbare lichamen is samengesteld uit de grondwateronttrekking Brabant Water; afwikkeling en opvoeren van de dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank; afrekening Aquon; Waterschap Eisen Bibliotheek (WEB)bijdrage waterschap de Dommel en Brabantse Delta en de Unie van Waterschappen voor de buitenlandactiviteiten project Bluedéal Ghana.

Het saldo van de overige nog te ontvangen inkomsten bestaat uit de nog te ontvangen opbrengsten HBE-certificaten.

Nog te ontvangen belasting voorgaande jaren

Het saldo op deze rekening betreft de van de BSOB nog te ontvangen belastingenopbrengsten 2024, opgelegd in 2024, die in 2025 per bank worden ontvangen. En de in 2025 nog op te leggen aanslagen 2022, 2023 en 2024.

Vooruitbetaalde kosten

De vooruitbetaalde kosten hebben betrekking op de jaarlijks vooruit te betalen kosten voor de premies van diverse verzekeringen en licentie/beheerskosten van het financieel systeem.

Waarborgsommen

De opgevoerde garantstellingen van de waterschappen Vechtstromen en Scheldestromen inzake de kosten-verdeelsystematiek van de SNB is op grond van het voorzichtigheidsprincipe als verlies genomen in 2024 daar de verwachting is dat niet aan de voorwaarden uit de garantieregeling voldaan kan worden.

Overige transitoria

Op deze post zijn in 2024 geen mutaties.

Liquide middelen

De post liquide middelen is samengesteld uit de saldi van de diverse lopende betaalrekeningen bij de banken.

Tabel 46: Liquide middelen (* € 1.000)

Liquide middelen	31-dec-23	31-dec-24
Rekening-courant 's Rijks schatkist	0	0
Rabobank	0	0
Totaal	0	0

Schatkistbankieren

Voor 2024 geldt voor waterschap Aa en Maas een drempel van € 3.557.480.

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de rekening per kwartaal weergegeven afgezet tegen de drempel.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2024			
(1)	Drempelbedrag	3.557		3.557	
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	-	3.340	391
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.557	3.557	218	3.167
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar 2024			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	177.874			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	177.874			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
Vanaf 1 juli 2021					
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.					
	Drempelbedrag	3.557		3.557	
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	-	-	307.243	35.955
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	-	-	3.340	391

4.4.3 Toelichting Passiva

Eigen vermogen

Tabel 47: Verloop bestemmingsreserves (* € 1.000)

Totaal reserves	31-dec-23	Resultaat bestemming	31-12-2023 incl. resultaat bestem.	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	31-dec-24
Totaal	58.861	9.247	68.108	2.340	15.105	55.343

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Tabel 48: Verloop bestemmingsreserve tariefegalisatie (* € 1.000)

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	31-dec-23	Resultaat bestemming	31-12-2023 incl. resultaat	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	31-dec-24
Totaal bestemmingsreserve voor tariefegalisatie Watersysteembeheer	20.110	3.959	24.069	340	5.774	18.634
Totaal bestemmingsreserve voor tariefegalisatie Zuiveringsbeheer	30.925	2.914	33.839		6.292	27.547
Totaal	51.035	6.873	57.908	340	12.066	46.182

De bestemmingsreserves voor tariefegalisatie bestaan uit egalisereserves en categoriereserves. De egalisereserve heeft tot doel om de tariefontwikkelingen in relatie tot de kostenontwikkeling af te vlakken. Als gevolg van het vastgestelde Financieel Beleid per 2022 is de minimumgrens van deze reserve bepaald op 8% van de nettolasten voor Watersysteembeheer en 7% voor Waterzuiveringsbeheer.

De categoriereserves van de verschillende categorieën worden aangewend om de hoeveelheidsverschillen tussen de begrote belastingopbrengsten en de gerealiseerde belastingopbrengsten te dekken.

De mutaties binnen de tariefegalisatiereserves betreffen de bestemming van het resultaat volgens de begroting 2024.

Algemene reserve

Vanuit de Waterschapswet is het vormen van een weerstandsreserve voor Watersysteem- en Zuiveringsbeheer verplicht om risico's bij calamiteiten op te kunnen vangen. De actualisatie van de risico's heeft niet geleid tot het aanpassen van de reserves. De risico's worden toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen.

Tabel 49: Verloop weerstandsreserve (* € 1.000)

Weerstandsreserve	31-dec-23	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Resultaat bestemming	31-dec-24
Weerstandsreserve Watersysteembeheer	1.600				1.600
Weerstandsreserve Zuiveringsbeheer	1.750				1.750
Totaal	3.350				3.350

Overige Bestemmingsreserves

Tabel 50: Verloop bestemmingsreserves (* € 1.000)

Overige Bestemmingsreserves	31-dec-23	Resultaat bestemming	31-12-2023 incl. resultaat	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	31-dec-24
Natschadeloket Peilopzet Maas	1.392		1.392		21	1.371
Bestemmingsreserve IBP2016-2021	250		250			250
Instandhouding Oijen	246	350	596		406	190
Afschrijving Oijen	125		125		119	6
Waterveiligheid	2.464	2.023	4.487		2.464	2.023
Instandhouding Land van Cuijk				2.000	29	1.971
Totaal	4.477	2.373	6.850	2.000	3.039	5.811

Natschadeloket Peilopzet Maas

Doordat Rijkswaterstaat de Maaswerken maatregelen uitvoert ter verbetering van de waterhuishouding van de Maas, zijn de stuwpeilen in Grave en Sambeek in 2011 en 2012 verhoogd. Deze peilverhoging leidt tot vernattingsschade bij agrariërs. Daarnaast bestaat ook de mogelijkheid dat waterschapactiviteiten lokaal tot vernatting kunnen leiden. Deze reserve is bedoeld om bovengenoemde schades te kunnen uitkeren. Onzeker is hoeveel natschadeclaims worden ingediend en wat dit vergt aan capaciteit en middelen. In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is hiervoor op basis van aannamen een vergoeding vastgesteld. Deze vergoeding betreft naast uit te keren schadebedragen, procedurekosten inclusief organisatorische en personele kosten. Er zijn kosten gemaakt zodat een onttrekking heeft plaatsgevonden op basis van deze regeling. Op grond van het uitgebrachte advies loopt de overeenkomst tot 2038 en kan een verzoek worden ingediend tot 2035, en mogelijk nog 5 jaar langer.

Bestemmingsreserve IBP

Bij de besluitvorming van het 2e Bestuursverslag 2016 is besloten het project binnen de exploitatie uit te voeren en worden de niet uitgegeven middelen gestort in een bestemmingsreserve. Formeel was 2021 het laatste jaar van deze bestemmingsreserve. Bij de vaststelling van het jaarverslag 2021 heeft het AB besloten om de bestemmingsreserve InformatieBeleidsPlan (IBP) te continueren en de hoogte van de bestemmingsreserve vast te stellen op maximaal € 250.000. Voor 2024 is het niet noodzakelijk gebleken een

onttrekking uit de reserve te doen. In 2025 wordt de reserve ingezet ter dekking van de kosten voor het naar de Cloud brengen van het financieel systeem.

Instandhouding Oijen

Deze bestemmingsreserve is bij de vaststelling van het Jaarverslag 2018 gevormd voor het in stand houden van rwzi Oijen voor en tijdens de renovatie. Via de resultaatbestemming jaarrekening 2023 is de bestemmingsreserve verhoogd met € 350.000. In 2024 is een bedrag van € 406.000 onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

Afschrijving Oijen

Het Algemeen Bestuur heeft op 26 februari 2021 besloten om een bestemmingsreserve afschrijving Oijen van € 1.400.000 te vormen ter dekking van de verwachte versnelde afschrijving van activa als gevolg van de renovatie van rwzi Oijen. In 2024 is de laatste boeking van de versnelde afschrijving van € 119.000. Het restsaldo van de reserve valt via de resultaatbestemming vrij ten gunste van de egalisatiereserve waterzuivering.

Waterveiligheid

Conform het besluit bij jaarverslag 2020 is de bestemmingsreserve waterveiligheid gevormd. Aanleiding voor het vormen van deze bestemmingsreserve was dat het project Ravenstein Lith (Meanderende Maas) overgegaan was van de verkenningsfase naar de planuitwerkingsfase. Deze fase van het project kent voor het waterschap een gunstiger nettoresultaat dan werd voorzien en het onbenutte deel aan inkomsten (€ 2.464.000) vormt de basis van de bestemmingsreserve Waterveiligheid en blijft daarmee ter beschikking voor de resterende twee fasen van het project Meanderende Maas. Via de resultaatbestemming van de jaarrekening 2023 is vanuit het project HWBP Cuijk Ravenstein (verkenningsfase) een bedrag van € 2.023.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve. In 2024 is het bestemde bedrag (€ 2.464.000) van het project Ravenstein Lith (Meanderende Maas) volledig ingezet voor de planuitwerkingsfase.

Instandhouding land van Cuijk

In vergadering van het Algemeen Bestuur op 5 juli 2024 heeft het AB ingestemd met de vorming van een bestemmingsreserve van € 2.000.000 voor de instandhouding van rwzi Land van Cuijk. Met deze reserve wordt de bedrijfszekerheid van de zuivering tijdens de renovatie op peil gehouden. Een bedrag van € 29.000 is in 2024 onttrokken ter dekking van gemaakte kosten.

Tabel 51: Exploitatiesaldo (* € 1.000)

Saldo van baten en lasten	31-dec-24
Exploitatiesaldo voor besluitvorming	3.669

Over het nog te bestemmen saldo van de rekening van baten en lasten over 2024 moet door het algemeen bestuur nog een besluit worden genomen. De resultaatbestemming is onder Voorstel en Besluit opgenomen in de jaarstukken.

Voorzieningen

Tabel 52: Verloop voorzieningen (* € 1.000)

Voorzieningen	31-dec-23	Interne ver-meerderingen	Interne ver-minderen	31-dec-24
Arbeidsgerelateerde vpl wachtgeld	118	309	171	257
Arbeidsgerelateerde vpl pensioenen	270	277	79	468
Arbeidsgerelateerde voorziening APPAplan	2.098	23	492	1.629
Totaal	2.487	610	742	2.354

Arbeidsgerelateerde verplichtingen

Deze voorziening is als gevolg van de Waterschapswet 2009 verplicht gevormd. De voorziening is te verdelen in drie componenten, te weten:

Wachtgeld verplichtingen

Gekeken is naar de uitkeringsgerechtigden en de resterende duur van de uitkeringen. Op het moment dat medewerkers recht hebben of krijgen op een wachtgelduitkering wordt de voorziening geactualiseerd. Dit geldt ook bij het stoppen van wachtgelduitkeringen wegens het bereiken einde looptijd, het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd of bij overlijden. Bij het actualiseren is onder meer rekening gehouden met de duur van de verplichtingen, waarbij gegevens en cijfers ultimo 2024 als basis hebben gediend. In onderstaande tabel worden de mutaties over 2024 weergegeven.

Tabel 53: Mutaties arbeidsgelateerde verplichtingen wachtgeld (€ 1.000)*

Arbeidsgelateerde verplichting wachtgeld	Bedrag
Vermindering als gevolg van de rechtstreekse betalingen via de voorziening	-171
Toevoeging in verband met toename van de verplichtingen	309
Totaal	139

Pensioenverplichtingen

Bij het actualiseren van de voorziening is rekening gehouden met de verwachte pensioenverplichtingen ten behoeve van de oud-bestuurders of hun partners gebaseerd op een levensverwachting van de man/vrouw in Nederland (bron: CBS). Het betreft hier oud-bestuurders (tot 2008) waarvoor destijds geen pensioenverzekering is afgesloten en oud-bestuurders die na 1 januari 2022 met pensioen gegaan zijn en waarvoor een bedrag uit de voorziening APPAplan is overgeboekt. In onderstaande tabel worden de mutaties over 2024 weergegeven. Op basis van de actuariële berekening door een externe partij blijkt dat overboeking per saldo te ruim is geweest en heeft hierop een correctie plaatsgevonden. De correctie is als onderdeel van het exploitatieresultaat opgenomen. Voorgesteld wordt om middels de resultaatbestemming voor dit deel een bestemmingsreserve te vormen. Deze bestemmingsreserve dient dan als basis voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP.

Tabel 54: Mutaties arbeidsgelateerde verplichtingen pensioenen (€ 1.000)*

Arbeidsgelateerde verplichting pensioenen	Bedrag
Vermindering als gevolg van de rechtstreekse betalingen via de voorziening	-79
Toevoeging in verband met overboeking uit voorziening APPAplan / actualisatie verplichtingen	277
Totaal	198

Voorziening APPAplan

De uitkering na het vervullen van een politiek ambt is voor politieke ambtsdragers geregeld in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA). Dagelijks bestuursleden van de waterschappen bouwen op grond van de APPA-pensioenaanspraken op tijdens de functievervulling, maar ook tijdens de uitkeringsperiode na het aftreden. Deze pensioenaanspraken komen ten laste van de begroting.

Per 1 januari 2022 heeft waterschap Aa en Maas alle toekomstige pensioenverplichtingen voor oud-bestuursleden in eigen beheer, omdat per die datum de verzekeraar de overeenkomst heeft beëindigd. In 2024 heeft een toevoeging in de vorm van een pensioenoverdracht plaatsgevonden en een toevoeging als gevolg van indexatie van de voorziening. Doordat een oud-bestuurslid met pensioen is gegaan, heeft een overboeking naar de voorziening Pensioenverplichtingen plaatsgevonden. Op basis van de actuariële berekening van een externe blijkt dat de voorziening te ruim is. Via een onttrekking uit de voorziening is de

correctie als onderdeel van het exploitatieresultaat opgenomen. Voorgesteld wordt om middels de resultaatbestemming voor dit deel een bestemmingsreserve te vormen. Deze bestemmingsreserve dient als basis voor een soepele overgang van de pensioenen per 1 januari 2028 naar het ABP.

Tabel 55: Mutaties voorziening APPAplan (* € 1.000)

Arbeidsgerelateerde verplichting APPAplan	Bedrag
Vermindering in verband met overdracht pensioen oud bestuurslid / actualisatie verplichtingen	-492
Toevoeging als gevolg van pensioenoverdracht	23
Totaal	-469

Vreemd vermogen

Tabel 56: Langlopende schulden (* € 1.000)

Langlopende schulden	31-dec-23	31-dec-24
Totaal	410.569	453.343

Tabel 57: Geldleningen (* € 1.000)

Geldleningen	31-dec-24
Hoofdsom Geldleningen per 1-1-2024	726.427
Aflossingen tot en met 1-1-2024	-316.121
Saldo geldleningen per 1-1-2024	410.306
Opgenomen geldleningen 2024	75.000
Aflossingen 2024	-32.246
Totaal	453.060

Tabel 58: Verloop geldleningen (* € 1.000)

Hoofdsom	Stand per 1-1-2024	Vermeerderingen	Gewone aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2024	Rentelast boekjaar
726.427	410.306	75.000	32.246		453.060	9.897

In 2024 zijn conform begroting twee leningen afgesloten voor in totaal € 75 miljoen. De schuldenlast is met € 32,2 miljoen gedaald door de aflossingen. De rentelast van de totale vaste geldleningen bedroeg € 9.897.000.

Tabel 59: Waarborgsommen (* € 1.000)

Waarborgsommen	31-dec-23	31-dec-24
Totaal	263	283

De waarborgsommen hebben betrekking op: gemeente Helmond (plaatsen peilbuizen), PostNL (twee postbussen), een waarborgsom van € 51.000 voor Agrosaar America BV, waarborgsommen van € 119.000 voor een mestvergiftingsinstallatie (MVB Oijen), € 111.200 voor Duurzaam landleven in verband met percelen in Heeswijk Dinther en € 1.250 in verband met een perceel in Erp.

Tabel 60: Kortlopende schulden (* € 1.000)

Kortlopende schulden	31-dec-23	31-dec-24
Rekening-courant met openbare lichamen	40.526	5.641
Kortlopende geldlening		50.000
Crediteuren	8.422	6.017
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	3.673	4.059
Totaal	52.621	65.717

Rekening-courantverhouding met openbare lichamen

Dit betreft het saldo van de rekening bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Kortlopende geldlening

Ten behoeve van de spreiding van de aflossingsverplichting van ons leningenpakket en te voldoen aan de eisen van de kasgeldlimiet zijn in 2024 een drietal kortlopende kasgeldleningen afgesloten. Op 22 februari is een kasgeldlening van € 25,0 miljoen afgesloten en op 16 mei een kasgeldlening van € 15,0 miljoen. Beide leningen zijn afgelost bij de afgesloten geldlening op 18 juli 2024. Aan het einde van het jaar is op 19 december om aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen de derde kasgeldlening afgesloten van € 50,0 miljoen. In juni 2025 wordt deze lening afgelost met de dan af te sluiten geldlening.

Crediteuren

Het crediteuren saldo is ten opzichte van het 2023 gedaald naar een bedrag van € 6.017.000

Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale- en pensioenpremies

In 2024 bestaan de kortlopende schulden uit ingeboekte belastingen afdrachten (€ 4.059.000).

Overlopende passiva

Tabel 61: Overlopende passiva (* € 1.000)

Overlopende passiva	31-dec-23	31-dec-24
Nog te betalen kosten	14.914	10.543
Vooruitontvangen inkomsten		
Vooruitontvangen van de EU	0	0
Vooruitontvangen van het Rijk	3.827	7.964
Vooruitontvangen van de Provincie	9.182	15.727
Vooruitontvangen ov. openbare lichamen	-123	-835
Nog te verrekenen bedragen	157	157
Af te dragen loonheffing		
Verplichtingen aan personeel	3.380	3.852
Overige transitoria	3	10
Totaal	31.340	37.420

Nog te betalen kosten

- De voornaamste posten binnen het huidige saldo zijn:
- Rente diverse langlopende leningen € 7.696.000;
- Afrekening Greenchoice energiekosten € 320.000;
- Afwikkeling SNB 2024 € 752.000;
- Gemeentelijke bijdrage 's-Hertogenbosch (diverse jaren) rioolgemalen € 809.000;
- Waterakkoorden € 100.000;
- Maaibestekken districten en keringen € 207.000;
- Diverse uitgevoerde werkzaamheden en geleverde goederen en diensten € 659.

Vooruitontvangen inkomsten

Tabel 62: Vooruitontvangen inkomsten (* € 1.000)

Vooruitontvangen inkomsten	Stand per 31-12-2023	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand per 31-12-2024
EU				
Het Rijk	3.827	53.195	49.058	7.964
Provincies	9.182	11.660	5.115	15.727
Overige openbare lichamen	-123	2.391	3.103	-835
Totaal	12.885	67.246	57.276	22.856

Deze vooruitontvangen inkomsten van het Rijk, de provincie en overige openbare lichamen zijn te specificeren naar de volgende posten:

Tabel 63: Vooruitontvangen inkomsten per doel (* € 1.000)

Vooruitontvangen inkomsten voor	Vooruitontvangen inkomsten van	Stand per 31-12-2023	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand per 31-12-2024
	<i>Het Rijk</i>	69	324		393
	<i>Overige openbare lichamen</i>	101	1.892	1.892	101
Vooruitontvangen subsidies sva	Totaal	170	2.216	1.892	493
Buitenlandbeleid	Overige openbare lichamen	55		7	48
	<i>Het Rijk</i>	-61		29	-90
	<i>Overige openbare lichamen</i>	90			90
Subsidie TKI-Gas fase 2	Totaal	29		29	
	<i>Het Rijk</i>		40.300	37.804	2.496
	<i>Provincies</i>		1.650		1.650
Subsidie HWBP Ravenstein-Lith	Totaal		41.950	37.804	4.146
Programma aanpak stikstof Peelvenen	Provincies	165			165
	<i>Het Rijk</i>	3.460	5.996	4.815	4.642
	<i>Overige openbare lichamen</i>		30		30
Voorschot subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein	Totaal	3.460	6.026	4.815	4.672
	<i>Provincies</i>	1		1	
Voorschot subsidie DHZ	Totaal	1		1	
Voorschot subsidie STUW	Provincies	2		2	
Voorschot subsidie NNB	Provincies		394		394
Puzzelen met Ruimte	Overige openbare lichamen	419	225	594	51
	<i>Het Rijk</i>	297	100		397
	<i>Provincies</i>	678	228		906
	<i>Overige openbare lichamen</i>	-812	228	576	-1.161
DPMaas	Totaal	163	555	576	142
	<i>Het Rijk</i>	61		26	35
	<i>Provincies</i>	31		13	18
Hoogwv DB Crevecoeur	Totaal	92		39	53
MOK extra capaciteit	Provincies		392	392	
Bijdr Water Bodem NB	Provincies	8.118	8.053	4.297	11.874
STOWA HVP bevers	Overige openbare lichamen	24	17	34	7
Nazorg Leegveld Peel	Provincies	187		116	71
GOB EVZ	Provincies		618	294	324
Vs subsidi HWBP LiBo	Het Rijk		4.500	4.500	
Vs subsidi HWBP Doev	Het Rijk		1.885	1.885	
Impulsregeling DAW	Het Rijk		90		90
POP3 - 00723	Provincies		326		326
Totaal		12.885	67.246	57.276	22.856

- Vooruitontvangen subsidies sva: Op deze balanspost worden de vooruitontvangen subsidies van diverse projecten verantwoord. Het kan voorkomen dat de uitgaven van de betreffende projecten achterblijven bij de totaal ontvangen subsidie. Wanneer de uitgaven op het project van voldoende omvang zijn worden de vooruit ontvangen subsidies naar de betreffende projecten verantwoord. In 2024 is van het Rijk € 264.000 ontvangen voor het versnellingsprogramma lachgas en € 58.000 voor de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA).
- Buitenlandbeleid: voor het uitvoeren van diverse projecten in het buitenland ontvangt het waterschap subsidies. Als penvoerder van deze subsidies vinden uitkeringen plaats aan de diverse instanties op basis van gedeclareerde voorschotten of gemaakte kosten. De mutaties betreffen het afboeken van kosten buitenlandproject Ghana.
- TKI-Gas fase 2: project is afgerond. Resterend bedrag is vrij gevallen in 2024.
- Subsidie HWBP Ravenstein-Lith: in 2024 is gestart met de uitvoering van het project. Volgens de beschikking is een bedrag van € 40.000.000 ontvangen van Rijkswaterstaat (HWBP). Een bedrag van € 37.700.000 is verantwoord naar het betreffende project. Daarnaast is van de Provincie een bedrag van € 1.650.000 ontvangen. Omdat binnen het project nog geen kosten zijn gemaakt welk gelabeld kunnen worden aan deze bijdrage heeft er nog geen overboeking plaatsgevonden.
- Programma aanpak stikstof Peelvenen: geen mutaties in 2024.

- Subsidie HWBP Cuijk-Ravenstein: van Rijkswaterstaat zijn subsidies ontvangen voor een bedrag van € 5.996.000 ten behoeve van de planuitwerking van het traject Cuijk-Ravenstein. In 2024 is een bedrag van € 4.815.000 aangewend en verantwoord naar het betreffende investeringsproject. Tevens is van de gemeente Maashorst € 30.000 ontvangen voor meekoppelkansen binnen het project. Deze werkzaamheden zijn vooralsnog niet uitgevoerd binnen het project.
- Subsidie DHZ: de mutatie in 2024 betreft het laten vrijvallen van het restant subsidiebedrag.
- Subsidie STUW: de mutatie in 2024 betreft het laten vrijvallen van het restant subsidiebedrag.
- Puzzelen met Ruimte: Waterschap Aa en Maas is namens de regio Noordoost-Brabant bestuurlijk en ambtelijk trekker van het project Puzzelen met Ruimte. Vanuit de RegioDeal Noordoost-Brabant zijn hiervoor de komende jaren middelen beschikbaar. Doelstelling is een impuls geven aan een zestal gebiedsprocessen in de regio en twee experimenteergebieden kringlooplandbouw. De inzet is om te schakelen tussen verschillende opgaven in een gebied en waar mogelijk slim te koppelen (met ruimte) zodat kansen ontstaan of knelpunten sneller opgelost worden. In 2024 is € 225.000 aan subsidie ontvangen en is een bedrag van € 594.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten en het beschikbaar stellen van middelen voor gebiedsprocessen.
- Deltaprogramma Maas: het Deltaprogramma Maas is een samenwerkingsverband van bevoegde en verantwoordelijke partijen voor de inrichting en het beheer van het Nederlandse deel van het hoofdwatersysteem Maas. De Stuurgroep Deltaprogramma Maas heeft in 2015 het procesontwerp voor deze samenwerking vastgesteld. In de afgelopen jaren hebben de acht regionale partijen (drie provincies, vier waterschappen en Rijkswaterstaat Zuid) de middelen en capaciteit bijeengebracht. De combinatie van deze partijen en het op de juiste manier verantwoorden van de kosten en bijdrages leiden tot het vertekende beeld op de balanspost vooruitontvangen inkomsten openbare lichamen. De vordering die nu op deze post lijkt te ontstaan, dient dus in combinatie gezien te worden met de balansposten vooruitontvangen bijdragen van het Rijk en Provincies. Per saldo dus nog een vooruitontvangen bedrag van € 142.000. In 2024 is € 555.000 aan bijdragen ontvangen en is € 576.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten.
- Hoogwaterveiligheid 's-Hertogenbosch Crèvecœur: de activiteiten zijn gericht op de voorbereiding en uitvoering van het project Hoogwaterveiligheid 's-Hertogenbosch, Crèvecœur. Deze maatregelen zorgen voor een waterstandsdeling in de Maas in de provincie Noord-Brabant en ook wordt gekeken wat het effect is op wateroverlast rondom 's-Hertogenbosch. In 2024 is geen subsidie ontvangen en is er € 39.000 aangewend ter dekking van de gemaakte kosten.
- Extra capaciteit MOK: de subsidie betreft een vergoeding voor extra ingezette capaciteit voor de versnelling van de realisatie van groenblauwe opgaven. In 2024 is een subsidiebedrag van € 392.000 ontvangen van de provincie en volledig ingezet binnen de organisatie.
- Bijdrage Water bodem NB (MOK): de bijdrage is voor de uitvoering van de 'Projecten MOK eerste tranche' in het kader van de Bijdrageregeling water en bodem Noord-Brabant. In 2024 is in totaal een bedrag van € 8.053.000 ontvangen van de provincie. Hiervan is € 4.297.000 verantwoord naar de diverse in uitvoering zijnde projecten.
- STOWA-project HVP Bevers: het STOWA-project betreft een onderzoekspilot hoogwatervluchtplaatsen bevers. Het aantal bevers en dassen in Nederland neemt gestaag toe. Maar graverij in waterkeringen door deze dieren vormt groot een risico voor de waterveiligheid. Hoe kunnen we in de toekomst veilig en duurzaam samenleven met bever en das? Voor deze pilot is in 2024 een bijdrage ontvangen van € 17.000. Een bedrag van € 34.000 is verantwoord naar het project.
- Nazorg Leegveld/Peelvenen: de uitvoering van het project Leegveld is op een aantal afrondende werkzaamheden na gereed. De nazorgperiode is inmiddels gestart. In de nazorgfase worden de gevolgen onder andere de effecten van de peilstijgingen op de hydrologie in en buiten de natuur gevolgd door het waterschap. Als er aanvullende maatregelen nodig zijn om wateroverlast te voorkomen of schades op te lossen dan verzorgt Aa en Maas dit namens de provincie. De nazorgperiode en daarmee de bijdrage van de provincie eindigt vijf jaar na het bereiken van de streefpeilen. In 2024 is een bedrag € 116.000 ten gunste van het project aangewend.

- GOB EVZ: door middel van de 'Programma-aanvraag Ecologische Verbindingszones Aa en Maas is een subsidieaanvraag bij het Groen Ontwikkelfonds Brabant BV ingediend en goedgekeurd. Aan de hand van diverse aanvragen is in 2024 een bedrag van € 618.000 aan subsidie ontvangen. Hiervan is een bedrag van € 294.000 doorgelegd naar de diverse projecten.
- Vs subsidie HWBP Lith Bokhoven: in 2024 is een subsidieverzoek gedaan bij de Programmadirectie Hoogwaterbeschermingsprogramma ten behoeve van de te maken kosten voor de verkenningfase van het HWBP-project Lith-Bokhoven. Middels ontvangen beschikking is deze aanvraag goedgekeurd. Ten behoeve van de financiering van de gemaakte kosten is een verzoek tot voorschotbetaling gedaan. Dit voorschot van € 4.500.000 is in 2024 ontvangen en volledig doorgelegd naar het betreffende investeringsproject.
- Vs subsidie HWBP Doeveren: ten behoeve van de financiering van kosten voor de verkenningfase voor het betreffende traject is subsidie aangevraagd bij de Programmadirectie Hoogwaterbeschermingsprogramma. Middels een ontvangen beschikking is deze aanvraag goedgekeurd. Een bedrag van € 1.885.000 is ontvangen en volledig doorgelegd naar het betreffende investeringsproject.
- Impulsregeling DAW: in het kader van de impulsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer 2023-2027 is een subsidie verzoek ingediend en gehonoreerd. In 2024 is een bedrag van € 90.000 ontvangen, betreffende de eerste termijn van een totaal maximaal beschikt bedrag van € 499.000.
- POP3 – 00723: dit betreft de ontvangen POP3 Noord-Brabant subsidie ten behoeve van het project klimaatadaptieve aanpak.

Verplichtingen aan personeel

Deze post toont het saldo van aan personeel nog uit te betalen verplichtingen zoals nog te betalen salarissen, verplichting vakantiegeld en eindejaarsuitkering. De voornaamste mutatie binnen het saldo betreft het waarderen van het openstaande verlofsaldo en het saldo van de PPB / Vitaliteit.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen en rechten

Investerings

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2024 voor € 442,6 miljoen aan opdrachten verstrekt. Het betreft voornamelijk de vastgelegde verplichting voor het project Meanderede Maas. Binnen het project Planuitwerking Ravenstein Lith is een vordering van € 1,5 miljoen niet doorgevoerd. Met betreffende instantie moeten nog nadere afspraken gemaakt worden omtrent de afwikkeling van deze vordering.

Leaseverplichtingen

Het waterschap heeft vier leaseauto's tot haar beschikking. De leaseverplichting bedraagt € 100.234. Dit bedrag is bepaald op basis van de nog lopende contractperiode per auto (tussen de 3 maanden en 3,5 jaar).

Juridische procedures

Rondom de afwikkeling van de renovatie rwzi 's-Hertogenbosch spelen juridische procedures met de aannemer. De uitkomst van deze procedures kan uiteindelijk een materiele impact hebben op de financiële positie van het waterschap. Bij opmaak van de jaarrekening is geen betrouwbare schatting te maken van de uitkomst en de mogelijke financiële gevolgen. Daarom zijn deze in de jaarrekening niet financieel gewaardeerd. Voor een verdere toelichting hieromtrent verwijzen we naar de paragraaf weerstandsvermogen.

Waarborging/garantstellingen

Garantstelling waterschap voor krediet Aquon

In de GR Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer naar de betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Ter financiering van de vaste activa is Aquon in het verleden twee langlopende leningen aangegaan voor een totaalbedrag van € 9,7 miljoen. In 2022 en 2023 heeft Aquon voor de financiering van de nieuwbouw leningen afgesloten voor in totaal € 32 miljoen. In 2024 heeft Aquon nog een lening van € 6 miljoen aangetrokken voor financiering van de nieuwbouw. Op 31 december 2024 resteert nog een totale lening schuld van € 42,8 miljoen.

Daarnaast heeft de Nederlandse Waterschapsbank aan Aquon een kredietfaciliteit verleend van € 7 miljoen (in 2024 is geen gebruik gemaakt van dit krediet). De garantstelling van waterschap Aa en Maas in de leningen en kredietfaciliteit is 11,6%.

Garantstelling waterschap voor hypothecaire leningen personeel

Het waterschap staat garant voor hypothecaire leningen die zijn verstrekt aan voormalig medewerkers op grond van de samenwerkingsovereenkomst Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (per 31 december 2012 beëindigd). Het betreft in het verleden verstrekte leningen. Eind 2024 bedraagt de hoofdsom € 393.504 en de restschuld € 352.224.

Garantstelling aan NWB ten behoeve van doorlopend kredietfaciliteit voor UvW

Alle waterschappen, met uitzondering van Hoogheemraadschap van Delfland, hebben een garantstelling afgegeven aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) ten behoeve van een doorlopende kredietfaciliteit voor de UvW. Het maximale bedrag waarvoor een waterschap aangesproken kan worden is € 2 miljoen.

In de ledenvergadering van de Unie d.d. 16 oktober 2015 is afgesproken dat bij een eventuele aansprakelijkheidsstelling inzake het krediet het verhaalrecht (recht van regres) gebaseerd wordt op het aandeel in de reguliere contributiebijdrage. Het huidige aandeel van waterschap Aa en Maas in de contributie bedraagt 4,2%.

De UvW heeft in 2017 een lening van € 6.013.268 met hypothecaire zekerheid ten behoeve van het pand aan de Koningskade 40 te Den Haag omgezet in een lening met borgtochtverklaring van de waterschappen. De nieuwe lening moet gegarandeerd worden door de waterschappen. Voor de garantstelling geldt een verdeelsleutel als voor de contributiebijdrage van de waterschappen aan de UvW.

Garantiestelling inzake eigen financiering SNB

Het waterschap Aa en Maas staat naar rato van het aandelenbezit garant voor een bedrag van maximaal € 10.404.054 (exclusief eventuele achterstallige (boete)rente of kosten) voor leningen die SNB afsluit. Voor deze garantiestelling heeft waterschap Aa en Maas als zekerheidsstelling, naar rato van het aandelenbezit, een recht van hypotheek op het terrein, gebouwen en installaties van SNB te Moerdijk. De SNB heeft in 2020, 2022, 2023 en 2024 geldleningen afgesloten met een restant leensom per 31 december 2024 van € 31.348.214.

NWB - OVERZICHT LENINGEN

Leningnummer	Aanvang	Hoofdsom	Rente %	Looptijd	Saldo	Aflossing	Saldo
					31-12-2023	2024	31-12-2024
Lening NWB 30818*	31-12-2020	€ 27.000.000	0%	6 jaar	€ 13.500.000	€ 4.500.000	€ 9.000.000
Lening NWB 31505	15-4-2022	€ 6.000.000	1,39%	8 jaar	€ 4.812.500	€ 750.000	€ 4.062.500
Lening NWB 31767	2-4-2024	€ 4.000.000	2,99%	14 jaar			€ 4.000.000
Lening NWB 31768	2-10-2023	€ 4.000.000	3,04%	14 jaar	€ 4.000.000	€ 285.714	€ 3.714.286
Lening NWB 31769	2-2-2023	€ 6.000.000	3,06%	14 jaar	€ 6.000.000	€ 428.571	€ 5.571.429
Lening NWB 32012	5-11-2024	€ 5.000.000	2,86%	14 jaar	€ -		€ 5.000.000
Totaal					€ 28.312.500	€ 5.964.286	€ 31.348.214

* In feite is het rentepercentage -0,218%, doordat de rente vooraf in één keer is uitbetaald door een hoger bedrag dan de hoofdsom gestort te krijgen.

Naar rato van het aandelenbezit bedraagt de garantiestelling van waterschap Aa en Maas voor deze leningen € 5.931.082. In 2024 is geen aanspraak gemaakt op deze garantstelling.

Garantstellingen aan het waterschap

In het kader van aanbestedingen dienen aannemers in een aantal gevallen een bankgarantie te overleggen aan het waterschap. Deze bankgaranties bieden zekerheden in het geval de andere partij zijn financiële verplichtingen niet na komt.

Verbonden partijen

De informatie omtrent de verbonden partijen wordt nader toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen.

4.4.4 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De Wet normering topinkomens (WNT) is van toepassing op waterschap Aa en Maas. Het toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 € 233.000. Het waterschap valt onder het regime waarin de bezoldiging van de bestuurders en hoogste leidinggevenden niet mag uitstijgen boven het wettelijke bezoldigingsmaximum van € 233.000. Hieronder het overzicht van de beloning van de secretaris-directeuren van waterschap Aa en Maas waaruit blijkt dat deze binnen de kaders van de WNT blijft.

Tabel 64: Topfunctionarissen waterschap Aa en Maas

Bedragen x € 1	Dhr. P. Sennema	Dhr. P. Verlaan
Functiegegevens	Secretaris-Directeur	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01-01/31-03	23-04/31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 43.141,77	€ 103.448,31
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 5.820,51	€ 15.204,05
<i>Subtotaal</i>	€ 48.962,28	€ 118.652,36
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 57.931,69	€ 161.062,84
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	€ 48.962,28	€ 118.652,36
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2023		
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01-01/31-12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	
Dienstbetrekking	ja	
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 165.634,86	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.414,56	
<i>Subtotaal</i>	€ 188.049,42	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000,00	
Bezoldiging	€ 188.049,42	

Naast de hiervoor vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2024 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2024 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT moeten worden gerapporteerd.

5. Voorstel en Besluit

Aan het dagelijks bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 6, onder k, van de regeling met betrekking tot de organisatie van het financieel beheer doe ik u hierbij ter vaststelling toekomen de jaarrekening 2024 van waterschap Aa en Maas.

's-Hertogenbosch,

de financieel ambtenaar,

Pascal Reinaerds

Aan het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas

Ingevolge artikel 105 van de Waterschapswet bieden wij u hierbij ter vaststelling aan de jaarrekening 2024 van waterschap Aa en Maas.

de secretaris

de dijkgraaf

Peter Verlaan

Mario Jacobs

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 22 april 2025;

gehoord het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, van de commissie Watersysteem en Waterveiligheid en de commissie Waterketen en Duurzaamheid;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

BESLUIT:

1. Het Jaarverslag 2024 vast te stellen;
2. In te stemmen met het voorstel tot administratieve overboeking van de restantkredieten van onderhanden werk van het verslagjaar 2024 en de daarmee samenhangende geraamde bijdragen die eind 2024 nog niet ontvangen waren;
3. De kredietoverschrijding op een investering goed te keuren die in 2024 volledig afgerond is en geactiveerd wordt voor het project in onderstaande tabel;

Investeringskrediet/-project (Bedragen *€ 1.000)	Krediet cfm. investerings- besluit	Totaal uitgaven (incl. uren/rente)	Openstaande verplichtingen	Totaal gerealiseerd	Restant beschikbaar krediet
10296 - Vervoermiddelen 2023	1.220	1.236		1.236	-16
Afgeronde projecten	1.220	1.236		1.236	-16

4. In te stemmen met het beschikbaar stellen van het benodigde aanvullende investeringskrediet voor de projecten in onderstaande tabel;

Investeringskrediet/-project (Bedragen *€ 1.000)	Krediet cfm. investerings- besluit	Totaal uitgaven (incl. uren/rente)	Openstaande verplichtingen	Totaal gerealiseerd	Restant beschikbaar krediet	Benodigd aanvullend krediet
10274 - LTAP Gemaal De Brand	375	393	13	406	-31	40
10276 - LTAP Gemaal Kleine Wetering	289	307	15	322	-33	40
10277 - NVO De Vlier&Opl vismigr	900	328	671	999	-99	
10340 - KI modificatie RG t Snepke	175	90	90	180	-5	5
10343 - HWBP Bijdrage 2024	7.373	7.855		7.855	-482	482
Niet afgeronde projecten	9.112	8.973	789	9.762	-650	566

5. De jaarrekening 2024 vast te stellen;
6. In te stemmen met de volgende resultaatbestemmingen:

Jaarrekening 2024	WSB	ZB	Totaal
Resultaat jaarrekening voor bestemming	€ 1.965.515	€ 1.703.517	€ 3.669.031
<i>Bestemmingsvoorstel bij besluitvorming:</i>			
vrijvallen restsaldo bestemmingsreservens versnelde afschrijving Oijen		€ 5.897	€ 5.897
vormen bestemmingsreserve ten behoeve van overgang van APPA naar Wtp	€ -313.817	€ -93.737	€ -407.554
Resultaat na bestemming	€ 1.651.698	€ 1.615.677	€ 3.267.375

7. In te stemmen met het voorstel om het resultaat 2024 na bestemming, per taak overeenkomstig het geldende reserveringsbeleid, als volgt te bestemmen:

Watersysteembeheer

Soort	Ontvangsten	Begroting	Verschil	Bestemming reserve conform begroting doorgevoerd als werkelijk in jaarrekening	Resultaat bestemming	Correctie geboekte mutatie tov werkelijk
Ingezetenen	24.209.987	23.894.475	315.512	440.655	125.143	315.512
Gebouwd	46.490.663	46.191.579	299.084	2.982.164	2.683.080	299.084
Ongebouwd	10.199.733	10.234.511	-34.778	3.007	37.785	-34.778
Natuurterreinen	183.472	168.498	14.974	-670	-15.644	14.974
Egalisatiereserve Watersysteembeheer				2.346.738	-4.482.062	1.056.906
Totaal Watersysteembeheer	81.083.856	80.489.063	594.793	5.771.894	-1.651.698	1.651.698

*om het juiste saldo te verantwoorden in de jaarverslaglegging is het saldo (€ 5.771.894) van de al doorgevoerde mutaties volgens de begroting gecorrigeerd binnen deze telling.

Bovenstaande resulteert in:

- een toevoeging aan de categorie ingezetenen van € 315.512;
- een toevoeging aan de categorie gebouwd van € 299.084;
- een onttrekking aan de categorie ongebouwd van € 34.778;
- een toevoeging aan de categorie natuurterreinen van € 14.974;
- een toevoeging aan de egalisatiereserve watersysteembeheer van €1.056.906.

Waterzuiveringsbeheer

Het totale saldo voor waterzuiveringsbeheer sluit op een toevoeging aan de egalisatiereserve waterzuiveringsbeheer van € 1.615.677.

Het algemeen bestuur voornoemd,

de secretaris

de dijkgraaf

Peter Verlaan

Mario Jacobs

Bijlage SiSa verantwoording

- Regeling specifieke uitkering subsidieregeling stimulerende uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
- Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 7-01-2025								
Verstreker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E107	Subsidieregeling stimulerende uitvoering maatregelen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	Beschikingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: E107/01	Totale bestedingen (t/m jaar T-1) Aard van controle R Indicator: E107/02	Totale besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: E107/03	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E107/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E107/05	
			1 ENW/BSK-2024/253661	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
LVN	L7B	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland SiSa tussen medeoverheden	Gebiedsnaam/nummer Aard controle n.v.t. Indicator: L7B/01	Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen Aard controle n.v.t. Indicator: L7B/02	Totale besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: L7B/03	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: L7B/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: L7B/05	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen Aard controle n.v.t. Indicator: L7B/06
			1 C2273986	030010 Provincie Noord-Brabant	€ 35.816	€ 330.006	Ja	
			2 C2318067	030010 Provincie Noord-Brabant	€ 12.862	€ 12.862	Nee	

Bijlage Niet SiSa verantwoording

Puzzelen met ruimte

SiSa 2024 incl extra uitvraag Provincie NIET-OVERHEDEN						
Uitkeringscode		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
C75B	Regio deals 3 ^e tranche	Vooringevuld	Beschikingsnummer per (deel)project	Betreft pijler per (deel)project	Besteding per (jaar T) per (deel)project	Publieke cofinanciering (jaar T) per (deel)project
			(Deel)projecten met een zelfde beschikking kunnen niet als aparte regel opgevoerd worden. Voor dit formaat vallen ze dan onder hetzelfde (deel) project.	Zie beschikking Kasser	ten laste van Rijksmiddelen	Provincie en gemeenten en waterschappen
		Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R
		Indicator: C75B/01	Indicator: C75B/02	Indicator: C75B/03	Indicator: C75B/04	Indicator: C75B/05
		1 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	20.001.582	Fijn Wonen	€ 515.690	€ 88.985
		Vooringevuld	Totale cumulatieve besteding per (t/m jaar T) per (deel)project	Totale cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per (deel)project	Totale cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per (deel)project	Totale cumulatieve overige cofinanciering (t/m jaar T) per (deel)project
			ten laste van Rijksmiddelen	Provincie	Gemeenten en waterschappen	Derden
		Aard controle n.v.t.				Aard controle R. Alleen van toepassing voor projecten die provinciale subsidie hebben aangevraagd
		Indicator: C75B/06	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Indicator: C75B/09
		1 060796 Gemeente 's-Hertogenbosch	€ 1.209.239	€ 1.300.000	€ 1.409.635	€ 0
1		Totale cumulatieve uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T) per (deel)project	Eindverantwoording (Ja/Nee) per (deel)project		In totale cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per (deel)project ten laste van Rijksmiddelen zijn bestedingen van € 82.743 voorgaande jaren toegevoegd. Bij de cofinanciering gemeenten en waterschappen een bedrag van € 215.069 opgenomen betreffende kosten uit 2023 welke niet separaat zijn genoemd in de verantwoording 2023
			Alleen indien van toepassing!			
		Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.		
		Indicator: C75B/10	Indicator: C75B/11	Indicator: C75B/12		
		€ 0	€ 0	ja		

Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen

Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen		
Naam Waterschap	Waterschap Aa en Maas	
Adres	Pettelaarpark 70, 5216PP	
Aanvraag is gedaan o.b.v. Regeling	Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen	
Beschikkingnummer	1400013928	
2023		
	Raming	Realisatie
Bijdrage (incl. BTW)	€ 127.749,00	€ 127.749,00
Aan welke activiteiten zijn de gelden besteed en voor hoeveel FTE?	Interne capaciteitsinzet, inclusief externe inzet, voor organiseren en coördineren van samenwerking en bijeenbrengen van kennis tussen (Brabantse) waterschap(pen) en provincie (Noord-Brabant), o.a. werkgroep WaBoS, provinciale bijeenkomsten BPLG, bijeenkomsten Brabantse waterschappen t.b.v. Bouwsteen WaBoS, GGA's de Peel en Aa dal Noord enzovoorts. Ten einde inwilling te geven aan de gebiedsprocessen gericht op het inrichten van maatregelen voor het behalen van de gestelde doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat.	
	Interne (en ingehuurde) capaciteitsinzet voor organiseren en coördineren van samenwerking en bijeenbrengen van kennis binnen waterschap Aa en Maas. o.a. interne bijeenkomsten voor invullen WaBoS, GGA's de Peel en Aa dal Noord, bijpraatsessies zoals afdelingsoverleggen en MT.	
	Interne capaciteitsinzet voor organiseren, coördineren en bijwonen van bijeenkomsten over NPLG met Rijksoverheid, RTLG, Unie van Waterschappen en regionale samenwerkingsverbanden	
	Totaal 0,97 fte	Totaal 0,97 fte

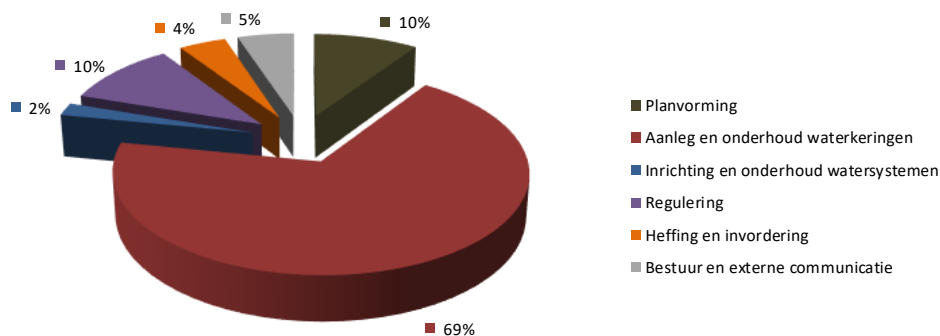
Bijlage realisatie naar beleidsvelden

Waterveiligheid

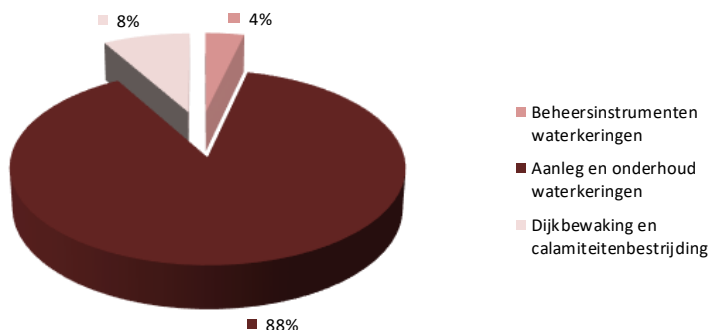
Tabel 65: Realisatie naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Rekening 2024				Begroting 2024		Rekening 2023	
	Nettolasten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer					
Planvorming	1.667	1.667		9,5%	1.867	10,7%	1.522	10,1%
Beheersinstrumenten waterkeringen	443	443			509		506	
Aanleg en onderhoud waterkeringen	10.636	10.636			9.866		9.803	
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	996	996			603		579	
Aanleg en onderhoud waterkeringen	12.074	12.074		68,9%	10.978	63,1%	10.888	72,6%
Inrichting en onderhoud watersystemen	367	367		2,1%	768	4,4%	1.350	9,0%
Regulering	1.842	1.842		10,5%	2.023	11,6%	1.744	11,6%
Heffing en invordering	755	755		4,3%	642	3,7%	629	4,2%
Bestuur en externe communicatie	970	970		5,5%	1.205	6,9%	1.041	6,9%
Dekkingsmiddelen	-149	-149		-0,9%	-84	-0,5%	-2.167	-14,4%
TOTAAL	17.526	17.526		100,0%	17.398	100,0%	15.007	100,0%

Grafiek 14: % Aandeel kosten per beleidsveld

Grafiek 15: Het beleidsveld Aanleg en onderhoud waterkeringen gesplitst naar beleidsproducten

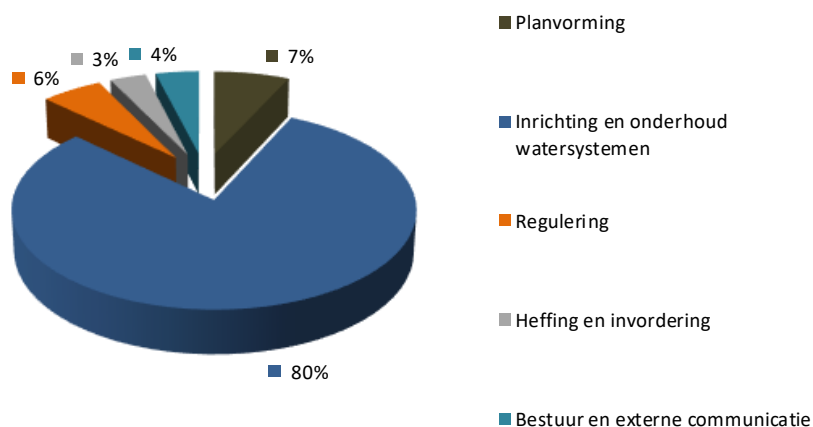

Klimaatbestendig en gezond watersysteem

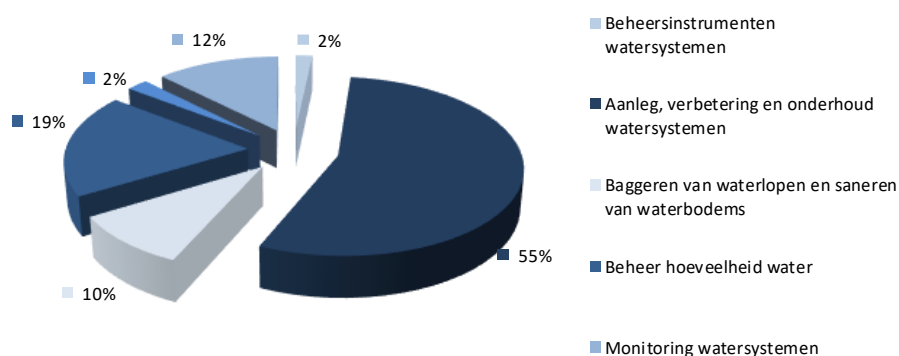
Tabel 66: Realisatie naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Rekening 2024				Begroting 2024		Rekening 2023	
	Kosten x € 1.000			%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer						
Planvorming	4.702	4.702		6,8%	5.296	7,6%	4.306	7,0%
Beheersinstrumenten watersystemen	830	830			895		762	
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	30.502	30.502			31.591		28.825	
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	5.376	5.376			5.848		4.694	
Beheer hoeveelheid water	10.560	10.560			9.250		8.985	
Calamiteitenbestrijding watersystemen	1.210	1.210						
Monitoring watersystemen	6.922	6.922			7.523		5.870	
Inrichting en onderhoud watersystemen	55.400	55.400		80,7%	55.107	78,9%	49.135	79,7%
Regulering	3.836	3.836		5,6%	4.173	6,0%	3.661	5,9%
Heffing en invordering	2.264	2.264		3,3%	1.927	2,8%	1.888	3,1%
Bestuur en externe communicatie	2.909	2.909		4,2%	3.614	5,2%	3.123	5,1%
Dekkingsmiddelen	-448	-448		-0,7%	-253	-0,4%	-432	-0,7%
TOTAAL	68.662	68.662		100,0%	69.865	100,0%	61.682	100,0%

Grafiek 16: % Aandeel kosten per beleidsveld

Grafiek 17: Het beleidsveld Inrichting en onderhoud watersystemen gesplitst naar beleidsproducten

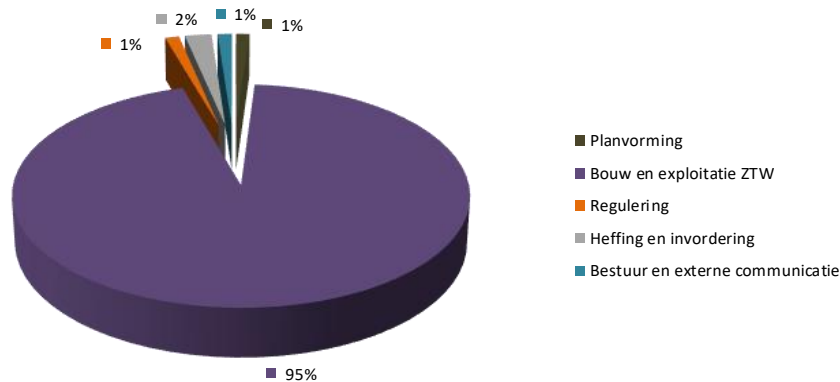

Schoon Water

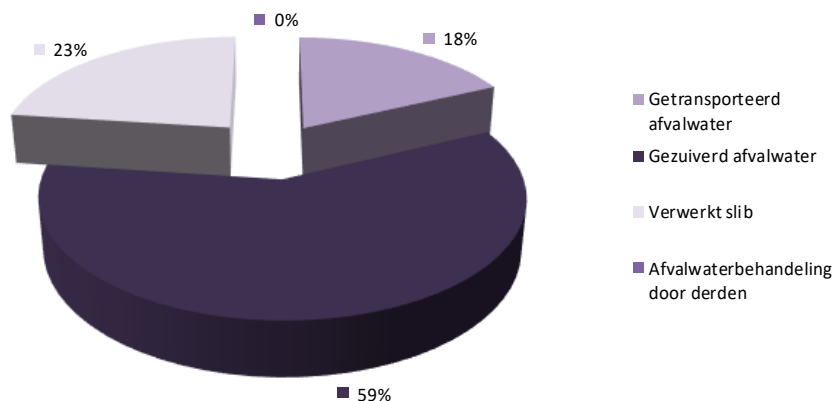
Tabel 67: Realisatie naar beleidsvelden

Beleidsproduct	Rekening 2024			Begroting 2024		Rekening 2023	
	Nettolasten x € 1.000		%	x € 1.000	%	x € 1.000	%
	Totaal	Water-systeem-beheer					
Planvorming	753		1,1%	963	1,4%	782	1,3%
Getransporteerd afvalwater	12.075			12.601		11.511	
Gezuiverd afvalwater	39.369			40.507		37.924	
Verwerkt slib	15.243			13.020		12.217	
Afvalwaterbehandeling door derden							
Bouw en exploitatie ZTW	66.686		94,6%	66.128	94,0%	61.653	99,3%
Regulering	808		1,1%	1.010	1,4%	762	1,2%
Heffing en invordering	1.530		2,2%	1.754	2,5%	1.652	2,7%
Bestuur en externe communicatie	1.571		2,2%	1.764	2,5%	-1.730	-2,8%
Dekkingsmiddelen	-841		-1,2%	-1.252	-1,8%	-1.020	-1,6%
TOTAAL	70.506		100,0%	70.368	100,0%	62.099	100,0%

Grafiek 18: % Aandeel kosten per beleidsveld (zuiveringsbeheer)

Grafiek 19: Het beleidsveld Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken gesplitst naar beleidsproducten

Bijlage Verbonden partijen

Aquaminerals				
Vestigingsplaats		Nieuwegein		
Rechtsvorm		Besloten Vennootschap		
Ingangsdatum		1 januari 2018		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Aquaminerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. Het gaat hierbij in eerste instantie om cellulose en struviet. Daarnaast vervult ze, om stagnatie in de slibverwerking te voorkomen, vanaf juli 2021 in opdracht van de UvW de regie over de collectieve incidentencapaciteit in slibverwerking van de Nederlandse waterschappen.		
Bestuurlijk belang		Aandeelhouder met stemrecht.		
Deelnemende partijen		Alle drinkwaterbedrijven in Nederland, de waterschappen Aa en Maas, Amstel Gooi en Vecht, Zuiderzeeland, De Dommel, Brabantse Delta, de Hoogheemraadschappen Hollands Noorderkwartier, Stichtse Rijnlanden, Delfland en Waterschap Limburg.		
Relatie met programma		Schoon water		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		In het kader van de circulaire economie en duurzaamheid.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		- Langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van reststoffen en grondstoffen. De beginperiode is in het bijzonder gericht op de afzet van struviet. Inmiddels worden ook zand en roostergoed uit de rwzi's via Aquaminerals afgevoerd. Mogelijk dat op termijn ook (opgewerkt) cellulose via Aqaminerals afgezet kan worden. - Toezien op verder acquireren van waterschappen als deelnemer om zodoende in de toekomst groter aanbod (gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen te kunnen bewerkstelligen.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Aandelenkapitaal ter waarde van € 40.000 (546 aandelen; 3,1% van het totaal).		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 1.700.174	€ 3.491.759	€ 1.775.263	€ 4.012.086
2024	€ 1.775.263	€ 4.012.086	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	n.v.t.	n.v.t.	€ 22.697.512	€ 303.285
2024	n.v.t.	n.v.t.	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Aquon				
Vestigingsplaats		's-Hertogenbosch		
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum		1 juli 2011		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Aquon verricht laboratoriumonderzoek en heeft als doel te komen tot vergroting van efficiency, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van innovatiekracht.		
Bestuurlijk belang		Zetel in het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur met stemrecht		
Deelnemende partijen		Waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta, Schieland en Krimpenerwaard, Delfland, Rijnland, Hollandse Delta, Rivierenland en De Stichtse Rijnlanden.		
Relatie met programma		Schoon water		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Aquon verricht monstername- en laboratoriumwerkzaamheden t.b.v. de kwalitatieve monitoring (KRW) van het watersysteem, de monitoring van de zuiveringsinstallaties, hydrobiologie (ecologie), waterbodemonderzoek, grondwateronderzoek en t.b.v. handhavingsactiviteiten en calamiteiten. Daarnaast worden nog specifieke analysewerkzaamheden verricht t.b.v. de COVID-bemonsteringen van de rwzi's en de projecten "Onderzoek naar Geneesmiddelen en andere Organische microverontreinigingen", metingen n.a.v. onderzoek toepassing "Poederkool op rwzi Oijen" en metingen n.a.v. toepassing "Poederkool/Ozon op rwzi Dinther". Tevens vinden er steeds meer metingen plaats rondom sensoren (waaronder ook bijvoorbeeld de lachgassensoren op de rwzi's).		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partijen		Geen, de bestuurlijke en bedrijfsmatige focus is gericht op een stabiele bedrijfsvoering en verlaging van de kosten. Een belangrijke stap daarin is de centralisatie in 2024 in de nieuwbouw in Houten.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Op basis van aantal productiepunten/verkooppunten.		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 1.671.035	€ 20.051.089	€ 2.718.836	€ 46.074.882
2024	€ 2.718.836	€ 46.074.882	€ 3.511.455	€ 51.660.173
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 38.767.500	€ 4.039.000	€ 36.522.854	€ 3.877.000
2024	€ 38.117.000	€ 4.315.000	€ 37.239.300	€ 4.254.000

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)				
Vestigingsplaats		's-Hertogenbosch		
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum		1 januari 2005		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Het BHIC heeft een wettelijke taak en een maatschappelijke opgave. De wettelijke taak bestaat uit het goed, geordend en toegankelijk beheren van de archieven die aan het BHIC zijn overgedragen. Daarnaast houdt het BHIC toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden. Dit alles conform de archiefwet en de daaruit voortvloeiende richtlijnen. De maatschappelijke opgave is de verbreiding van de kennis van de Brabantse geschiedenis.		
Bestuurlijk belang		Het AB van het BHIC bestaat uit 8 leden, het DB uit 4 leden. Niet alle deelnemers hebben zitting in het bestuur. Wel hebben alle deelnemers de mogelijkheid hun standpunten in te brengen middels het adviserend overleg waarin alle deelnemers zijn vertegenwoordigd. De deelnemende waterschappen hebben om beurten zitting in het bestuur (wisseling na waterschapsverkiezing). In november 2023 heeft Aa en Maas het stokje overgenomen van De Dommel.		
Deelnemende partijen		Waterschap Aa en Maas, Waterschap De Dommel, het Rijk en diverse Brabantse gemeenten (Bernheze, Boekel, Boxtel, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielsgestel en Vught). De provincie Noord-Brabant is geen lid van de GR maar neemt diensten af middels een DVO (dienstverleningsovereenkomst).		
Relatie met programma		Bedrijfsvoering		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Beheer van de overgebrachte archiefbescheiden en het toezicht op het beheer van niet-overgebrachte archiefbescheiden.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partijen		Continuering deelname		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Bijdrage op basis van bedrag per inwoner. Voor de deelnemende gemeentes werd hiervoor uitgegaan van het inwoneraantal bij oprichting van het BHIC. Voor de deelnemende waterschappen is bij de oprichting van het BHIC gerekend met hectare en vervolgens is er een fictief aantal inwoners bepaald. Voor Aa en Maas was dit 30.627. Vanaf 2025 wordt de bijdrage van de gemeentes gebaseerd op actuele inwoneraantallen en wordt het fictieve inwoneraantal voor de waterschappen geïndexeerd met het gemiddelde stijgingspercentage van de inwoners bij de deelnemende gemeentes		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 1.576.213	€ 4.633.088	€ 1.621.476	€ 5.052.854
2024	€ 1.621.476	€ 5.052.854	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 6.011.800	€ 121.100	€ 6.197.472	€ 121.100
2024	€ 6.494.200	€ 136.200	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Belastingssamenwerking Oost-Brabant (BSOB)				
Vestigingsplaats		Oss		
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum		1 juli 2011		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		BSOB verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke heffingen en stelt de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vast		
Bestuurlijk belang		Zetel in het dagelijks bestuur en algemeen bestuur met stemrecht		
Deelnemende partijen		Waterschap Aa en Maas, gemeenten Asten, Bernheze, Boekel, Deurne, Gemert-Bakel, Laarbeek, Maashorst, Oss, en Someren. Waterschap De Dommel treedt toe per 2026.		
Relatie met programma		Bedrijfsvoering		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en -invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Toezien op het opstellen van een strategie voor toetreden van potentiële nieuwe deelnemers en het dientengevolge bereiken van financieel voordeel voor de huidige deelnemers.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Aantal WOZ-objecten, aantal aanslagregels en aantal aanslagbiljetten.		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 956.000	€ 15.740.000	€ 626.000	€ 16.960.000
2024	€ 626.000	€ 16.960.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 11.270.215	€ 3.295.256	€ 11.403.597	€ 3.294.806
2024	€ 12.639.000	€ 3.267.788	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Het Waterschapshuis (hWh)	
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 juli 2010
Beleidsinformatie	
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)	HWh is de regie-, beheer- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatievoorziening. HWh heeft als doel het bevorderen en faciliteren van samenwerking op het gebied van informatievoorziening tussen de waterschappen en de andere overheden.
Bestuurlijk belang	Zetel in het algemeen bestuur en dagelijks bestuur met stemrecht
Deelnemende partijen	Alle Nederlandse waterschappen
Relatie met programma	Bedrijfsvoering
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT en data ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering. HWh ondersteunt op dit gebied bij het: • verbeteren van de kwaliteit van de bedrijfsvoering; • besparen/beperken van kosten; • efficiënter maken van de informatievoorziening; • vergroten van de innovatieve slagkracht; • organiseren van de digitale transformatie; • versterken van het imago van de waterschappen als professionele moderne overheid; breder samenwerken van de waterschappen en andere overheden
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	We zijn actief in de diverse kaderstellende overlegorganen die vorm geven aan de producten van hWh, zoals het CDO-platform, I-Platform en de diverse themagroepen. Ook detacheren we diverse collega's full- of part-time bij hWh. We geven collega's de ruimte om tijdelijk hun kennis en expertise voor hWh in te zetten en zo een bijdrage te leveren aan digitale ontwikkelingen voor de sector en daarnaast kennis voor het waterschap zelf te ontwikkelen. Deelname aan (nieuwe) facultatieve projecten van hWh wordt per project bekeken, mede op basis van een businesscase. Bij prioritering van de projecten wordt gekeken volgens het principe 'wat moet, wat hoort, wat loont' en naar de aard van het project (product, dienst of advies/ondersteuning), waarbij de volgorde qua prioriteit is: 1. Producten die we anders zelf moeten aanschaffen; 2. Diensten die we anders zelf moeten aanschaffen; Advies en ondersteuning
Financiële gegevens	
Financieel belang/basis van de bijdrage	In de begroting van hWh wordt onderscheid gemaakt tussen instandhouding en de programma's/projecten. Het instandhoudingsdeel valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur, de programma's/projecten onder de (gedelegeerde) verantwoordelijkheid van de OGT (opdrachtgeverstafel, bestaande uit directeurs van de waterschappen).

			In de Gemeenschappelijke regeling hWh is bepaald dat alleen bij wijzigingen in de instandhoudingsbijdrage een zienswijzeprocedure van toepassing is. Alle deelnemers dragen conform de unieverdeelsleutel bij aan het instandhoudingsdeel. Dit betekent dat aan 45% van de instandhoudingskosten door elk waterschap gelijk wordt bijgedragen. De overige 55% van de instandhoudingskosten wordt naar rato van de omvang van de belastingopbrengst van elk waterschap verdeeld. Tussen instandhouding en programma's/projecten en tussen programma's/projecten onderling wordt het "Loden deur principe" gehanteerd. Deelnemers dragen alleen de kosten en risico's voor projecten waaraan zij deelnemen. De kostenverdeling bij de verschillende projecten is in deelnameovereenkomsten geregeld. De mogelijke verdeelsleutels zijn vastgelegd in het programmareglement.	
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 0	€ 10.273.785	€ 0	€ 11.548.259
2024	€ 0	€ 11.548.259	€ 0	€ 15.068.879 (concept)
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 21.473.397 excl. btw	€ 1.200.151 incl. btw	€ 28.306.646 excl. btw	€ 1.300.068 incl. btw
2024	€ 27.639.595 excl. btw	€ 1.410.140 incl. btw	€ 33.149.753 excl. btw	€ 1.525.428 incl. btw
T.a.v. bovenstaande financiële gegevens dient het volgende opgemerkt te worden: • In 2019 heeft de belastingdienst de koepelvrijstelling voor hWh ingetrokken. Dit betekent dat hWh niet meer BTW-vrij diensten mag leveren aan de waterschappen. Daarom worden de cijfers zonder BTW in de begroting van hWh gepresenteerd en met BTW doorberekend aan de waterschappen. • De begrotingsbedragen betreffen steeds de primitieve begroting. Gedurende het jaar vinden er bij hWh begrotingswijzigingen plaats (zowel met als zonder zienswijzeprocedure). • Het resultaat van hWh na bestemming is altijd nihil doordat eventuele overschotten of tekorten met de deelnemers worden verrekend.				

Meervoudige centrumregeling Waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel				
Vestigingsplaats		n.v.t.		
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke regeling zonder rechtspersoonlijkheid		
Ingangsdatum		2016		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		De aan deze regeling deelnemende waterschappen werken onderling samen ten behoeve van een meer doelmatige en efficiënte uitvoering van de taken van de deelnemende waterschappen.		
Bestuurlijk belang		n.v.t.		
Deelnemende partijen		Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel en Aa en Maas		
Relatie met programma		Bedrijfsvoering		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Onderlinge samenwerking waarbij één waterschap (het centrumwaterschap) werkzaamheden m.b.t. een afgesproken taakonderdeel verricht voor een of beide andere waterschappen (gastwaterschappen) en de voorgeschoten kosten en risico's worden verdeeld conform een afgesproken verdeelsleutel. Om deze samenwerking juridisch vorm te geven en daarmee onder meer BTW- en aanbestedingsrisico's te verminderen is gekozen voor het construct meervoudige centrumregeling (MCR). Dit betreft een gemeenschappelijke regeling zonder rechtspersoonlijkheid.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Continuering en (jaarlijkse) monitoring stand van zaken.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		n.v.t.		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant				
Vestigingsplaats		Breda		
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke regeling		
Ingangsdatum		2010		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Doelmatige bestrijding van de muskusrat en beverrat en het voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken in het bijzonder.		
Bestuurlijk belang		Ieder waterschap wordt vertegenwoordigd door één lid van het dagelijks bestuur		
Deelnemende partijen		Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel en Aa en Maas		
Relatie met programma		Veilig en bewoonbaar beheergebied		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Voorkomen van schade aan waterstaatswerken door muskusrat en beverrat.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Er zijn geen noemenswaardige beleidsvoornemens.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		De waterschappen nemen ieder deel voor één derde (1/3). Dit geldt eveneens ten aanzien van de risico's.		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 2.993.000	€ 895.833	€ 3.037.590	€ 893.463
2024	€ 3.358.710	€ 1.017.350	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)				
Vestigingsplaats		Breda		
Rechtsvorm		Vereniging		
Ingangsdatum		1928		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		De NBWB behartigt de gemeenschappelijke belangen van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant		
Bestuurlijk belang		- Bestuurslid (1 van de 4) - Stemrecht in de algemene ledenvergadering		
Deelnemende partijen		Waterschappen Brabantse Delta, De Dommel, Rivierenland en Aa en Maas		
Relatie met programma		Alle programma's		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		De behartiging van de belangen van de waterschappen vindt vooral plaats door: 1. Sterke en efficiënte (bestuurlijke) afstemming met partners; 2. Werk met werk maken: organisatie van cofinanciering op regionaal en landelijk niveau; 3. Beleidsmatige afstemming en gezamenlijke aanpak, zoals bijvoorbeeld het grondwaterbeleid; 4. Bij te dragen aan kennisontwikkeling t.b.v. de realisatie van waterdoelen door o.a. de leerstoel Natuurbeschermingswetgeving; 5. Participatie in het GroenOntwikkelfonds Brabant.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Continuering huidige koers.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		De algemene ledenvergadering stelt ieder jaar op voordracht van het bestuur de contributie voor ieder lid vast op basis van de door het bestuur aangeboden ontwerpbegroting. Waterschap Aa en Maas betaalt 4/13 ^e deel van de totale contributie.		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 75.000	€ 44.639	€ 68.796	€ 107.660
2024	€ 68.796	€ 107.660	€ 68.783	€ 0
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 122.000	€ 37.538	€ 68.194	€ 37.538
2024	€ 122.000	€ 23.692	€ 182.168	€ 23.692

De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)				
Vestigingsplaats		Den Haag		
Rechtsvorm		Naamloze Vennootschap		
Ingangsdatum		1954		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		De NWB is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. Voor gemeenten, provincies, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu, arrangeert de bank korte en langlopende kredieten. De NWB financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en triple-A ratings van Moody's en Standard & Poor's. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen. Maatschappelijke relevantie, hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.		
Bestuurlijk belang		Middels algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem, ieder aandeel B op 4 stemmen.		
Deelnemende partijen		35 overheden (provincies, waterschappen en de Staat der Nederlanden)		
Relatie met programma		Bedrijfsvoering		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Bij de NWB kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstigere rente dan elders in de markt. Daarnaast is er m.i.v. 2019 weer sprake is van een te ontvangen dividenduitkering, welke ten gunste komt van de exploitatie van het waterschap.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Aandelenbezit: 627 aandelen A à € 115 en 301 aandelen B à € 460 (Totale aandelenuitgifte bedraagt: 50.478 aandelen A en 8.511 aandelen B). De nominale waarde van het totale aandelenbezit van Aa en Maas bedraagt € 210.565.		
Vermogen van de verbonden partij (in miljoenen euro's)				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 1.995	€ 71.290	€ 2.060	€ 73.849
2024	€ 2.060	€ 73.849	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij (in miljoenen euro's)				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Resultaat na belastingen	Aandeel Aa en Maas (dividend)
2023	n.v.t.	n.v.t.	€ 126	€ 0,95
2024	n.v.t.	n.v.t.	Nog niet bekend	Nog niet bekend

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)				
Vestigingsplaats		Moerdijk		
Rechtsvorm		Naamloze vennootschap		
Ingangsdatum		14 september 1994		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.		
Bestuurlijk belang		Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Waterschap Aa en Maas wordt in de AvA. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.538.000 en is volledig volgestort. Aa en Maas is de grootste aandeelhouder met een aandelenbezit van 18,92%.		
Deelnemende partijen		Waterschappen Aa en Maas (18,92%), De Dommel (17,01%), Brabantse Delta (14,51%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%), Stichtse Rijnlanden (14,0%) en Limburg (14,0%).		
Relatie met programma		Schoon water		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Het verwerken van zuiveringsslib tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten met minimale emissies naar het milieu en maximale terugwinning van energie en grondstoffen.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		De aandeelhouders hebben in de periode juli 2016 - juli 2017 een gezamenlijke slibstrategie opgesteld. In oktober 2017 heeft het AB van waterschap Aa en Maas de slibstrategie vastgesteld. De slibstrategie houdt op hoofdlijnen in dat de komende 10 jaar in beginsel wordt vastgehouden aan de huidige route van SNB.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Er geldt een eenheidsprijs per ton ontwaterd slib, met beperkte aanvullende bepalingen over de kwantiteit van de slibaanvoer vanuit de aandeelhouders (een waterschap krijgt een afwijkende prijs in rekening gebracht indien het waterschap meer dan 5% afwijkt van de opgegeven slibprognose).		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 15.280.000	€ 29.973.000	€ 14.728.000	€ 34.595.000
2024	€ 14.728.000	€ 34.595.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 32.700.000	€ 6.244.000	€ 36.826.000	€ 6.564.000
2024	€ 34.921.000	€ 6.520.000	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Stowa (Stichting toegepast onderzoek waterbeheer)				
Vestigingsplaats		Den Haag (cf statuten)		
Rechtsvorm		Stichting		
Ingangsdatum		1971		
Beleidsinformatie				
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Het (doen) verrichten van toegepast onderzoek ten dienste van instellingen belast met het beheer van watersystemen en waterketen, alsmede het vergaren en verankeren van deze kennis bij de deelnemers.		
Bestuurlijk belang		n.v.t. (Mario Jacobs heeft op persoonlijke titel zitting in het bestuur) NB: omdat er formeel geen sprake is van bestuurlijk belang is dit formeel geen verbonden partij maar wordt voor de volledigheid toch meegenomen in deze rapportage		
Deelnemende partijen		Alle waterschappen en provincies		
Relatie met programma		Alle programma's		
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Kennisontwikkeling & innovatie staan bij Aa & Maas hoog in het vaandel. De kennis die wordt ontwikkeld door STOWA wordt afgetapt en vertaald naar de eigen organisatie. Deels door een actieve inbreng in bestuur, commissies en werkgroepen, maar ook doordat STOWA co financiert in projecten van Aa & Maas.		
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		STOWA heeft een belangrijke taak om het waterbeheer in Nederland te voorzien van adequate kennis op met name tactisch en strategisch niveau. Daarbij zien we dat nieuwe thema's als circulariteit, duurzaam grondwaterbeheer, opkomende stoffen, maar ook bijvoorbeeld Digitale Transformatie van ons water- en zuiveringsbeheer, de traditionele domeinen (watersystemen, keringen, keten) ontstijgen. Daarnaast zien wij een toenemende behoefte om, in lijn met de ontwikkelingen rond de Omgevingswet, op regionale schaal kennis te ontwikkelen op de waterthema's. Om bovendien de beperkte hoeveelheid middelen doelmatig te kunnen inzetten, verwachten wij dat de verschillende onderzoekslijnen binnen de nieuwe kennisprogramma's op transparante wijze worden geprogrammeerd, inclusief bijbehorende budgettering.		
Financiële gegevens				
Financieel belang/basis van de bijdrage		Wordt elke 5 jaar opnieuw bepaald bij een nieuwe strategienota. Op dit moment betaalt Aa en Maas 5,01%		
Vermogen van de verbonden partij				
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx	
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
2023	€ 8.670.293	€ 12.897.146	€ 8.140.932	€ 11.424.595
2024	€ 8.140.932	€ 11.424.595	Nog niet bekend	Nog niet bekend
Het resultaat van de verbonden partij				
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas
2023	€ 18.342.000	€ 480.675	€ 24.601.474	€ 480.675
2024	€ 19.067.000	€ 509.516	Nog niet bekend	Nog niet bekend
T.a.v. bovenstaande financiële gegevens dient het volgende opgemerkt te worden:				
• Naast de contributie dragen wij aan enkele projecten separaat bij.				

Unie van Waterschappen (UvW)																
Vestigingsplaats		Den Haag														
Rechtsvorm		Vereniging														
Ingangsdatum		1927														
Beleidsinformatie																
Openbaar belang (doelstelling, activiteiten en prestaties)		Behartiging van de belangen van de Nederlandse waterschappen op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsmede de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het verlenen van service aan haar leden.														
Bestuurlijk belang		Stemrecht in de algemene ledenvergadering (evenredige vertegenwoordiging)														
Deelnemende partijen		Alle Nederlandse waterschappen														
Relatie met programma		Alle programma's														
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij		Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering over het beleidsthema regionaal waterbeheer. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking op een veelheid aan onderwerpen.														
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij		Voortzetting huidige koers														
Financiële gegevens																
Financieel belang/basis van de bijdrage		Contributie welke jaarlijks in de algemene ledenvergadering tegelijk met de begroting wordt vastgesteld. Bij ontbinding van de Unie zijn de waterschappen naar rato van contributiebetaling aansprakelijk voor eventuele tekorten na vereffening.														
Vermogen van de verbonden partij																
Stand 1-1-xxxx			Stand 31-12-xxxx													
Jaar	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen												
2023	€ 2.697.666	€ 22.577.582	€ 2.178.238	€ 21.731.405												
2024	€ 2.178.238	€ 21.731.405	Nog niet bekend	Nog niet bekend												
Het resultaat van de verbonden partij																
	Begrotingstotaal	Aandeel Aa en Maas	Realisatietotaal	Aandeel Aa en Maas												
2023	€ 11.586.700	€ 518.123	€ 20.649.675	€ 518.123												
2024	€ 13.301.500	€ 582.926	Nog niet bekend	Nog niet bekend												
T.a.v. bovenstaande financiële gegevens dient het volgende opgemerkt te worden:																
- Naast de contributie int de Unie ook onderstaande bedragen:<table><tr><td></td><td>muskus/beverratten-bestrijding</td><td>contributie blad Het Waterschap (excl btw)</td><td>SIKB</td></tr><tr><td>2023</td><td>€ 126.404</td><td>€ 6.667</td><td>€ 5.000</td></tr><tr><td>2024</td><td>€ 119.555</td><td>€ 6.905</td><td>€ 5.000</td></tr></table> - Het realisatietotaal 2023 is inclusief € 9,4 miljoen aan uitgaven t.b.v. projecten waar een gelijk bedrag aan inkomsten tegenover staat. Het bedrijfsvoeringsresultaat voor bestemming is € 519.428 negatief. Dit is voornamelijk te wijten aan waardevermindering van het Uniepand van € 286.284 voortvloeiend uit de jaarlijkse taxatie en een aanvullend opgenomen voorziening van ruim € 290.214 voor reorganisatiekosten. Mede op advies van de accountant zijn de bestemmingsreserves kritisch bekeken en opgeschoond. Na mutatie bestemmingsreserves resteert een negatief resultaat van € 89.724 dat ten laste wordt gebracht van de algemene reserve. De algemene reserve komt daarmee uit op € 322.230.						muskus/beverratten-bestrijding	contributie blad Het Waterschap (excl btw)	SIKB	2023	€ 126.404	€ 6.667	€ 5.000	2024	€ 119.555	€ 6.905	€ 5.000
	muskus/beverratten-bestrijding	contributie blad Het Waterschap (excl btw)	SIKB													
2023	€ 126.404	€ 6.667	€ 5.000													
2024	€ 119.555	€ 6.905	€ 5.000													